

Městská knihovna v Praze

HRANICE STÍNU

Joseph Conrad

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Hranice stínu
Zpověď

Joseph Conrad

Přeložili Luba a Rudolf Pellarovi

Znění tohoto textu vychází z díla [Hranice stínu](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1957. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Joseph Conrad: Hranice stínu), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 19. 5. 2020.

OBSAH

I.....	12
II.....	38
III.....	54
IV.....	75
V.....	88
VI.....	106

BORISOVI

*A VŠEM OSTATNÍM,
KTEŘÍ JAKO JÁ PŘEKROČILI V RANÉM MLÁDÍ
HRANICI STÍNU SVÉ GENERACE*

„... A JÍ PATŘÍ MÁ NESKONALÁ ÚCTA.“

TÍMTO PŘÍBĚHEM, KTERÝ, JAK PŘIPOUŠTÍM, je při vši své krátkosti dílo značně složité, jsem neměl v úmyslu zabíhat do světa věcí nadpřirozených. Přesto vsak nejednen kritik byl ochoten jej takto vykládat, viděl v něm pokus, jímž chci dát své představivosti plnou volnost tím, že ji přenesu přes hranice světa, v němž žijí a trpí lidé. Ale abych řekl pravdu, moje představivost není z takové pružné látky. Kdybych se pokusil napsat ji tak, aby sahala až k nadskutečnu, myslím, že by mě nechala na holičkách a že by se v ní ukázala ošklivá trhлина. O něco takového bych se však nikdy ani nepokoušel, protože celou mou bytost po stránce mravní i rozumové prostupuje nezdolné přesvědčení, že cokoliv se přihodí v hájemství našich smyslů, musí být přirozené, a ať je to výjimečné sebe víc, nemůže se to ve své podstatě lišit od všech ostatních zjevů viditelného a hmatatelného světa, jehož částí, jak si uvědomujeme, jsme i my. Svět živých má dost divů a dost záhad sám o sobě; divů a záhad, které působí na náš cit a na náš rozum způsobem tak nevysvětlitelným, že nás to takřka ospravedlňuje pojímat život jakožto stav očarování. Ne, uvědomuji si příliš silně tyto divy, než aby mě kdy přitahoval nějaký svět nadskutečna, který (ať to vezmete z kteréhokoliv konce) je jen umělým produktem, výplodem myslí, jež nejsou schopny vnímat subtilnost našich důvěrných vztahů k mrtvým i k živým, v celém jejich nespočetném množství; znesvěcením našich nejněžnějších vzpomínek; urážkou naší důstojnosti.

Ať je má vrozená skromnost sebevětší, nikdy neklesne tak hluboko, abych pro svou fantazii hledal pomoc v těch nicotných představách, které jsou společné všem věkům a které už samy o sobě stačí naplnit všechny, kdož milují lidstvo, nevýslovným smutkem. Účinek duševního nebo mravního otřesu na mysl prostého člověka jakožto námět pro studii a popis má však své oprávnění. Poměr k mrtvému kapitánovi způsobí v mravní podstatě pana Burnse prudký otřes, což se za jeho

nemoci promění v obyčejnou pověřčivou představu, složenou ze strachu a nenávisti. Tato skutečnost je jedním z prvků příběhu, ale není v ní nic nadpřirozeného, nic, abych tak řekl, z říše, která je za hranicemi tohoto světa, jenž má v sobě záhad a hrůzy vskutku až dost.

Snad kdybych byl uveřejnil tuto povídku, kterou jsem měl v hlavě už dlouho, pod názvem „První velení“, žádný nestranný čtenář, kritik nebo kdo jiný nenašel by v ní ani známku něčeho nadpřirozeného. Nechci tady uvažovat o pramenech pocitu, který byl příčinou, že mi přišel na mysl její nynější název „Hranice stínu“. Původním záměrem této knížky bylo vylíčit některé události, které nepochybně souvisely se změnou mládí, bezstarostného a nadšeného, v uvědomělejší a hlubší údobí zralejšího života. Ať nikdo nepochybuje, že jsem si před nejvyšším tribunálem celé generace jasně neuvědomoval, jak je můj podivný zážitek v podstatě nepatrný a nicotný. Nemůže tady být řeči o nějakém srovnávání. To mi nikdy ani na mysl nepřišlo. Měl jsem pocit identity, i když s obrovským rozdílem v měřítku – jako kdybychom srovnávali jednu jedinou kapku s krutou a bouřlivou nesmírností oceánu. A to je také přirozené. Neboť když začneme uvažovat o smyslu své vlastní minulosti, zdá se nám, že zaplňuje svět v celé jeho hloubce a velikosti. Tato kniha byla napsána v posledních třech měsících roku 1916. Ze všech námětů, které jsou více nebo méně v povědomí spisovatele příběhů, byl tenhle jediný, o který jsem se v té době byl s to pokusit. Hloubka a povaha rozpoložení, se kterým jsem k němu přistoupil, je snad nejlépe vyjádřena ve věnování, které mi teď připadá jako něco nanejvýš nepřiměřeného – jako další příznak toho, že svým vlastním zážitkům dáváme vyrůstat do zdrcující velikosti.

Když jsem řekl aspoň tohle, mohu teď přejít k několika poznámkám o vlastní látce příběhu. Co se týče umístění, patří příběh do té oblasti východních moří, z níž jsem si přinesl do svého života spisovatele nejvíc námětů. Z mého prohlášení, že jsem o tomto příběhu přemýš-

lel dlouho jako o „Prvním velení“, může čtenář usoudit, že jde o můj osobní zážitek. A je to opravdu osobní zážitek, viděný duševním zrakem a s odstupem a zabarvený dojetím, které člověk nemůže nepocítovat nad těmi událostmi svého života, za něž nemá důvod se stydět. A to dojetí je právě tak hluboké (dovolávám se tady všeobecné zkušenosti) jako stud a takřka i jako muka, s jakými si vzpomínáme na některé neblahé příhody, dokonce i na nepatrná přeřeknutí, jichž jsme se kdy dopustili. Odstup způsobuje, že věci, které se nám vybavují ve vzpomínkách, nám připadají větší, protože to, co je podstatné, vystupuje oproštěno od bezvýznamných všedních událostí kolem nich, jež se nám samo sebou vytratily z paměti. Vzpomínám si na toto období svého námořnického života s radostí, protože i když začalo neblaze, obrátilo se nakonec (dívám-li se na to s osobního hlediska) v úspěch, jehož viditelným důkazem jsou slova dopisu, který mi majitelé lodi napsali o dva roky později, když jsem se vzdal svého kapitánského místa, abych odjel domů. Tento odchod z lodi předznamenal začátek jiné fáze mého námořnického života, jeho konečné fáze, smím-li to tak říci, která zabarvila další část mých spisů zase po svém. Tehdy jsem nevěděl, že se můj život na moři už blíží ke konci a nepocítoval jsem tedy žádnou lítost, kromě lítosti, že se loučím s lodí. Bylo mi líto také toho, že přerušuji spojení s majiteli lodi, kteří přijali rádi a s přátelskou laskavostí člověka, jenž k nim vstoupil do služeb náhodou a za velmi nepříznivých okolností, a věnovali mu svou důvěru. Aniž bych chtěl zmenšovat vážnost svého předsevzetí, řekl bych dnes, že štěstí nehrálo malou roli v tom, že důvěra, kterou ve mne skládali, měla úspěch. A člověk nemůže nevzpomínat s radostí na dobu, kdy jeho nejlepším snahám stála po boku řada šťastných náhod.

Slova „a jí patří má neskonalá úcta“, která jsem vybral za motto na titulní stránku, cituji přímo z textu knihy. A přesto, že se jeden z mých kritiků domníval, že se vztahují k lodi, je zřejmé podle místa, kde v knize jsou, že se vztahují k mužům posádky této lodi: svého nového

kapitána vůbec neznali a přece při něm stáli tak věrně po celých těch dvacet dnů, prožitých, jak se zdálo, na pokraji pomalé a zhoubně agónie. A v tom je právě moje vzpomínka velkolepá. Neboť je zajisté velkolepé smět velet hrstce mužů, kteří jsou hodni neskonalé úcty.

*J. C.
(1920)*

*...D'autres fois, calme plat, grand miroir,
De mon désespoir.*

— CHARLES BAUDELAIRE

I

Jen mladí lidé mají takové okamžiky. Nemyslím ty docela mladé. Ne. Po pravdě řečeno, ti docela mladí nemají žádné okamžiky. Rané mládí má tu výsadu, že žije – předbíhajíc své dny – v ustavičné, krásné naději, jež nezná pochyb ani sebezpytování.

Zavřeme za sebou branku čistého chlapectví – a vstoupíme do začarované zahrady. Dokonce i její stíny jsou plny žhavých příslibů. Každý ohyb stezky má své svůdné kouzlo. Ne snad proto, že to je ještě neobjevená země. Víme až příliš dobře, že tudy prošlo celé lidstvo. Očekáváme, že všelidská zkušenost nám vykouzlí nevšední nebo osobitý zážitek – kousek něčeho, co bude jen naše.

Jdeme dál a poznáváme mezníky, které zanechali naši předchůdci; jdeme vzrušeni, radostně, a přijímáme smůlu i štěstí – bláto i zlato, jak se říká – prostý, barvitý úděl, jenž má tolik možností pro ty, kteří si to zaslouží – anebo snad pro ty, kterým štěstí přeje. Ano. Jdeme tedy. A čas jde též – až před sebou zpozorujeme hranici stínu, která nám připomíná, že musíme říši raného mládí nechat také za sebou.

V tomto životním úseku přichází ty okamžiky, o kterých jsem předtím mluvil. Jaké okamžiky? Nu, okamžiky nudy, únavy a nespokojenosti. Nerozvážné okamžiky. Myslím ty okamžiky, kdy mladí lidé dostávají najednou chuť spáchat přenáhlený čin, jako znenadání se oženit nebo třeba vzdát se bez důvodu místa.

Tohle není příběh manželství. Tak zlé to se mnou přece jen nebylo. Můj čin, jakkoli byl nerozvážný, podobal se spíše rozvodu – takřka útěku. Bez jakéhokoliv důvodu, který by rozumný člověk mohl uznat, jsem se vzdal svého místa – opustil svou kajutu – a odešel z lodi, které bylo možno vyčítat nanejvýš to, že to je parník, a proto snad nemá nárok

na slepou věrnost, která... Nemá však smysl snažit se zkrášlovat něco, co jsem dokonce už tehdy i já sám považoval tak trochu jen za rozmar.

Bylo to v jednom orientálním přístavu. A protože tehdy do toho přístavu patřila, byla to tedy orientální loď. Obchodovala mezi odlehlými ostrovy na modrém moři, zjizveném útesy, s červenou vlajkou britského obchodního loďstva na zádi a vpředu s firemní vlajkou, která byla také červená, ale měla zelený okraj a bílý půlměsíc. Majitel lodi byl totiž Arab a k tomu Sajíd, Mohamedův potomek. Odtud ten zelený okraj vlajky. Byl hlavou velkého rodu Arabů od úžiny Babel-Mandeb, ale tak věrný poddaný Spojeného království britského, jakého jen můžete na východ od Suezského průplavu najít. Se světovou politikou si starosti nedělal, ale měl velkou, tajemnou moc mezi svými soukmenovci.

Nám bylo úplně jedno, komu loď patří. Pokud šlo o plavbu, byl nucen zaměstnávat ve svém obchodu bělochy, a mnozí z těch, které zaměstnával, ho od prvního do posledního dne ani nezahlédli. Já sám jsem ho viděl jen jednou, docela náhodně, v jedné loděnici – byl to starý, tmavý mužík, na jedno oko slepý, ve sněhobílém oděvu a žlutých pantoflích. Zástup malajských poutníků, kterým prokázal nějaké dobro – dal jim jídlo nebo peníze – mu právě obřadně líbal ruce. Slyšel jsem, že jeho dobročinnost je velmi rozsáhlá a že zahrnuje takřka celé souostroví. Ale copak se neříká, že „muž dobročinný jest přítelem Alláhovým“?

Znamení (a malebně vyhlížející) arabský majitel, o kterého se člověk nemusel starat, znamenitá skotská loď – neboť byla vskutku znamenitá, od kýlu až nahoru – námořní loď, jež se dala snadno udržovat v čistotě, ve všem všudy šikovná, a nebýt jejího pohonu, loď, která zasluhovala lásky každého námořníka a k níž chovám ve vzpomínkách až dodnes hlubokou úctu. Pokud jde o obchod, který provozovala, a povahu mých kamarádů, nebyl bych mohl být šťastnější, ani kdyby život a posádku na ní stvořil nějaký dobrotivý kouzelník podle mého přání.

A náhle jsem to všechno opustil. Opustil jsem to způsobem, jenž nám připadá tak nedůsledný – jako pták, který odlétne s pohodlné větve. Bylo to, jako kdybych zcela nevědomky zaslechl nějaký šepot, anebo něco uviděl. Nu – snad! Jeden den bylo se mnou všechno v naprostém pořádku a druhý den bylo všechno pryč – kouzlo života, jeho vůně, zájem, spokojenost – všechno. Byl to právě jeden z těch okamžiků – víte? Přišlo to na mne jako dětská nemoc v jinošství a odneslo. Odnoslo z té lodi, chci říci.

Byli jsme jen čtyři běloši na palubě, s početnou posádkou Kalašů a s dvěma malajskými poddůstojníky. Kapitán na mne civěl, jako kdyby uvažoval, co mi vlastně chybí. Ale byl námořník a i on byl kdysi mladý. Vzápětí mu zahrál pod hustým, ocelově šedým knírem skrytý úsměv a on poznamenal, že, když myslím, že musím odejít, nemůže mě samo sebou držet násilím. A tak jsme dojednali, že mi druhý den vyplatí mzdu a že mne propustí. Když jsem vycházel z mapovny, připojil najednou podivným, zamyšleným tónem, že doufá, že to, co tak dychtivě hledám, také najdu. Shovívavý výrok, který v sobě ukrýval nějaký hlubší smysl, výrok, jenž dovedl zasáhnout hlouběji než nástroj ostrý jako diamant. Věřím, že mému případu opravdu rozuměl.

Ale druhý důstojník na mne zaútočil jinak. Byl to statný mladý Skot s hladkou tváří a světlýma očima. Z průlezu k strojovně se nejdříve vynořil jeho poctivý červený obličej a za ním se objevil celý robustní muž s vyhrnutými rukávy u košile, utíraje si mohutné předloktí chomáčem čistící bavlny. Jeho světlé oči vyzařovaly trpkou nelibost, jako kdyby se naše přátelství obrátilo v hromádku popela. Pravil s důrazem: „No, jo! Já jsem si už dávno myslel, že máte pomalu čas běžet domů a oženit se s nějakou pitomou holkou!“

V celém přístavu vládla němá dohoda, že John Nieven je zuřivý nepřítel žen. A absurdnost jeho výpadu mě nenechávala na pochybách, že chce být hrubý – velmi hrubý – že chce říci to nejdrtivější, co si jen dovede vymyslet. Můj smích měl odprošující přízvuk. Toliko přítel se mohl takhle rozhněvat. Spadl mi tak trochu hřebínek.

Náš první důstojník zaujal k mému jednání také charakteristické stanovisko, ale pohlížel na ně mírněji.

I on byl mladý, ale velice hubený, a na vyzáblém obličejí měl náznak jemného hnědého chmýří. Po celý den, ať na moři nebo v přístavu, bylo ho vidět, jak nervózně přechází po zádi, s napjatým a zahloubaným výrazem, jehož příčinou byly neustálé nepříjemné fyzické pocity v jeho útrobách. Trpěl totiž nevyléčitelně špatným zažíváním. Jeho názor na můj případ byl velmi prostý. Řekl, že to není nic jiného, než játra v nepořádku. No ovšem! Navrhl mi, abych zůstal ještě na jednu plavbu a během té doby užíval jistý lektvar, v jehož účinnost sám absolutně věřil. „Já vám povím, co udělám. Já vám koupím dvě láhve, z vlastní kapsy. No tak! Slušnější už být nemůžu, ne?“

Věřím, že by se té ohavnosti (nebo velkomyslnosti) při nejmenší známce povolnosti s mé strany dopustil, ale to jsem už byl daleko nespokojenější, zhnusenější a otrávenější než předtím. Posledních osmnáct měsíců, tak naplněných novými, rozmanitými zážitky, mi teď připadalo jako bezúčelně a nudně promrhané dny. Měl jsem pocit – jak bych to vyjádřil? – že se v nich nedá najít ani kousek pravdy.

Jaké pravdy? Těžko by mě dovedl někdo přinutit, abych to vysvětlil. Kdyby na mne hodně naléhal, byl bych se pravděpodobně dal prostě do pláče. Mladý jsem byl na to ještě dost.

Příští den jsme s kapitánem vyřídili mou záležitost ve zprostředkovatelně. Byla to vysoká, chladná, bílá místnost, kam mírně prozařovalo denní světlo, tlumené žaluziemi. Všichni v místnosti – úředníci, strany – byli v bílém. Jen v prostřední uličce se temně leskly těžké, leštěné pulty a na nich leželo pár papírů, které byly modré. Obrovské punkahy¹ sesílaly do čistého prostoru a na naše zpoceně hlavy lehký průvan.

1 Ventilátor vyrobený z palmového listu nebo jiných rostlinných materiálů. Pozn. red.

Úředník za stolem, ke kterému jsme přistoupili, se přívětivě zašklebil a usmíval se, dokud můj kapitán na jeho ledabylou otázku „propustit a znovu najmout?“ neodpověděl: „Ne, propustit nadobro.“ A tu jeho úsměv přešel náhle v slavnostní vážnost. Už se na mne nepodíval, dokud mi nepodal papíry s truchlivým výrazem, jako kdyby to byl můj pas do podsvětí. Zatím co jsem si je schovával, zabručel ke kapitánovi nějakou otázku a já slyšel, jak kapitán dobromyslně odpovídá:

„Ne, opouští nás a jede domů.“

„Ach tak!“ zvolal úředník a potřásl zarmouceně hlavou nad mým bezútešným stavem.

Neznali jsme se sice než z úředního styku, ale naklonil se přes stůl, aby mi soucitně podal ruku. Tak jako bychom podali ruku ubožákovi, který má být pověšen; a obávám se, že jsem hrál svou roli dost nepřívětivě, se zarputilým chováním zatvrzelého zločince.

Po tři nebo čtyři dny neměla vyplout žádná poštovní loď, která by měla namířeno k domovu. Protože jsem teď byl námořník bez lodi a rozvázal na čas pouto, které mě spojovalo s mořem – a stal jsem se vlastně jen náhodným pasažérem – bylo by snad bývalo daleko vhodnější, kdybych šel bydlet do hotelu. A tam také stál, od zprostředkovatelný co by kamenem dohodil; byl nízký, ale přece vyhlížel tak trochu jako palác a stavěl na odiv své bílé sloupové pavilony, obklopené úpravnými trávníky. Tam bych si skutečně připadal jen jako pasažér! Vrhla jsem na něj nepřátelský pohled a obrátil kroky k Domovu námořníků důstojníků.

Kráčel jsem ve sluneční záři a nevšímal si toho; kráčel jsem ve stínu velkých stromů na esplanádě a netěšil se z něho. Mezi listím stromová protékala tropické vedro Orientu a družíc se s mou vzpurnou nespokojeností, obléhalo mé lehce oděné tělo, jako by je chtělo oloupit o svobodu.

Domov námořníků byl velký bungalov se širokou verandou; do ulice vedla malá, podivně maloměstsky vypadající zahrádka s keři

a několika stromy. Budova poněkud připomínala klub v sídelním městě, ale její vzhled měl slabý erární nádech, protože ji spravoval Přístavní úřad. Správce se oficiálně nazýval vrchní stevard. Byl to vychrtlý, nešťastně vypadající človíček; strčit ho do šatů žokeje, byl by dokonalost sama. Ale zřejmě měl někdy v životě co dělat s mořem, ať už z jakéhokoliv titulu. Nejspíš z titulu člověka, který je k ničemu.

Byl bych řekl, že jeho práce je velmi lehká, ale on mne vždycky z nějakého důvodu ujišťoval, že tohle zaměstnání bude jednou jeho smrt. Bylo mi to poněkud záhadné. Snad už ho příroda stvořila tak, že všechno bylo pro něj příliš velká námaha. Zdálo se aspoň, že nenávidí, když v Domově někdo bydlí.

Když jsem tam vstoupil, myslel jsem, že bude mít radost. Bylo tam ticho jako v hrobě. Ve společenských místnostech nebylo vidět nikoho, na verandě také ne, kromě jednoho člověka, který na druhém konci dřímal v lenošce, hlavu nakloněnu dopředu. Při zvuku mých kroků otevřel jedno strašné oko, které se podobalo oku ryby. Neznal jsem ho. Šel jsem zpátky, prošel jídelnou – velmi holou místností, kde uprostřed nad stolem visel nehybně punkah – a zaklepal na dveře s černým nápisem: „Vrchní stevard.“

Na mé zaklepání odpověděl mrzutý a žalostný nářek: „Ach, bože, ach, bože, copak to zase je?“ Ihned jsem vešel.

Najít takovýhle pokoj v tropech bylo velmi podivné. Vládly v něm šero a ztuchlina. Ten chlap měl zavřená okna a přes ně ještě visely obrovsky široké, zaprášené, laciné krajkové záclony. Všechny kouty byly zavaleny hromadami papírových krabic, jakých používají v Evropě modistky a švadleny; a opatřil si – bůh ví jak – nábytek, jaký bychom mohli najít v „parádním pokoji“ ve východním Londýně – žíněné kanape a k tomu lenošky. Všude na té ohavné nádheře byly umouněné dečičky; pohled na ně budil posvátnou úctu, neboť nebylo možno uhodnout, jaká tajemná událost, potřeba nebo záliba je svedla dohromady. Majitel toho všeho měl vysvlečenou kazajku

a v bílých kalhotách a tenké košili s krátkými rukávy, hubené lokty na prsou, cíhal za opěradlem židle.

Když uslyšel, že tam chci bydlet, uklouzl mu výkřik zděšení; ale nemohl popřít, že má spoustu pokojů volných.

„Výborně. Můžete mi dát tentýž, který jsem měl posledně?“

Vydal ze sebe slabé zaskučení, schován za kupou krabic na stole, v nichž mohly být rukavice, kapesníky nebo kravaty. Rád bych věděl, co ten chlap v nich vlastně měl? Páchlo to v tom jeho brlohu po zetlelých korálech nebo po zaprášených vycpaných zvířatech Orientu. Za tou přehradou bylo vidět jenom temeno jeho hlavy a nešťastné oči, které se na mne upíraly.

„Je to jen na pár dní,“ řekl jsem s úmyslem ho potěšit.

„Nechtěl byste třeba zaplatit předem?“ navrhl nedočkavě.

„To určitě ne!“ vybuchl jsem, jakmile jsem byl schopen promluvit. „Něco takového jsem ještě neslyšel! To je do nebe volající drzost...“

Chytil se oběma rukama za hlavu – gesto zoufalství, jež zkrotilo mé rozhořčení.

„Ach, bože, ach, bože! Tak tak nevyskakujte! Žádám to přece od každého.“

„Tomu nevěřím,“ řekl jsem bez obalu.

„Totiž, budu to žádat. A kdybyste vy všichni, pánové, souhlasili, že mi zaplatíte předem, mohl bych přinutit Hamiltona, aby také zaplatil. Přejde vždycky na souš, v kapse ani vindru, a i když má nějaké peníze, nechce svůj účet vyrovnat. Nevím, co si s ním mám počít. Jen sakruje a říká mi, že tady v tropech přece nemohu bělocha vyrazit jen tak na ulici. Tak kdybyste vy chtěl...“

Byl jsem ohromen. A nevěřil jsem mu. Měl jsem podezření, že ten chlap je naschvál drzý. Řekl jsem mu hodně důrazně, že dřív uvidím jeho i Hamiltona na šibenici, a požádal jsem ho, aby mě zavedl do pokoje a přestal s těmi nesmysly. Nato vytáhl odněkud klíč a první vyšel ze svého doupěte. Když šel kolem mne, vrhl na mne se strany vzteklý pohled.

„Je tady někdo, koho znám?“ zeptal jsem se, než odešel z pokoje. Nasadil jako obvykle utrápený, netrpělivý tón a řekl, že tam je kapitán Giles, který se vrátil z plavby v Sulském moři. Kromě toho ještě dva jiní hosté. Po chvilce dodal: „A samozřejmě Hamilton.“

„Ach, ovšem! Hamilton,“ řekl jsem, načež ten mizera ještě jednou zaúpěl a konečně se odklidil.

Když jsem přišel v poledne do jídelny, ještě mě žral vztek nad jeho drzostí. Byl tam a dohlížel na čínský personál. K obědu bylo prostřeno jenom na jednom konci dlouhého stolu a punkah líně pohyboval horkým vzduchem – většinou neúčinně a do prázdna nad plochou leštěného dřeva.

Byli jsme u stolu čtyři. Jeden byl ten neznámý dřímající pán z lenošky. Měl teď otevřené obě oči, alespoň zčásti, ale zdálo se, že nic nevidí. Seděl netečně zvrácen dozadu. Důstojná osoba vedle něho, s krátkými licousy a pečlivě vyholenou bradou, byl samozřejmě Hamilton. Nikdy jsem neviděl člověka, který by v životní situaci, do níž se Prozřetelnosti zalíbilo ho postavit, dával najevo takovou důstojnost. Jednou mi někdo řekl, že mne Hamilton řadí ke kategorii outsiderů. Při hluku, který jsem způsobil, když jsem zastrkoval židli, zvedl nejen oči, nýbrž i obočí.

Kapitán Giles seděl v čele stolu. Prohodili jsme spolu několik slov na pozdrav a já si sedl po jeho levici. Otylý a bledý, s vysokým čelem, jež přecházelo v lesklou klenbu lysiny, a s výraznými očima, byl by mohl být cokoliv, jen ne námořník. Nebyli byste překvapeni, kdybyste se dověděli, že je architektem. Mně připadal (vím, jak nesmyslně to zní) jako presbyter. Vypadal jako člověk, od něhož čekáte dobrou radu, mravní naučení, do nichž možná vplete tu a tam nějakou banálnost; ne snad z touhy oslnit, nýbrž z upřímného přesvědčení.

Ačkoliv ho v loďařském světě velmi dobře znali a vážili si ho, neměl stálé místo. Nechtěl je. Měl své zvláštní postavení. Byl expertem. Expertem pro – jak bych to řekl? – pro obtížné plavby. Říkalo se, že

ví o vzdálených a nedokonale zamapovaných končinách souostroví víc, než kdokoliv na světě. Jeho mozek musel být opravdovým skladištěm útesů, poloh, směrů, mysů, obrysů odlehlých pobřeží, podob nespočetných ostrovů, pustin a pod. Na příklad každá loď, která se chystala na cestu do Palawanu nebo někam tím směrem, mívala na palubě kapitána Gilese, buď přímo jako dočasného velitele, nebo „aby radil kapitánovi“. Říkalo se, že dostává od jednoho bohatého čínského rejdářství paušální poplatek, kterým si společnost pro takové případy zajišťuje jeho služby. Kromě toho vždycky ochotně vystřídal každého, kdo chtěl jít na nějakou dobu na souš. Ještě nikdy se nenašel majitel, který by proti takové dohodě něco namítal. V přístavu totiž zřejmě vládl ustálený názor, že kapitán Giles se vyrovná komukoliv, není-li dokonce o trochu lepší. Ale v Hamiltonových očích byl „outsider“. Myslím, že podle Hamiltona zahrnovalo zevšeobecnění „outsider“ nás všechny; domnívám se však, že v duchu nějaké rozdíly dělal.

Nepokoušel jsem se navázat s kapitánem Gilesem rozhovor, protože jsem ho viděl jen asi dvakrát v životě. On ovšem věděl, kdo jsem. Po chvíli ke mně naklonil velkou, lesklou hlavu a svým přátelským způsobem mě první oslovil. Privil, že z mé přítomnosti usuzuje, že jsem přišel na souš na pár dní dovolené.

Mluvil vždycky velmi tiše. Řekl jsem trochu hlasitěji, že ne – že jsem odešel z lodi nadobro.

„Tak jste na chvílku volný,“ poznamenal.

„Myslím, že to mohu říkat – od jedenácti hodin,“ řekl jsem.

Když Hamilton zaslechl naše hlasy, přestal jít. Položil opatrně nůž a vidličku, vstal, zamumlal něco o „tom pekelném vedru, které člověku bere všechnu chuť k jídlu“ a vyšel z místnosti. Hned potom jsme slyšeli, jak vychází po schodech na verandě z domu.

Kapitán Giles na to nedbale poznamenal, že se ten chlap šel bezpochyby podívat, jestli by nedostal mé staré místo. Vrchní stevard, jenž se opíral o stěnu, přiblížil svůj obličej nešťastné kozy ke stolu

a naříkavě nám začal něco vykládat. Chtěl si vylít srdce nad tím věčným soužením s Hamiltonem. Je prý kvůli tomu člověku neustále na štíru s Přístavním úřadem při vyúčtování. Z hloubi duše si přeje, aby Hamilton dostal mé místo, ačkoliv – popravdě – co by to znamenalo? V nejlepším případě jen dočasnou úlevu.

Řekl jsem: „Jen se nebojte. To místo nedostane. Můj nástupce je už na palubě.“

Byl překvapen a zdálo se mi, že při té zprávě trochu protáhl obličej. Kapitán Giles se tiše zasmál. Vstali jsme a vyšli na verandu, ponechávající apatického hosta péči Číňanů. Zhlédl jsem ještě, jak před něho postavili talířek s plátkem ananasu, poodstoupili a pozorovali, co se bude dít. Ale zdálo se, že se pokus nezdařil. Nevnímal nic.

Kapitán Giles mi pošeptal, že to je důstojník z jachty jednoho rádži, jehož loď připlula k nám do přístavu, aby ji dopravili do suchého doku. Ten včera večer určitě „užíval“, dodal a nakrčil důvěrně a spiklenecky nos, což mi nesmírně zalichotilo, neboť kapitán Giles požíval vážnosti. Připisovali mu báječná dobrodružství a nějakou záhadnou tragédii v životě. A nikdo proti němu nemohl říci ani slovo. Pokračoval:

„Vzpomínám si, jak před několika lety přišel po prvé sem na souš. Připadá mi to jako včera. Byl to milý hoch. Ach, tihle milí hoši!“

Musel jsem se hlasitě zasmát. Vypadal polekaně, ale pak se k mému smíchu připojil. „Ne! Ne! Tak jsem to nemyslel,“ volal. „Chtěl jsem jen říci, že někteří z nich tady hezky rychle začnou měknout.“

Nadhodil jsem žertem, že hlavní příčinou je asi to pekelné vedro. Ale vyšlo najevo, že kapitán Giles je v zasetí hlubší teorie. Běloši to tady v Orientu mají prý teď už lehké. To že je v pořádku. Potíží je v tom, zůstat bělochem, a někteří z těch milých chlapců nevědí prý právě jak. Vrhł na mne pátravý pohled a zeptal se bez okolků, jako se ptávají dobromyslní, nemotorní strýčkové:

„Pročpak jste odešel ze své lodi?“

Z ničeho nic jsem dostal vztek, neboť si můžete myslit, jak taková otázka dovede popudit člověka, který sám nezná odpověď. Řekl jsem si v duchu, že bych tomu kazateli morálky měl zacpat hubu; ale nahlas jsem pravil s vyzývavou zdvořilostí:

„Proč...? Máte něco proti tomu?“

Byl tak přiveden z rovnováhy, že jen popleteně zamumlal: „Já...? Já jsem jen tak...“ a pak mě nechal být. Ale ustoupil spořádaně, pod ochranou neohrabaného žertu, že totiž i on už začíná měknout a že tohle je jeho hodina, kdy si chodívá trochu zdřímnout, když je na souši. „Moc ošklivý zvyk. Moc ošklivý zvyk.“

Prostota toho člověka by odzbrojila nedůtklivost ještě zelenějšího mladíka, než jsem byl já. A tak, když ke mně příštího dne při obědě naklonil hlavu a řekl, že včera večer potkal mého bývalého kapitána, a když polohlasem dodal: „Velice lituje, že jste odešel. Ještě nikdy prý neměl kormidelníka, který by se mu tak zamlouval,“ odpověděl jsem mu se vší vážností a bez pózy, že mně zase nebylo za celou dobu, co jsem na moři, na žádné lodi a pod žádným velitelem tak dobře.

„No – tak...?“ zabručel.

„Neslyšel jste, kapitáne Gilesi, že mám v úmyslu jet domů?“

„Ano,“ řekl blahosklonně. „Takovéhle řečičky jsem slyšel už mockrát.“

„No, a?“ vykřikl jsem. V duchu jsem si řekl, že je to nejnudnější patron, se kterým jsem se kdy setkal. Nevím, co bych byl ještě řekl, ale vtom právě vešel Hamilton, který se značně opozdil, a zaujal své obvyklé místo. A tak jsem jen zahučel:

„Tak to teď aspoň jednou uvidíte.“

Hamilton, vzorně vyholený, kývl kapitánovi Gilesovi lehce na pozdrav, ale na mne neráčil ani zdvihnout obočí; a když promluvil, tedy jen proto, aby řekl vrchnímu stevardovi, že se nehodí, aby gentleman dostával na talíř takovéhle jídlo. Individuum, kterému to platilo, vypadalo příliš nešťastně, aby i jen zasténalo. Zvedlo jen oči k punkahu a dost.

Vstali jsme s kapitánem Gilesem od stolu, neznámý vedle Hamiltona následoval našeho příkladu, ale vymanévroval na nohy jen s námahou. Snažil se, chudinka, dostat trochu toho nedůstojného jídla do úst, ne proto, že by byl měl hlad, nýbrž – jak pevně věřím – jen aby zase nabyl trochu sebevědomí. Ale když dvakrát upustil vidličku a ani v ostatním nijak neuspěl, zůstal resignovaně sedět s výrazem soustředěného sebezapření a s příšerně kalným pohledem. Při obědě jsme se oba, Giles i já, snažili nedívat se směrem k němu.

Na verandě se náhle zastavil a zoufale se pokoušel proslovit dlouhou řeč, které jsem se marně snažil porozumět. Znělo to jako nějaký strašlivý, neznámý jazyk. Ale jakmile mu kapitán Giles po kratičké úvaze odpověděl bodře a přívětivě, „Ba, ba, je to tak. V tom máte úplně pravdu“, odešel s výrazem naprostého uspokojení (a hezky zpříma) vyhledat své lehátko v koutě.

„Co se to pokoušel říci?“ zeptal jsem se zhnuseně.

„Nevím. Nesmíme na něho být tak zlí. Můžete se spolehnout, že je mu hezky mizerně; a zítra mu bude ještě hůř.“ Vzhledem k tomu, jak vypadal, zdálo se to nemožné. Uvažoval jsem, jaké složité orgie ho přivedly do toho nepopsatelného stavu. Dojem z dobromyslnosti kapitána Gilese byl pokažen podivným výrazem vnitřního uspokojení, který mi byl protivný. Krátce jsem se zasmál a řekl:

„No, vy už na něj přece dohlédnete.“

Mávl odmítavě rukou, posadil se a vzal si noviny. Vzal jsem si také jedny. Noviny byly staré a nezajímavé, většinou plné nudných, stereotypních popisů oslav prvního jubilea královny Viktorie. Pravděpodobně by na nás brzy přišla tropická odpolední dřímota, nebýt Hamiltona, který něco zvýšeným hlasem vykládal v jídelně. Dojídal tam svůj oběd. Velké dvojité dveře byly jako vždycky dokořán a on neměl ani potuchy, jak jsou naše židle dříve blízko.

Bylo slyšet, jak odpovídá hlasitým, povýšeným tónem vrchnímu stevardovi, který se zřejmě opovážil něco tvrdit.

„Nedám se do ničeho honit! Já myslím, že budou moc rádi, když dostanou gentlemana. Není přece naspěch.“

Následoval hlasitý šepot stevardův a pak bylo zase slyšet Hamiltona, jak odpovídá ještě s hlubším opovržením: „Cože? To tele, které si zakládá na tom, že bylo tak dlouho prvním kormidelníkem u Kenta...? Blbost!“

Giles a já jsme se na sebe podívali. Protože Kent bylo jméno mého bývalého kapitána, řekl jsem si, že poznámka, kterou mi kapitán Giles pošeptal – „Mluví o vás“ – je jen zbytečné mrhání dechem. Vrchní stevard zřejmě trval na svém stanovisku, ať už bylo jakékoliv, protože bylo znova slyšet Hamiltonův hlas, pokud možno ještě povýšenější a velmi důrazný:

„Nesmysl, milý příteli! Takový outsider není přece žádná konkurence. Mám spoustu času.“

Potom bylo z vedlejšího pokoje slyšet šoupání židlí, kroky a nářikavé domluvy stevarda, který pronásledoval Hamiltona hlavním vchodem až ven.

„Je to velice drzý člověk,“ poznamenal kapitán Giles – naprosto zbytečně, jak jsem si pomyslel. „Velmi drzý. Vy jste ho přece nijak neurazil, že ne?“

„Nikdy v životě jsem s ním nemluvil,“ pravil jsem nevrle. „Nemám ponětí, co tou konkurencí myslí. Ucházel se o mé místo, když jsem odešel – a nedostal je. Ale to se přece nedá dost dobře nazvat konkurencí.“

Kapitán Giles pokyvoval přemítavě velkou, blahosklonnou hlavou. „Nedostal je,“ opakoval velmi zvolna. „Ne, to se ví, že ne, u Kenta. Kent to nemůže přenést přes srdce, že jste odešel. Říká o vás, že jste dobrý námořník.“

Praštil jsem novinami, které jsem stále ještě držel v ruce. Posadil jsem se zpříma a uhodil dlaní do stolu. Chtěl jsem se už jednou

dovědět, proč to pořád omílá, je to přece jen a jen moje soukromá záležitost. To už bylo opravdu k vzteku.

Kapitán Giles zkontroloval můj hněv dokonalou vyrovnaností svého klidného pohledu. „Nic ve zlém,“ zabručel konejšivě, se zřejmou snahou utišit dětinskou podrážděnost, kterou vzbudil. Měl vzhled člověka opravdu tak bezelstného, že jsem se pokusil vysvětlit mu své chování, jak to jen šlo. Řekl jsem mu, že o tom, co bylo a co patří minulosti, nechci už nic slyšet. Že to bylo moc hezké, dokud jsem tak žil, ale teď, když už jsem s tím skoncoval, nemám o tom chuť mluvit a nechci na to raději ani myslet. Že jsem se rozhodl jet domů.

Vyslechl celou tu tirádu se zvláštním výrazem zaujatého posluchače, jako kdyby se snažil objevit někde v mé řeči falešný tón; potom se narovnal a vypadal, jako by o té záležitosti rozvážně přemítal.

„Ano. Řekl jste mi, že máte v úmyslu jet domů. Máte tam něco vyhlédnutého?“

Místo abych mu řekl, že mu do toho nic není, pravil jsem zamračeně: „Ani bych nevěděl.“

Také jsem už uvažoval o této dosud nevyřešené stránce své situace, do níž jsem se dostal, když jsem tak znenadání opustil zaměstnání, které mi velmi vyhovovalo. A nebyl jsem tím tuze nadšen. Už jsem měl na jazyku, že zdravý rozum nemá s mým činem nic společného a že si proto nezasluhuje zájmu, který mu kapitán Giles, jak se zdá, věnuje. Ale ten teď bafal z krátké dřevěné dýmky a vypadal jakoby nic – tak bezelstně a nechápavě, že jsem si pomyslel, že nemá cenu přivádět ho do rozpaků – ať už mu řeknu pravdu, nebo nějakou jizlivost.

Vyfoukl obláček dýmu a pak mě překvapil úsečnou otázkou: „Cestu už máte zaplacenou?“

Přemožen nestoudnou houževnatostí člověka, vůči němuž bylo dost těžké být hrubý, odpověděl jsem s přehnanou pokorou, že ještě ne. Že si myslím, že na to mám dost a dost času zítra.

A právě jsem se chtěl obrátit a zmizet z dosahu jeho pošetilých, bezpředmětných útoků, kterými se snažil dostat se na kloub mému soukromí, když vtom odložil dýmku s tak významným gestem, víte – jako kdyby nastal kritický okamžik – a naklonil se ke mně přes stůl.

„Ale! Ještě ne!“ Ztišil tajemně hlas. „Nu, pak byste měl, myslím, vědět, že se tady něco děje.“

Nikdy v životě jsem si tak nepřipadal vzdálen všemu pozemskému dění. Na čas jsem se odpoutal od moře, ale bylo ve mně ještě vědomí námořníka – vědomí naprosté nezávislosti na všech záležitostech na souši. Jak by se mne mohly týkat! Na vzrušení kapitána Gilese jsem pohlížel spíš s opovržením než zvědavě.

Na jeho úvodní otázku, jestli se mnou dnes mluvil náš stevard, jsem odpověděl, že ne. A vůbec, že i kdyby se o to pokusil, bylo by mu to se mnou dalo sakramentsky moc práce. Že si totiž vůbec nepřej u, aby se mnou ten chlap mluvil.

Kapitán Giles se nedal zastrašit mou nevrlostí a začal mi s veledůležitou tváří vypravovat sáhodlouhou povídačku o sluhovi z Přístavního úřadu. Byla absolutně bez pointy. Že prý někdo viděl dnes ráno domorodého sluhu, jak jde po verandě s dopisem v ruce. Dopis byl v úřední obálce. Jak to mají tihle chlapíci ve zvyku, ukázal jej prvnímu bělochovi, který mu přišel do rány. Byl to náš přítel v lenošce. Tomu, jak vím, jeho stav nedovoluje, aby se zajímal o jakékoli pozemské záležitosti. Zmohl se jen na to, že mávl rukou. Sluha pak putoval po verandě dál a narazil na kapitána Gilese, který tam podivuhodnou náhodou právě byl...

V tomto místě se kapitán s významným pohledem odmlčel. Dopis, pokračoval, byl adresován vrchnímu stevardovi. Ale proč by kapitán Ellis, přednosta Přístavního úřadu, psal stevardovi? Ten chlap přece chodí stejně každý den ráno do Přístavního úřadu s hlášením, pro příkazy, atd. Vrátil se sotva před hodinou a už se za ním žene sluha s psaním. Z jakého důvodu?

A teď začal kapitán Giles rozvíjet teorie. Z tohoto důvodu ne a z toho také ne. A kvůli tamtomu – ne, to je nemyslitelné.

Bylo to všechno tak nesmyslné, že jsem žasl. Kdyby mi ten člověk nebyl, nevím proč, sympatický, byl bych se urazil. Ale takhle mi ho bylo jen líto. Něco neobyčejně vážného v jeho pohledu mi bránilo vysmát se mu do obličeje. Dokonce jsem před ním ani nezíval. Jen jsem se užasle díval.

Teď byl jeho tón ještě o stín tajemnější. Ihned, jak ten chlap (myslel stevarda) dostal to psaní, letěl si pryč pro klobouk a vyřtil se z domu. Ale ne proto, že by ho v tom dopise volali na Přístavní úřad. Tam nešel. Na to nebyl dost dlouho pryč. V mžiku přiběhl jako střela zpátky, odhodil klobouk, lítal po jídelně, kvílel a tloukl se do hlavy. Všechny ty vzrušující události a projevy kapitán Giles pozoroval. Zřejmě o nich od té doby nepřestal uvažovat.

Začínal jsem s ním pocítovat hluboký soucit. A řekl jsem mu, snaže se, aby můj tón byl pokud možno co nejméně kousavý, jak jsem rád, že našel něco, čím se může po ránu zaměstnávat. Se svou odzbrojující prostotou mě upozornil na to (jako kdyby to s tím vůbec nějak souviselo), jak je zvláštní, že byl ráno vůbec doma. Zpravidla bývá před obědem už venku, chodí po různých úřadech, navštěvuje přátele v přístavu, atd. Ale když vstával, nebyl docela ve své kůži. Nic zvláštního. Jen tak, že mu bylo trochu líno.

To všechno vykládal s vytrvale upřeným pohledem, jenž ve spojení s jalovostí celé rozmluvy budil dojem neškodné, nudné pomatenosti. A když si přisunul židli trochu blíž a snížil hlas do tichého, tajuplného tónu, blesklo mi hlavou, že pověst výtečného odborníka nemusí být ještě zárukou zdravého rozumu.

Tehdy mě ještě nenapadlo, že ani nevím, v čem vlastně zdravý rozum spočívá a jaká je to choulostivá a celkem málo důležitá věc. S úmyslem nezranit jeho city zamžoural jsem na něj s výrazem zájmu. Když se mě však zase začal vyptávat, jestli si vzpomínám, co se právě odehrálo mezi naším stevardem a „tím chlapem

Hamiltonem“, jen jsem nevlídně zavrčel, jakoby na souhlas, a odvrátil hlavu.

„Dobrá. Ale vzpomínáte si na každé slovo?“ trval na svém zdvořile. „Nevím. Co je mi po tom,“ vyštěkl jsem a ještě jsem nahlas poslal stewarda i Hamiltona do horoucích pekel. Tím jsem chtěl energicky ukončit rozmluvu, ale kapitán Giles se na mne nepřestával zamýšleně dívat. Nic ho nemohlo zarazit. Poukazoval na to, že moje osoba hrála v jejich rozmluvě nějakou roli. Když jsem se pokusil tvářit se nezúčastněně, začal být doslova krutý. Slyšel jsem přece, co ten člověk říkal? Ne? Co si tedy o tom myslím? – chtěl vědět.

Protože obličej kapitána Gilese vylučoval podezření, že jeho majitel chce být jen potouchlý a zlomyslný, dospěl jsem k závěru, že je to prostě nejbeztaktnější blbec pod sluncem. Takřka jsem sám sebou pohrdal pro svou slabost, že jsem se pokoušel ten přízemní rozum osvítit. Začal jsem mu vysvětlovat, že si nemyslím vůbec nic. Že Hamilton nestojí za přemýšlení. Co si takový protivný flink...

„Tak, tak, flink,“ vmísil se kapitán Giles.

... myslí nebo říká, nestojí slušnému člověku ani za pohrdání, a já že si toho nehodlám ani v nejmenším všímat.

To stanovisko mi připadalo tak prosté a tak na bílé dni, že mě skutečně ohromilo, když Giles nedal nijak najevo svůj souhlas. Tak dokonalá tupost byla přímo zajímavá.

„Co bych měl podle vás dělat?“ zeptal jsem se se smíchem. „Nemohu se s ním porvat jen kvůli tomu, že má o mně takové a takové mínění. Ovšem, že jsem slyšel, jakého pohrdavého tónu užívá, když o mně mluví. Ale necpe mi své pohrdání pod nos. Nevyjádřil je ještě nikdy tak, abych to slyšel. Vždyť ani teď nevěděl, že ho slyšíme. Jen bych se zesměšnil.“

Beznadějný Giles bafal dál zádumčivě z dýmky. Znenadání se jeho obličej rozjasnil a on promluvil:

„Vy jste to nepochopil.“

„Tak? To jsem rád,“ pravil jsem.

Se vzrůstající živostí znovu prohlásil, že jsem to nepochopil. Vůbec ne. A tónem, ve kterém se ozývalo čím dál tím víc samolibého sebevědomí, mi vykládal, že jen málo věcí unikne jeho pozornosti a že si zvykl domýšlet je a že jeho životní zkušenosti a znalost lidí ho obyčejně přivedou ke správnému závěru.

Ta trocha sebechvály samo sebou znamenitě zapadala do jalovosti celé naší lopotné rozmluvy. Posilovalo to ve mně ten nejasný pocit, že život není nic jiného než promrhané dny, pocit, který mě podvědomě vyhnal z příjemného místečka, od lidí, které jsem měl rád, a vyštval mě na útěk před hrozící prázdnotou... A na prvním kroku se s tou marností zase setkávám! Z člověka s výbornou pověstí a s osvědčenými schopnostmi se vyklubal jen směšný a nudný žvanil. A tak je to pravděpodobně se vším – od východu až na západ, od nejnižšího stupně společenského žebříčku až po nejvyšší.

Zmocnila se mne hrozná malomyslnost. Duševní otupělost. Gilesův hlas spokojeně pokračoval. Zněl mi jako hlas duté domýšlivosti celého lidstva. A už jsem se na něho ani nezlobil. Od světa se nedá očekávat nic originálnějšího, nic nového, nic vzrušujícího a nic mimořádného; nenajdeš příležitost něco v sobě objevit, nezískáš žádnou moudrost a nezažiješ žádnou radost. Všechno je hloupé a přeceněné, právě tak jako kapitán Giles. Tak ať tedy je!

Najednou mi zaznělo v uších jméno Hamilton a probudilo mě.

„Myslil jsem, že už jsme s ním hotovi,“ řekl jsem co možná s největší nechtí.

„Ano. Ale když uvážíme, co jsme právě náhodou vyslechli, myslím, že byste to měl udělat.“

„Udělat?“ vzpřímil jsem se zmateně. „A co?“

Kapitán Giles se mi podíval nadmíru překvapeně do obličeje.

„No co! Zkusit to, co jsem vám radil. Jděte a zeptejte se stevarda, co bylo v dopise z Přístavního úřadu. Rovnou se ho zeptejte!“

Na chvíli jsem ztratil řeč. Tohle bylo něco tak neočekávaného a natolik původního, že to bylo úplně nepochopitelné. Zabreptal jsem užasle:

„Ale já jsem se domníval, že myslíte Hamiltona...“

„No právě! Nenechte si to líbit! Udělejte, co vám říkám! Pustte se do toho stevarda! Vsadím se, že bude skákat,“ trval na svém kapitán Giles a šermoval hořící dýmkou, aby dodal svým slovům důrazu. Potom třikrát prudce zabafal.

Jeho výraz, výraz triumfujícího lišáka, byl nepopsatelný. Ale přesto přese všechno mi ten člověk byl ku podivu pořád sympatický. Vyzařovala z něho směšná, laskavá a dojemná dobrosrdečnost. A přitom mě dráždila. Chladně, jako když jednáme s člověkem, s nímž se není možno dorozumět, jsem ho upozornil, že nevím, proč bych se měl vystavovat urážkám toho chlapa. Jako stevard je sice neschopný a kromě toho je to lump mizerná, ale přece ho nepůjdu vytahat za uši.

„Vytahat za uši,“ řekl kapitán Giles pohoršeně. „Tím byste si asi moc pomohl.“

Jeho poznámka byla tak zbytečná, že se na ni nedalo odpovědět, ale nesmyslnost celé té situace už na mne začínala neodolatelně působit. Cítil jsem, že už nesmím připustit, aby na mne ten člověk dál mluvil. Vstal jsem a odměřeně jsem poznamenal, že to je na mne trochu moc – že z toho nejsem moudrý.

Než jsem měl čas se vzdálit, přešel do umíněného tónu a řekl mi, bafaje nervózně z dýmky:

„Jistě – je to – darebák a ničema – rozhodně. Ale jen se ho zeptejte. Nic víc.“

Jeho změněné chování na mne zapůsobilo – nebo mě spíš zarazilo. Ale zdravý rozum nabyl ihned zase vrchu, a když jsem ho obdařil nuceným úsměvem, odešel jsem s verandy. Po několika krocích jsem se octl v jídelně, která byla teď uklizená a prázdná. Za tu krátkou dobu mě však napadly všelijaké myšlenky, jako že si

ze mne Giles tropí žerty, aby se na můj účet pobavil; že asi vypadám jako hloupý jelimánek, že toho vím o životě moc málo...

K mému velkému překvapení se dveře na protější straně jídelny rozlétly. Byly to dveře s nápisem: „Stevard“, a on sám vyběhl ze svého zatuchlého maloměšťáckého brlohu po svém směšném způsobu štvaného zvířete a utíkal ke dveřím do zahrady.

Až dodnes nevím, co způsobilo, že jsem za ním zavolal: „Hej! Počkejte! Na slovíčko!“ Snad to byl ten postranní pohled, který na mne vrhl; nebo jsem snad byl ještě pod vlivem tajuplné vážnosti kapitána Gilese. Zkrátka, byl to takový impuls, výsledek působení nějaké síly, jež utváří náš život podle toho, jak se jí zachce. Vždyť kdyby mi ta slova nebyla uklouzla (moje vůle s tím neměla nic společného), byl by můj život nepochybně pořád životem námořníka, ale ubíral by se po dráze, o které si teď naprosto nemohu udělat představu.

Ne. Moje vůle s tím neměla nic společného. Vskutku, jen jsem ony osudné hlásky vypustil, už jsem toho nesmírně litoval. Kdyby se byl ten člověk zastavil a podíval se mi do tváře, byl bych se musil dát na nespořádaný ústup. Neměl jsem totiž ani dost málo v úmyslu provádět idiotský žertík kapitána Gilese, ani na útraty stevarda, ani na svoje.

Ale tu se vložil do hry starý lidský instinkt lovce. Stevard dělal, že je hluchý, a já, aniž jsem o tom byť i jen vteřinku uvažoval – jsem vyrazil podél jídelního stolu a odřízl mu těsně u dveří cestu.

„Proč neodpovídáte, když s vámi mluvím,“ zeptal jsem se zhurta.

Opřel se o veřeje. Vypadal dočista zničeně. Obávám se, že lidská povaha není ve své podstatě tak docela hezká. Jsou v ní ošklivá místa. Zjistil jsem, že se zlobím víc a víc, a to jen proto, myslím, že moje kořist vypadala tak zdrceně. Taková onuce ubohá!

Pustil jsem se do něho bez dalších cavyků. „Dověděl jsem se, že dnes ráno přišla do Domova nějaká úřední zpráva z Přístavního úřadu. Ano nebo ne?“

Místo aby mi řekl, že se mám starat sám o sebe, jak by to byl mohl udělat, začal kňučet a v jeho tónu se ozývala drzost. Prý mě ráno nikde nemohl najít. Přece od něho nemohu čekat, že za mnou bude běhat po celém městě.

„Kdopak to po vás chce?“ křičel jsem. A tu se mým očím otevřel hlubší smysl věcí a řečí, jejichž malicherností jsem byl tak zklamán a znechucen.

Řekl jsem mu, že chci vědět, co bylo v tom dopise. Přísnost mého tónu a chování byla jen napůl předstíraná. Zvědavost může být velmi zuřivý pocit – aspoň někdy.

Pokusil se najít útočiště v hloupé, blekotavé vzdorovitosti. Že prý se mě to netýkalo, breptal. Že jsem mu řekl, že pojedou domů. A když jedu domů, proč by tedy měl...

To byly tak zhruba jeho námitky, ale hodily se tak málo k věci, že to až uráželo. Uráželo mou inteligenci, chci říci.

V tom údobí pološera mezi mládím a dospělostí, které jsem právě tehdy prožíval, je člověk obzvláště citlivý vůči takovým urážkám. Obávám se, že mé chování k stevardovi začalo být skutečně velmi hrubé. Ale nebyl to člověk, který by se postavil něčemu nebo někomu tváří v tvář. Snad toho byly příčinou drogy nebo osamělé pitky. A když jsem se zapomněl natolik, že jsem mu začal nadávat, zhroutil se a dal se do ječení.

Nechci tím říci, že by byl spustil velký pokřik. Bylo to vřískavé doznání, jako když pes kňučí, jenže nesměle – žalostně nesměle. A nebylo ani příliš souvislé, ale stačilo, abych zprvu ztratil řeč. Odvrátil jsem od něho ve spravedlivém rozhořčení oči a spatřil jsem kapitána Gilese, jak ve dveřích na verandu klidně pozoruje náš výstup, své vlastní dílo, mohu-li to tak vyjádřit. Rozžhavená černá dýmka, kterou svíral ve velké, otcovské pěsti, bila do očí, a právě tak nápadně se blýskal na prsou na bílé vestě těžký zlatý řetěz od hodinek. Atmosféra ctnostné moudrosti z něho vyzařovala

tak mocně, že by se k němu s důvěrou utekla každá nevinná duše. Utekl jsem se k němu také.

„To byste nevěřil,“ křičel jsem. „Byla to zpráva, že se pro nějakou loď hledá kapitán. Zřejmě tu jde o velení a ten chlap to strčí do kapsy.“

Steward vyrazil hlasitý výkřik zoufalství. „Vy budete moje smrt!“ Velmi hlučně zaznělo i pořádné plesnutí, jak se ten mizera plácl do čela. Ale když jsem se otočil, abych se na stewarda podíval, už tu nebyl. Zmizel někam z dohledu. To, jak náhle zmizel, mě rozesmálo.

Tím se ten případ skončil – aspoň pro mne. Ale kapitán Giles, který se stále ještě strnule díval na místo, kde před tím steward stál, začal popotahovat svůj nádherný zlatý řetěz, až konečně vylezly z hloubi kapsy hodinky jako čirá pravda ze studánky. Slavnostně je zase ponořil a teprve pak řekl:

„Právě tři hodiny. Přijdete včas – ovšem, jestli nebudete otálet.“

„Včas? Kam?“ zeptal jsem se.

„Pane bože! Na Přístavní úřad! Tohle se musí vyšetřit.“

Vlastně měl pravdu. Ale nikdy mi nebylo příliš po chuti po něčem pátrat, odhalovat lidi a vůbec veškeré ty, eticky vzato, bezpochyby záslužné práce. A moje stanovisko k této episodě bylo čistě etické. Když už někdo má být stewardova smrt, nechápal jsem, proč by to neměl být kapitán Giles sám, muž zralého věku a dobré pověsti a místní usedlík; já jsem si ve srovnání s ním připadal v tom přístavu jen jako tažný pták. Vlastně se dalo říci, že jsem tady už přerušil všechny styky. Zabručel jsem, že nechci, že mě to nezajímá...

„Nezajímá!“ opakoval kapitán Giles, dávaje najevo klidné, chladnokrevné pohoršení. „Kent mě upozorňoval, že jste podivný mladý muž. Naposled mi ještě řeknete, že vás velení také nezajímá – po vši té práci, kterou jsem si dal!“

„Práci!“ zamručel jsem nechápavě. Jaké práci? Všechno, nač jsem se dovedl upamatovat, bylo jen to, že mě měl za blázna, a po obědě mě svým rozhovorem dobrou hodinu nudil. A tomu říkal „dát si práci“.

Díval se na mne s takovým uspokojením, že by to u každého jiného člověka bylo odporné. A tu najednou, jako kdyby někdo obrátil v knize stránku a tak odkryl slovo, které vysvětlovalo všechno, co se stalo předtím, jsem pochopil, že tahle záležitost má ještě jiné hledisko než etické.

Ale ještě pořád jsem se nehýbal. Kapitán Giles ztratil poněkud trpělivost. Zlostně zabafal z dýmky a obrátil se k mé nerozhodnosti zády.

Ale nebyla to nerozhodnost. Vyšinulo mě to, smím-li se tak vyjádřit, duševně z kolejí. Jakmile jsem si však ujasnil, že v tomhle nechutném, neužitečném světě, ve kterém jsem byl tak nespokojen, lze získat něco takového, jako je velení, vrátila se mi schopnost pohybu.

Z Domova námořníků je to k Přístavnímu úřadu hezkých pár kroků; ale s kouzelným slovem „velení“ v duši octl jsem se najednou na nábřeží, co by okem mrkl, jako by mě na nízké bílé schodiště před portálem z hlazeného bílého kamene něco přeneslo.

Všechno se kolem mne jen tak nějak mihlo. Velká rejda napravo byla jen modrá třpytivá skvrna; pohltila mě temná chladná hala a teprve v tom okamžiku jsem si uvědomil, z jakého žáru a vedra přicházím.

Široké schodiště uvnitř jako by se mi přímo lísalo k nohám. Velení je mocné kouzlo. První lidé, které jsem si jasněji uvědomil od té doby, kdy jsem se rozloučil s rozhořčenými zády kapitána Gilese, byla posádka přístavního člunu; lelkovali na prostorném odpočívadle u závěsu přede dveřmi do plavební kanceláře.

A tam mě moje agilnost opustila. Kancelářská atmosféra zabíjí přece všechno, co dýchá lidským úsilím, pod všemohoucností papíru a inkoustu zmizí naděje právě tak jako strach. Prošel jsem sklíčeně pod závěsem, který mi přidržel malajský lodivod přístavního člunu. V kanceláři nebyl nikdo kromě úředníků, kteří ve dvou řadách pilně psali. Ale vedoucí plavební kanceláře seskočil se stupínku a po vysokém kokosovém koberci mi pospíchal naproti širokou střední uličkou.

Měl skotské jméno, ale jeho pleť měla temně olivový odstín, krátké vousy byly černé jako uhel a oči, rovněž černé, měly roztoužený výraz. Zeptal se přátelsky:

„Vy chcete mluvit s Ním?“

Protože mě opustila, jakmile jsem vstoupil do ovzduší kanceláře, veškerá moje duševní i fyzická pružnost, podíval jsem se na úředníka sklíčeně a na oplátku jsem se mdle zeptal:

„Co myslíte? Má to smysl?“

„Ty má dobroto! Vždyť on se po vás dnes už dvakrát ptal!“

Ten zdůrazňovaný On byla nejvyšší autorita, přístavní intendant, šéf přístavu – velmi vysoká osobnost v očích každého pisálka v místnosti. Ale to ještě nebylo nic ve srovnání s míněním, které měl o své velikosti on sám.

Kapitán Ellis se na sebe díval jako na vtělení jakéhosi boha (pohanského), jako na Neptunova zástupce pro okolní moře. I když nevládl nad vlnami doslovně, dával najevo, že vládne nad osudy smrtelníků, jejichž údělem bylo žít na vodách.

Tato představa nadřazenosti byla příčinou jeho inkvizitorských, panovačných způsobů. A protože byl cholerik, byli mládenci, kteří se ho skutečně báli. Nenaháněl strach mocí svého úřadu, ale svou bezdůvodnou povzneseností. Dosud nikdy jsem s ním nepřišel do styku.

Řekl jsem: „Ach! On se už po mně dvakrát ptal. To bych snad měl jít dovnitř.“

„No ovšem! No ovšem!“

Vedoucí kanceláře capal přede mnou drobnými krůčky kolem celé řady pultů k vysokým, důležitě vypadajícím dveřím, jež otevřel uctivým pohybem ruky.

Vešel ihned dovnitř, ale kliku nepustil, a jakmile přelétl místnost pohledem plným zbožné úcty, naznačil mi lehkým pohybem hlavy, abych vstoupil. Potom ihned vyklouzl z místnosti a co nejopatrněji za mnou zavřel.

Tři vysoká okna vedla do přístavu. Nebylo jimi vidět nic než temně modré, jiskřivé moře a bledší, zářivou modř oblohy. Mé oči zachytily daleko v hloubi modrých odstínů bílou skvrnu velké lodi, která právě přijela a chystala se v rejdě zakotvit. Loď z domova – po nějakých devadesáti dnech na moři. Je v tom něco dojemného, když se loď vrací z moře a skládá bílá křídla k odpočinku.

První, co jsem uviděl potom, byla chocholka stříbrných vlasů nad hladkým, červeným obličejem kapitána Ellise, obličejem, který by dělal mrtvičný dojem, nebýt jeho svěžesti.

Náš zástupce Neptuna neměl na bradě vousy a neviděl jsem žádný trojzubec, který by stál někde v koutě jako deštník. Jeho ruka však třímala pero – úřední pero, které mělo mnohem větší moc pomáhat nebo mařit štěstí obyčejných lidských mravenců než meč. Jak jsem se přibližoval, díval se na mne přes rameno.

Když jsem už byl na dosah, uvítal mě tónem, který pronikal do posledního nervu: „Kde jste byl celou tu dobu?“

Protože mu po tom nic nebylo, nevezal jsem ten výstřel ani v nejmenším na vědomí. Řekl jsem prostě, že jsem slyšel, že potřebují kapitána pro nějakou plachetní loď a jakožto námořník z plachetnice že bych se snad hodil...

Přerušil mě. „Hrome! Nechte toho, ksakru! Jediný člověk, který se k tomu hodí, jste přece vy, a kdyby se jich o to ucházelo dvacet! Ale žádný strach! Všichni se bojí! Žádný si na to netroufá. To je to!“

Byl velmi podrážděný. Řekl jsem nevinně: „Netroufá, pane? A proč?“

„Proč!“ soptil. „Strach z plachet. Strach z bílé posádky. Moc nepříjemností. Moc práce. Příliš dlouho byli tady. Zahálčivý život a lehátka jsou jim po chuti víc. Sedím tady, kabelogram generálního konsula před sebou, a jediný člověk, který se k tomu hodí, není nikde k nalezení. Už jsem si začínal myslit, že z toho také máte vítr...“

„Tak dlouho to zase netrvalo, než jsem přišel,“ poznamenal jsem klidně.

„Máte tady přece dobrou pověst,“ zavrčel divoče, aniž se na mne podíval.

„Těší mě, že to slyším z vašich úst, pane,“ řekl jsem. „Ano. Ale nejste na místě, když je vás zapotřebí. To přece uznáte. Ten váš stevard by se neodvážil nevyřídit zprávu z našeho úřadu. Kde jste to, k čertu, skoro celý den vězel?“ Jen jsem se na něho příjemně usmál a on pak, jako by se rozpomenul, mi řekl, abych se posadil. Vysvětlil mi, že v Bangkoku zemřel kapitán jedné britské lodi, a generální konsul že ho telegraficky žádá, aby poslal nějakého schopného člověka převzít velení.

Měl zřejmě hned od počátku na mysli mne, i když, aby se neřeklo, zpráva poslaná do Domova námořníků byla pro všechny. Smlouva už byla připravena. Dal mi ji přečíst, a když jsem mu ji podal zpátky s poznámkou, že podmínky přijímám, Neptunův zástupce ji podepsal, orazítkoval vlastní vznešenou rukou, přeložil na dvakrát (byl to arch modrého papíru zvláštního formátu) a předal mi ji – dar neobyčejně působivý, neboť jakmile jsem ji strčil do kapsy, zatočila se mi trochu hlava.

„Tím jste tedy jmenován kapitánem,“ řekl jaksi slavnostně. „Oficiální jmenování, které majitele lodi zavazuje k podmínkám, jež jste právě přijal. A teď – kdy budete připraven odjet?“

Řekl jsem, že budu připraven ještě téhož dne, když to bude zapotřebí. Pohotově mě chytil za slovo. Parník Melita prý odjíždí do Bangkoku večer asi v sedm. Požádá oficiálně kapitána, aby mě tam dovezl a aby do deseti hodin na mne počkal.

Potom vstal ze své úřední židle a já vstal také. Hlava se mi točila, o tom nebylo pochyb, a cítil jsem, jak mám těžké údy, jako kdyby mi vyrostly od té doby, co jsem se na tu židli posadil. Uklonil jsem se.

V chování kapitána Ellise bylo lze poznat malinkou změnu, jako by odložil trojzubec Neptunova zástupce. Ve skutečnosti však jen odložil své úřední pero, když vstával.

II

Podal mi ruku: „Tak teď jste tedy svým vlastním pánem. Jste na mou zodpovědnost jmenován úředně kapitánem.“

Šel se mnou celou cestu až ke dveřím. Jak mi ta cesta připadala dlouhá! Šel jsem jako spoutaný. Ale konečně jsme k nim přece dospěli. Otevřel jsem je s pocitem, že se mi to všechno jen zdá, a tu se v posledním okamžiku projevila kolegiálnost všech námořníků, pouto silnější než rozdíly ve stáří a v postavení. Projevila se v hlase kapitána Ellise.

„Sbohem a mnoho štěstí,“ řekl tak srdečně, že jsem se nezmohl na nic, než na vděčný pohled. Pak jsem se otočil a vyšel, abych ho už nikdy v životě nespatriil. Neudělal jsem ani tři kroky od dveří, když jsem za sebou uslyšel drsný, zvučný, panovačný hlas, hlas Neptunova zástupce.

Mluvil k vedoucímu kanceláře, který zřejmě od té doby, co mne uvedl, okolkoval v uctivé vzdálenosti.

„Pane R., ať přístavní člun zatopí pod kotlem, aby mohl vzít tady pana kapitána o půl desáté večer na palubu Melity.“

Překvapilo mě, jak vyjeveně R. přisvědčil: „Ano, pane!“ Běžel na před přede mnou k odpočívadlu. Cítil jsem se ve své nové hodnosti ještě tak málo doma, že jsem si neuvědomil, že ten kapitán, na kterého se ten projev laskavosti vztahuje, jsem já. Měl jsem pocit, jako by mi z ničeho nic narostla na ramenou křídla, takže jsem se vyleštěné podlahy sotva dotýkal.

Ale R. byl kapitánovým rozkazem ohromen.

„No tohle!“ vykřikl na odpočívadle, zatím co malajská posádka z přístavního člunu stála jako zkamenělá a dívala se na muže, kvůli němuž budou muset být všichni tak dlouho ve službě, bez karet, bez děvčat nebo bez rodinných radostí. „No tohle! Jeho vlastní člun! Co

jste to s ním provedl?“ V jeho pohledu bylo plno uctivé zvědavosti. Byl jsem nadobro omráčen.

„To myslel mne? Neměl jsem ani tušení,“ vykoktal jsem.

Několikrát zakýval hlavou. „Ano. A poslední, kdo v ní jel před vámi, byl vévoda. To je, co?“

Asi čekal, že na místě omdlím. Ale měl jsem příliš naspěch, než abych měl čas na citové výlevy. Vířilo ve mně tolik dojmů, že to ohromující sdělení nemohlo už padat na váhu. Pohltil je překypující kotel mého mozku a já si je po krátkém, ale srdečném rozloučení s R. odnášel s sebou.

Přízeň mocných obklopuje šťastného vyvolence vždycky svatozáří. Ten znamenitý muž chtěl vědět, může-li pro mne něco udělat. Znal mě jen od vidění a dobře věděl, že mě už nikdy neuvidí; pro něho jsem tu byl, právě tak jako ostatní námořníci v přístavu, dobrý jen k tomu, aby mohl provádět úřední zápisy, vyplňovat formuláře s celou tou strojenou nadřazeností muže od pera vůči lidem, kteří zápasí s realitou mimo posvátné zdi úředních budov. Jak jsme mu museli připadat neskuteční! Jen jako symboly, s kterými si lze v knihách a těžkých registraturách pohrávat, jako přízraky bez mozku a bez svalů a bez problémů: něco takřka k nepotřebě a rozhodně něco méněcenného.

A tenhle člověk – a po úředních hodinách – chtěl vědět, jestli by pro mne mohl něco udělat!

Bylo by mě to, po pravdě řečeno – bylo by mě to mělo dojmout k slzám. Ale ani mi to na mysl nepřišlo. Bylo to v onom dni zázraků jen o jeden zázrak víc. Rozloučil jsem se s ním, jako kdyby byl jen symbol. Vznášel jsem se ve vzduchu, když jsem sestupoval po schodech, vznášel jsem se, když jsem vycházel imposantním portálem Přístavního úřadu, vznášel jsem se ještě venku.

Užívám raději tohoto slova než slova „létal“, protože si naprosto přesně vzpomínám, že i když mě povznášela má probuzená mladistvá síla, mé pohyby byly docela rozvážené. Na tu hrstku lidí, kteří

v hnědo-žluto-bílé směsici spěchali za svými záležitostmi, jsem musel dělat dojem člověka, který kráčí celkem usedle. Ale žádný výraz pro abstraktnost by nestačil vyjádřit mé hluboké odpoutání od tvarů a barev tohoto světa. Bylo téměř absolutní.

Přesto jsem však najednou poznal Hamiltona. Poznal jsem ho bez námahy, neškubl jsem sebou, nezarazil jsem se. Tamhle šel, loudal se v celé své prkenné, arogantní důstojnosti k Přístavnímu úřadu. Jeho červený obličej byl už z dálky nápadný. Svítil ve stínu na protější straně ulice přímo jako plamen.

On mě také zpozoroval. Něco mě přimělo (snad přemíra neuvědomělé bujnosti), že jsem mu obřadně pokynul. Tato beztaktnost se stala dřív, než jsem si vůbec uvědomil, že jsem něčeho takového schopen.

Moje neočekávaná drzost ho naráz zastavila, jako kdyby ho zasáhla kulka. Mám dojem, že se přímo zapotácel, ačkoliv, pokud jsem pozoroval, na zem neupadl. V okamžiku jsem ho přešel a už jsem ani neotočil hlavu. Zapomněl jsem, že existuje.

Příštích deset minut by bylo mohlo trvat deset vteřin nebo deset století; moje vědomí s nimi nemělo nic společného. Lidé by byli mohli kolem mne padat mrtví, domy by se mohly řídit, mohlo by se střílet. Byl bych o tom nevěděl. Myslel jsem si: „Hrome! Mám to.“ TO znamenalo velení. Přišlo to cestou, jakou jsem naprosto nepředvídal, když jsem si stavěl své skromné vzdušné zámky.

Uvědomil jsem si, že moje představivost se až dosud pohybovala ve vyježděných kolejkách a že mé naděje byly vždycky přízemní. Na velení jsem pohlížel jako na výsledek pomalého procesu povyšování ve službách nějaké vysoce vážené společnosti. Jako na odměnu za věrné služby. Nu, věrné služby – to ano. To člověk dělá přirozeně už kvůli sobě, kvůli lodi, z lásky k životu, který si vyvolil; ne kvůli odměně.

V pojmu odměna je něco odpuzujícího.

A teď jsem měl najednou své jmenování, měl jsem je do slova v kapse, nedalo se to dost dobře popřít, i když to bylo tak

neočekávané, přesahovalo všechny mé představy, vymykalo se všem střízlivým nadějím, a měl jsem je dokonce navzdory jakýmsi pokoutným intrikám, jimiž jsem měl být o ně připraven. Pravda, byly to ubohé intriky, ale zvyšovaly pocit zázraku, jako kdybych byl pro tu loď, kterou jsem ještě neznal, zvláště předurčen nějakou mocí, vyšší než jsou hybné síly tohoto prosaického obchodního světa.

V duši se mi rozléval zvláštní pocit vítězoslávy. Kdybych byl o to velení usiloval deset let nebo ještě déle, jistě bych nic podobného nepocítil. Začínalo mi být trochu úzko.

„Jen klid,“ řekl jsem si.

Přede dveřmi „Domova námořníků“ jsem spatřil toho mizeru stewarda. Zřejmě na mne čekal. Před domem bylo několik širokých schodů a nahoře na posledním pobíhal steward jako zpráskaný pes na řetězu. Vypadal, jako by měl příliš vyschlé hrdlo, než aby mohl štěkat.

S hanbou se přiznávám, že jsem se zastavil, než jsem vešel. V mém charakteru se udály revoluční změny. Díval jsem se na stewarda asi půl minuty a on čekal s otevřenými ústy, bez dechu.

„Tak vy jste si myslel, že mě můžete odstavit,“ řekl jsem se zdrcující pohledem.

„Řekl jste, že pojedete domů,“ zakvičel žalostně. „Řekl jste to. Řekl jste to.“

„To jsem zvědav, co té výmluvě řekne kapitán Ellis,“ prohodil jsem zvolna se zlověstným výrazem.

Dolní čelist se mu celou tu dobu třásla a jeho hlas zněl jako mečení nemocné kozy. „Vy jste to na mne píchnul? Vy jste mě zničil?“

Ani jeho utrpení, ani směšnost jeho domněnky mě nedokázaly obměkčit. Bylo to po prvé, kdy se mi někdo pokusil nějak uškodit – aspoň po prvé, kdy jsem na to přišel. A byl jsem ještě příliš mladý, ještě příliš daleko od hranice stínu, než aby mě takové věci nepřekvapovaly a neurážely.

Díval jsem se na něho neúprosně. Trp, lumpe! Uhodil se do čela a já jsem šel dovnitř, pronásledován až do jídelny jeho vřískotem: „Já to vždycky říkal, že vy budete moje smrt.“

Jeho povyk mě nejen dohonil, ale předešel mě až na verandu a přivolal kapitána Gilese.

Stál přede mnou na prahu, v celé své banální a rozšafné důstojnosti. Zlatý řetěz se mu blýskal na prsou a v pěsti svíral zapálenou dýmku.

Podal jsem mu vděčně ruku. Vypadal překvapeně. Nakonec mi ji však stiskl docela srdečně, ale s lehkým úsměvem zkušenějšího, s úsměvem, který utál má slova díky jako nůž. Myslím, že ze mne nevyšlo víc než jedno slovo. A i za to jedno, soudě podle svých rozpálených tváří – jsem se zarděl, jako kdybych se dopustil něčeho špatného. Nasadil jsem lhostejný tón a zeptal jsem se, jak u všech všudy dokázal vyslídit tu malou pletichu, jež se tady odehrála.

S uspokojením zabručel, že se ve městě stane jen málo věcí, do kterých by neviděl. A v tomhle domě že s přestávkami bydlí skoro deset roků. Nestane se v něm nic, co by uniklo jeho zkušenému oku. Nebylo to prý pro něj nic těžkého. Ani trochu.

Potom se vyptával svým klidným, těžkopádným způsobem, jestli jsem na stevarda podal stížnost.

Řekl jsem, že ne – i když jsem k tomu měl dost a dost příležitosti. Že se na mne kapitán Ellis velice směšným způsobem vyřítíl, proč nejsem po ruce, když mne potřebují.

„Komický starý pán,“ vpadl kapitán Giles. „Co jste mu na to řekl?“

„Řekl jsem prostě, že jsem přišel ihned, jakmile jsem tu zprávu dostal. Nic víc. Nechtěl jsem stevardovi uškodit. Škodit takovému tvorovi by bylo pod mou úroveň. Ne, nestěžoval jsem si, ale myslím, že on se domnívá, že ano. Ať si to myslí! Má tak nahnáno, že to tak honem nezapomene, protože kapitán Ellis by mu dal kopanec, až by letěl do Střední Asie.“

„Okamžik,“ řekl kapitán Giles a z ničeho nic mě opustil. Posadil jsem se s pocitem velké únavy, hlavně duševní. Než jsem mohl začít přemýšlet, stál už zase přede mnou a bručivě se omlouval, že musel jít toho chlapa trochu uklidnit.

Překvapeně jsem vzhlédl. Ale ve skutečnosti mi to bylo jedno. Vysvětloval, že našel stewarda, jak leží na žíněné pohovce obličejem dolů. Ale teď už prý je zase v pořádku. „Však on by strachem neumřel,“ řekl jsem pohrdavě.

„To ne. Ale mohl by si vzít z nějaké té lahvičky, které má v pokoji, trochu větší dávku,“ namítl kapitán Giles vážně. „Ten blázen bláznivá se už jednou pokoušel otrávit se – před několika lety.“

„Tak,“ řekl jsem bez vzrušení. „Stejně za moc nestojí.“

„To by se dalo říci o hezké řádce lidí.“

„To přeháníte!“ protestoval jsem a podrážděně jsem se zasmál. „Ale rád bych, kapitáne Gilesi, věděl, co by tenhle kout země dělal, kdybyste se o něj přestal starat. V jednom odpoledni jste mi pomohl k velení a stewardovi zachránil život. Stejně mi však nejde na rozum, proč vlastně máte o mne nebo o něj takový zájem.“

Kapitán Giles neříkal chvíli nic. Potom pravil vážně:

„Není vlastně tak špatný steward. Rozhodně si dovede najít dobrého kuchaře. A nejenže ho najde, dovede ho také udržet. Vzpomínám si ještě na kuchaře, které jsme tu měli, než on nastoupil...“

Asi jsem udělal netrpělivé gesto, protože se přerušil a omlouval se, že mě tady zdržuje povídáním a já že musím bezpochyby využít každé minuty, abych byl hotov.

Ve skutečnosti jsem však potřeboval být na chvíli sám. Rychle jsem využil jeho návrhu. Má ložnice bylo tiché útočiště v jednom neobydleném křídle budovy. Protože jsem neměl absolutně nic na práci (neboť jsem své věci dosud nevybalil), sedl jsem si na postel a poddal jsem se dojmům. Neočekávaným dojmům...

Zprvu mě udivoval můj duševní stav. Proč nejsem víc překvapen? Proč? Sedím tady, v kapse velení, kterého se mi dostalo z čista jasna,

ne jak se to obyčejně lidem stává, ale spíše jakoby kouzlem. Měl bych tonout v údivu. Ale netonul jsem. Byl jsem jako lidé v pohádkách. Nic je nikdy neudiví. Když se z oříšku vyloupne přepychový kočár, připravený odvézt Popelku na ples, Popelka nevykřikne. Klidně do něho vstoupí a odjede svému velkému štěstí vstříc.

Kapitán Ellis (poněkud vzteklá víla) vytáhl ze zásuvky velení takřka právě tak neočekávaně jako v pohádce. Ale velení je abstraktní pojem a připadalo mi jako jakýsi „menší zázrak“, až mi najednou blesklo hlavou, že se pod ním skrývá konkrétní existence lodi.

Lod'! Má lod'! Je má, je pod mou ochranou, je moje víc než cokoli jiného na světě; předmět mé zodpovědnosti a oddanosti. Čeká tam na mne, zakletá, neschopná pohybu, neschopná života, neschopná vyjet do světa, dokud nepřijdu. Jako začarovaná princezna. Její volání jako by ke mně z mraků proniklo. Neměl jsem o její existenci ani potuchy, nevím, jak vypadá, teprve před chvílí jsem uslyšel její jméno, a přece budeme v budoucnu na čas nerozlučně spojeni – abychom společně pluli anebo spolu ztroskotali!

Náhle mi proběhl žilami vášnivý proud netrpělivé úzkosti a naplnil mě takovým vědomím intenzity života, jaké jsem nikdy předtím a už nikdy potom nepocítil. Objevil jsem, jak jsem až do hloubi námořníkem, celým srdcem, celou duší a řekl bych takřka celým tělem, člověk stvořený jen a jen pro moře a pro lodi; moře je jediný svět, který pro mne něco znamená a lodi jsou zkušebním kamenem mé mužnosti, temperamentu, odvahy, věrnosti – a lásky.

Prožil jsem neobyčejný okamžik. Jedinečný okamžik. Vyskočil jsem a přecházel dlouho po pokoji. Když jsem však vstoupil do jídelny, byl jsem už zase pánem svého chování. Jen jsem nemohl u večeře nic jíst.

Jakmile jsem oznámil, že na nábřeží nepojedu, nýbrž půjdu pěšky, ničema stevard sebou hodil – to zadostučinění mu musím dát – a sehnal mi nosiče pro mé zavazadlo. Kuli se vydali na cestu, odnášejíce na dlouhé tyči celý můj vezdejší majetek – kromě trochy

peněz, které jsem měl v kapse. Kapitán Giles se nabídl, že půjde se mnou.

Šli jsme temnou, stinnou alejí na esplanádě. Tam pod stromy bylo poměrně chladno. Kapitán Giles náhle se smíchem poznamenal: „Já vím, kdo si pořádně oddychl, že vás viděl naposledy.“

Uhodl jsem, že má na mysli stewarda. Ten chlap se ke konci ke mně choval bázlivě a zaraženě. Vyslovil jsem údiv nad tím, že se pokusil úplně bez důvodu provést mi takový kousek.

„Copak nechápete, že se vlastně chtěl zbavit našeho přítele Hamiltona? Chtěl ho podstrčit místo vás. Tak by se ho nadobro zbavil, chápete?“

„Prokrista!“ zvolal jsem tak trochu pokořen. „To snad není možné! To je přece blázen, ten steward! Toho nafoukaného, nestydatého flinka! Ale ten by přece nemohl... A přesto by se mu to málem podařilo, neboť Přístavní úřad někoho poslat musel.“

„Ba právě. Takový blázen jako náš steward může být někdy velmi nebezpečný,“ prohlásil kapitán Giles rozšafně. „Právě proto, že je to blázen,“ dodal, a tichým, samolibým hlasem mi udílel další poučení: „Protože,“ pokračoval, jako by četl připravenou řeč, „žádný rozumný člověk by neriskoval, že vylítne z místa a umře hladem kvůli takové lapálii – jen aby se zbavil takového malého trápení. No ne?“

„Ne, to asi ne,“ připustil jsem a potlačil jsem chuť zasmát se tomu, jak pronášel své moudré závěry, tak vážně a tajuplně, jako kdyby to byl výsledek nějaké zapovězené činnosti. „Ale ten chlap vypadá přece dost jako blázen. Určitě také blázen je.“

„No, co se toho týká, myslím, že každý člověk na světě má tak trochu o kolečko víc,“ zvěstoval klidně.

„Bez výjimky?“ vyzvídal jsem, jen abych uslyšel jeho odpověď.

Chvilí mlčel a potom řekl do živého.

„Ovšem! Kent to říká dokonce i o vás.“

„Tak?“ odsekl jsem a pocítil jsem náhle vůči svému bývalému kapitánovi prudké rozhořčení. „Ale ve vysvědčení, které mám

v kapse, o tom nic není. Uvedl vám snad nějaký příklad mé poma-
tenosti?”

Konejšivým tónem mi kapitán Giles vysvětlil, že to byla přátelsky
míněná poznámka, která se vztahovala k tomu, jak jsem tak na-
jednou a zřejmě bezdůvodně odešel z lodi.

„Aha, že jsem odešel,“ zabručel jsem mrzutě a přidal do kroku.
Šel mi pořád po boku v hlubokém šeru aleje, jako kdyby pokládal za
svou povinnost vyprovodit mě z obce jako nežádoucí osobu. Trochu
supěl, což bylo vlastně dojemné. Ale mne to nedojímalo. Naopak.
Měl jsem z jeho nepohodlí jakousi škodolibou radost. Ale co nevidět
jsem se dal obměkčit, zvolnil krok a řekl:

„Ve skutečnosti jsem to udělal proto, že jsem chtěl popadnout
život z jiného konce. Měl jsem pocit, že je už na čase. Je to tak velké
bláznovství?”

Neodpověděl. Vycházeli jsme z aleje. Na mostě přes průplav stála
temná, nerozhodná postava. Zdálo se, že na něco nebo na někoho
čeká. Byl to malajský policista, bosý, v modré uniformě. Stříbrný
proužek na jeho malé, kulaté čepici se matně třpytil ve světle po-
uliční svítlny. Plaše pokukoval směrem k nám.

Než jsme k němu došli, otočil se a šel před námi k přístavišti. Bylo
to už jen několik set yardů; tam jsem zase našel své kuli, jak dřepí na
bobku. Drželi hůl stále ještě na ramenou a celé mé pozemské jmění,
přivázané k tyči, leželo na zemi mezi nimi. Po celém nábřeží, kam
až oko dohlédlo, nebylo vidět ani živou duši, kromě domorodého
policisty, který nám zasalutoval.

Zřejmě se mu kuli zdáli podezřelí; zadržel je a nedovolil jim jít
na přístaviště. Ale na můj pokyn zákaz ochotně zrušil. Oba trpěliví
chlápíci tiše zabručeli, vstali a odklusali kolem prken a já se chystal
rozloučit se s kapitánem Gilesem, který tu stál s výrazem, jako kdy-
by se jeho posláni chýlilo ke konci. Nedalo se popřít, že to všechno
bylo jeho dílo. Zatím co jsem hledal vhodná slova, promluvil on
první:

„Myslím, že budete mít plné ruce práce, než to tam všechno rozmotáte.“

Zeptal jsem se ho, proč si to myslí. Odpověděl, že ví, jak to ve světě chodí: loď je dlouho ze svého přístavu, s majiteli se nelze telegraficky spojit a jediný člověk, který by věděl co a jak, je mrtev a pohřben.

„A vy sám jste v tom vlastně nováček,“ uzavřel nevývratným tónem.

„Tak to pořád nezdůrazňujte,“ řekl jsem. „Vím to až moc dobře. Přál bych si jen, abyste mi mohl předat aspoň trochu svých zkušeností, než pojedu. Protože na to však deset minut nestačí, raději se ani nezačnu vyptávat. A pak – člun na mne už čeká. Nebudu však mít pokoj, dokud nedostanu svou loď šťastně do Indického oceánu.“

Jen tak mimochodem poznamenal, že je to z Bangkoku do Indického oceánu hezký kousek cesty. Tato slova, která jen zabručel, mi na okamžik jako slabý záblesk zlodějské svítilny osvětlila široký pás ostrovů a úskalí, jež leží mezi tou neznámou lodí – mou lodí – a širými, mohutnými vodami zeměkoule.

Ale nepocitoval jsem úzkost. V té době jsem už znal souostroví dost dobře. Mimořádná trpělivost a opatrnost mě provede oblastí roztroušených ostrůvků, slabých vánků a mrtvých vod až tam, kde konečně ucítím, jak se má loď houpe v mohutném vlnobití, poddávajíc se mocnému dechu pravidelných větrů, což ji naplní pocitem hlubšího a intenzivnějšího života. Bude to dlouhá cesta. Ale všechny cesty, které vedou ke splnění nejvroucnějších přání, jsou dlouhé. Tuhle cestu jsem však viděl v duchu na mapě – díval jsem se na ni pohledem odborníka – se všemi překážkami a obtížemi, a přece tak jednoduchou. Buď člověk námořník je, anebo není. A že já námořník jsem, o tom jsem nepochyboval.

Jediný úsek, který jsem ještě neznal, byl Siamský záliv. Zmínil jsem se o tom kapitánu Gilesovi. Ne že bych si s tím dělal těžkou hlavu. Záliv patřil k téže oblasti, jejíž povahu jsem znal, do jejíž duše, jak se mi zdálo, jsem v posledních měsících toho života, s kterým

jsem skoncoval tak náhle, jako se člověk rozloučí s roztomilou společností, pronikl.

„Záliv... Hm! Legrační kousek moře,“ pravil kapitán Giles.

Slovo „legrační“ mi v této souvislosti moc neříkalo. Ta věta zněla jako názor opatrného člověka, který si dává pozor, aby nepronесl urážku na cti.

Nepídil jsem se po smyslu slova „legrační“. Nebyl na to ani čas. Ale docela nakonec mi kapitán Giles dal sám od sebe výstrahu.

„Ať se děje, co děje, držte se východního břehu. V této roční době je západní pobřeží nebezpečné. Nedejte se ničím zlákat na druhou stranu. Tam by vás čekaly jen nepříjemnosti.“

Ačkoliv jsem si nedovedl představit, co by mě mělo zlákat, abych se se svou lodí zapletl do proudů a úskalí malajského pobřeží, poděkoval jsem mu za radu.

Stiskl velmi srdečně ruku, kterou jsem mu podával, a pak naše známost náhle skončila slovy: „Dobrou noc.“

Řekl jenom: „Dobrou noc.“ Nic víc. Nevím, co jsem mu chtěl právě říkat, ale z překvapení jsem to spolkl, ať už to bylo cokoli. Trochu jsem odkašlal a pak jsem ze sebe poněkud nervózně vyrazil: „Ach, dobrou noc, kapitáne Gilesi, dobrou noc!“

Pohyby kapitána Gilese byly rozvážné jako vždycky, ale jeho záda urazila po opuštěném nábřeží hezký kus, než jsem mohl následovat jeho příkladu a obrátit se k přístavišti.

Jenže moje pohyby nebyly rozvážné. Pospíchal jsem po schůdkách dolů a skočil do člunu. Takřka jsem ještě ani nedosedl na lávku na zádi a už malá, štíhlá loď vystřelila od přístaviště jako šipka; šroub začal ihned vířit, kouř mocně vyrážel z matně se lesknoucího mosazného komínu ve středu lodi.

Nezřetelné klokotání za zádi lodi byl jediný zvuk v celém vesmíru. Pobřeží bylo ponořeno do ticha hlubokého spánku. Díval jsem se, jak město v horké noci tiše a beze zvuku mizí, až jsem sebou najednou na zvolání „Člun ahoj!“ škubl a prudce se otočil dopředu.

Stáli jsme těsně před bílým parníkem, který vypadal jako přízrak. Na palubě svítily lampy a světlo proudilo i z malých lodních oken. Tentýž hlas jako prve křičel: „Je to náš pasažér?“

„Ano,“ zařval jsem.

Posádka parníku byla na nohou. Slyšel jsem, jak pobíhají. Moderní duch spěchu se projevoval v hlasitých rozkazech: „Hod'te lano!“ a „Spust'te žebřík!“ a v naléhavé pobídce na mou adresu: „Tak pojd'te, pane! Už jsme se kvůli vám zdrželi o tři hodiny...! Máme odjezd v sedm! To přece víte!“

Vstoupil jsem na palubu. „Ne,“ řekl jsem, „to nevím.“ Duch novodobého chvatu byl ztělesňován hubeným člověkem s dlouhýma rukama, dlouhýma nohama a šedými, krátce přistřiženými vousy. Jeho kostnatá ruka byla horká a suchá. Prohlásil rozčileně:

„Ať visím, jestli bych čekal ještě o pět minut déle! Šéf přístavu sem – šéf přístavu tam.“

„To je vaše věc,“ pravil jsem. „Já jsem se vás neprosil, abyste na mne čekali.“

„Doufám, že nečekáte večeri,“ vybuchl. „Tohle není žádný hotel na vodě. Jste první pasažér, kterého jsem kdy měl, a dá Pámbu, že budete také poslední.“

Na to pohostinné sdělení jsem mu nedal odpověď; on na ni ani nečekal a vyrazil ke kapitánskému můstku, aby dal rozkaz k vyplutí.

Po celé ty čtyři dny, co jsem byl na palubě jeho lodi, zachovával vůči mně tento polonepřátelský postoj. Nemohl mi odpustit, že se jeho loď kvůli tak bezvýznamné osobě, jako jsem já, zdržela o tři hodiny. Neřekl to sice otevřeně, ale z jeho řeči neustále probleskoval rozmrzelý údiv.

Byl k smíchu.

I on byl muž s velkými zkušenostmi a také je rád stavěl na odív, ale větší kontrast, než mezi ním a kapitánem Gilesem, si nelze vůbec představit. Byl by mě býval bavil, kdybych se byl chtěl bavit. Ale nechtěl jsem se bavit. Byl jsem jako milenec, který se těší na schůzku.

Nepřátelství lidí pro mne nic neznamenalo. Myslil jsem na svou loď, kterou jsem ještě neznal. To mi poskytovalo dost zábavy, dost trápení a dost rozptýlení. Všiml si mého rozpoložení, neboť na to jeho rozum stačil, a potají si tropil šprýmy z mého zaujetí, jak to dělají oškliví, cyničtí staří páni vůči snům a ilusím mládí. Ale držel jsem se na uzdě a nevyptával se, jak má loď vypadá, ačkoliv jsem věděl, že ji podle vidění musí znát, protože byl v Bangkoku každý měsíc. Neměl jsem však chuť vystavovat loď – svou loď! – nějakým přezíravým poznámkám.

Byl to první muž, s kterým jsem přišel do styku, jenž pro mne neměl opravdu ani trochu porozumění. Moje výchova se ještě zdaleka neskončila, ale to jsem tehdy nevěděl. Ne, nevěděl jsem to!

Věděl jsem jen, že mě ten člověk nemůže vystát a že mnou dokonce pohrdá. Proč? Zřejmě proto, že se jeho loď kvůli mně zdržela o tři hodiny. Kdo jsem, že se kvůli mně něco takového dělá? Něco podobného se kvůli němu ještě nikdy neudělalo. Byla to jakási rozjitřená žárlivost.

Mé očekávání, do kterého se mísila úzkost, bylo napjaté na nejvyšší míru. Jak pomalu se vlekl každý den jízdy a přece, jak rychle ty dny uběhly! Jednoho dne, časně ráno, jsme přejeli hráz a zatím co slunce vycházelo v plné své nádheře nad plochým pruhem země, jeli jsme nesčítanými zákruty řeky nahoru, ve stínu velké, pozlacené pagody, a dosáhli jsme obvodu města.

Leželo tam, rozprostřeno ze široka po obou březích, hlavní město Orientu, které dosud nepoznalo útlak bílého dobyvatele; kam oko dohlédlo, rozkládaly se hnědé domy z bambusu, z rohoží, z listoví, obydlí vystavěná z rostlinného materiálu; vypadala, jako by vybujela z hnědé prsti na březích bahnité řeky. S úžasem jsem si uvědomil, že ve všech těch lidských obydlích na míle daleko není pravděpodobně ani půl tuctu liber hřebíků. Některé ty domy z tyčí a trávy se tulily k nízkým břehům jako hnízda vodních ptáků. Jiné jako by vyrůstaly z vody, jiné zase kotvily v dlouhých řadách přímo uprostřed proudu. Tu a tam se v dáli nad shlukem plebejských,

nízkých, hnědých hřebenů střech tyčily velké masy zdiva – královský palác, chrámy – okázalé a zchátralé, drolící se pod kolnými slunečními paprsky, strašnými, všemocnými, takřka hmatatelnými paprsky, které při každém vdechnutí pronikaly nosními dírkami do prsou a prosakovaly všemi póry pokožky do údů.

Právě v tom okamžiku musel kapitán – směšná oběť žárlivosti – dát zastavit stroje – z jakého důvodu, nevím. Parník byl přílivem nesen zvolna nahoru po řece. Zapomínaje na své nové okolí, chodil jsem po palubě v tupé, roztržité úzkosti; chvílemi jsem se poddával romantickým snům, chvílemi jsem podroboval své schopnosti důkladné přehlídce. Blížila se totiž chvíle, kdy jsem měl spatřit svou loď a obstát v závěrečné zkoušce svého povolání.

Náhle jsem uslyšel, že mě ten idiot volá. Kýval na mne, abych šel k němu na můstek.

Neměl jsem do toho sice moc velkou chuť, ale protože mi chtěl říci, jak se zdálo, něco zvláštního, vylezl jsem po žebříku nahoru.

Položil mi ruku na rameno, trochu mě natočil a druhou přitom ukazoval:

„Tamhle! To je vaše loď, kapitáne,“ pravil.

Ucítil jsem v prsou tupý úder – jen jeden a pak mi bylo, jako by mi v tom okamžiku přestalo tlouci srdce. U břehu kotvilo asi deset lodí, ta, kterou myslel, byla mému pohledu zčásti zakryta zádí své sousedky. Pravil: „Hned s ní budeme v jedné rovině.“

Co bylo v jeho tónu? Výsměch? Vyhrůžka? Nebo jen lhostejnost? Nedovedu říci. Vytušil jsem v tom neočekávaně projevovaném zájmu trochu zlomyslnosti.

Odešel a já jsem se opřel o zábradlí můstku a díval se do vody. Neodvažoval jsem se zvednout zraky. A přece jsem je zvednout musel – nemohl jsem si skutečně pomoci. Myslím, že jsem se chvěl.

Ale jakmile mé zraky spočinuly na mé lodi, zmizela úzkost tak rychle jako zlý sen. Jenže sen nezanechává pocit zahanbení a já jsem se za své nízké podezření zastyděl.

Ano, tamhle byla. Její trup i její plachtoví mě naplnily velkým uspokojením. Pocit životní prázdnoty, kvůli kterému jsem byl v posledních měsících tak neklidný, pozbyl svého hořkého opodstatnění, zlého vlivu a rozplynul se v přílivu radostného vzrušení.

Na první pohled jsem uviděl na krásných obrysech jejího trupu, na souměrné výšce jejích žeber, že to je prvotřídní plavidlo, harmonický výtvar. Ať byla jakéhokoli stáří a ať měla jakoukoli minulost, zachovala si punc svého původu. Patřila k těm lodím, které díky výborné konstrukci a dokonalému vybavení nikdy nevypadají staré. Mezi svými družkami, které rovněž kotvily u břehu a byly všechny větší, vypadala jako stvoření ušlechtilého původu – arabský hřebec v řadě tažných kobyl.

Hlas za mnou pravil ošklivým, dvojsmyslným tónem: „Doufám, že jste s ní spokojen, kapitáne.“ Ani jsem neotočil hlavu. Byl to kapitán parníku a ať si o ní myslel cokoli, ať o ní chtěl říci cokoli, věděl jsem, že má loď patří jako některé ženy k těm bytostem, jejichž pouhá existence dovede vzbuzovat čistou, nesobeckou rozkoš. Člověk má pocit, že je radost žít ve světě, ve kterém je i ona.

Vyzařovala z ní ta iluze svérázné životnosti, jež nás okouzluje u nejkrásnějších výtvarů lidských rukou. Obrovský trám z teakového dřeva se vznášel nad jedním palubním průvlakem, neživotná hmota, která vypadala větší a těžší než všechno ostatní na palubě. Když začali trám spouštět a lano se rozběhlo po kladce, procházelo chvění od ponorové čáry ke špičkám stožárů, jemným nervstvem jejího plachtoví; jako by se pod tou tíhou zachvěla. Připadalo mi kruté tolik na ni nakládat...

Když jsem se za půl hodiny po prvé dotkl nohama její paluby, zmocnil se mě pocit hlubokého fyzického uspokojení. Nic se nemůže vyrovnat plnosti onoho okamžiku, ideální dokonalosti tohoto vzrušujícího zážitku, kterého se mi dostalo, aniž jsem si musel odbyt dřinu a zklamání šedivého služebního postupu.

Přelétl jsem ji rychlým pohledem, objal ji očima, přivlastňuje si její podobu, v níž se zhmotňoval abstraktní pojem mého velení. Do oka mi jasně padla spousta detailů, kterých si každý námořník hned všimne. Ostatně jsem ji viděl nezávisle na hmotných vlastnostech její existence. Pobřeží, u něhož kotvila, jako by nebylo. Čím mi byly všechny krajiny na zeměkouli? Ve všech částech světa, omývaných splavnými vodami, bude náš vzájemný vztah stejný – a mnohem důvěrnější, než to dovedou vyjádřit jakákoliv lidská slova. Kromě toho každá podívaná a každá příhoda bude jen epizodou, jež brzy pomine. Dokonce i žlutí kuli, kteří se hemžili u hlavního poklopu, byli méně hmotní než látka, ze které se tkají sny. Vždyť kdo na světě by snil o Číňanech...?

Šel jsem na zád', vystoupil na můstek, kde se pod plachtou lesklo mosazné kování, které se podobalo kování na jachtě, vyleštěné zábradlí a skla na světlíku. Dva námořníci, kteří přímo na zádi pilně čistili kormidlové zařízení a kterým běžaly světelné odrazy laškovně po sehnutých zádech, pokračovali v práci a nevěděli o mé přítomnosti a o pohledu, takřka něžném, který jsem na ně vrhl, když jsem šel kolem nich k průvlaku ke kajutám.

Křídla posunovacích dveří byla dokořán. Záhyb schodiště bránil pohledu na přední kajutu. Zdola stoupalo tiché broukání, ale při zvuku mých kroků, když jsem začal sestupovat po schodech, rázem umlklo.

III

První, co jsem dole uviděl, byla horní část těla muže, který se zády vykláněl z jedné dveří u paty schodiště. Jeho oči byly široce rozervené a klidné. V jedné ruce držel talíř, ve druhé ubrus.

„Já jsem váš nový kapitán,“ řekl jsem tiše.

V okamžiku, skutečně jen co by okem mrkl, se zbavil talíře i ubrusu a přiskočil, aby mi otevřel dveře do kajuty. Jakmile jsem vešel do salonu, zmizel, ale ihned se zase objevil, zapínaje si knoflíky u kazajky, kterou si navlékl s rychlostí umělce v převlékání.

„Kde je první kormidelník?“ zeptal jsem se.

„Myslím, že v podpalubí, pane. Viděl jsem ho před deseti minutami sestupovat průvlakem na zádi.“

„Řekněte mu, že jsem na palubě.“

Mahagonový stůl pod světlíkem se v šeru leskl jako temná kaluž vody. Příborník, nad kterým viselo široké zrcadlo v pozlaceném rámu, měl mramorovou vrchní desku. Na ní byly dvě postříbřené lampy a několik jiných předmětů – zřejmě přístavní paráda. Obložení salonu bylo provedeno ze dvojího dřeva se znamenitým, prostým vkusem, který vládl v době, kdy byla loď stavěna.

Posadil jsem se do křesla v čele stolu – do křesla pro kapitána – nad nímž se houpal malý závěsný kompas, nemá pobídka k nepolevující bdělosti.

V té židli seděla přede mnou už řada mužů. Ta myšlenka mě napadla najednou, živě, jako kdyby každý z těch mužů zanechal mezi těmi čtyřmi stěnami ozdobného pažení kousek sebe samého; jako kdyby duše všech velitelů této lodi splynuly v jednu a ta mi najednou začala šeptem vyprávět o dlouhých dnech na moři a o chvílích úzkosti.

„I ty,“ jako by říkala, „i ty okusíš onoho míru i onoho neklidu, až budeš v osamocení tápat, důvěrný jen sám se sebou, tváří

v tvář všem větrům a všem mořím bezvýznamný jako jsme byli my a svrchovaný jako my, uprostřed nesmírnosti, jež nezná dojetí, neuchovává vzpomínky a nevydává počet z lidských životů.“

V hloubi zčernalého, pozlaceného rámu, v horkém polosvětle, jež prosakovalo plachtou nad světlíkem, viděl jsem svůj obličej, podepřený dlaněmi. A díval jsem se na svůj obraz strnule, s naprosto chladným odstupem, spíš zvědavě než s jakýmkoliv jiným pocitem; snad jen s trochou soucitu s tím novým představitelem dynastie; vším právem užívám slova „dynastie“, neboť i když nezachovává posloupnost po krvi, pokračuje příbuzenstvím ve zkušenostech, ve schopnostech, v pojetí povinnosti a ve zděděném, blahoslaveně prostém poměru k životu.

S úžasem jsem si všiml, že ten klidný muž s upřeným pohledem, kterého jsem si prohlížel, jako bych to byl jednak já a zároveň někdo jiný, není tak docela osamělá postava. Zaujímal místo v řadě mužů, které neznal, o kterých nikdy neslyšel; ale všechny je utvářely tytéž mocnosti, jejich duše mu nebyly tajemstvím, aspoň pokud jde o jejich skromný životní úkol.

Náhle jsem si uvědomil, že v salonu je ještě někdo. Stál trochu stranou a upřeně se na mne díval. První kormidelník. Dlouhé, ryšavé kníry dávaly ráz jeho fyziognomii, která mi připadala jakoby bojovná, v jakémsi (těžko říci proč) strašidelném smyslu.

Jak dlouho tam asi stál a díval se na mne? Jak dlouho mě odhadoval v nestřežené chvíli, kdy jsem za bílého dne snil? Bylo by mě to přivedlo víc do rozpaků, kdybych si byl nevšiml, že se na hodinách, které byly právě přede mnou nahoře na pozlaceném rámu zrcadla, dlouhá ručička takřka ani nepohnula.

Mohl jsem být v kajutě nanejvýš dvě minuty. Řekněme tři... Nemohl mne tedy na štěstí pozorovat déle než jen několik vteřin. Přesto mě ta příhoda zamrzela.

Když jsem však nenuceně vstal (a vstal jsem schválně nenuceně), nedal jsem nic z toho najevo a pozdravil ho zcela přívětivě.

V jeho chování bylo něco jako odpor, a zároveň jakási ostražitost. Jmenoval se Burns. Vyšli jsme z kajuty a šli společně na obchůzku lodi. Jeho obličej v plném denním světle vypadal velmi sešle a vyzáble, ba dokonce vychrtle. Jaksi jsem se ostýchal příliš často se na něj dívat; naproti tomu jeho oči na mém obličejí přímo visely. Byly nazelenalé a měly výraz očekávání.

Odpovídal na všechny mé otázky zcela pohotově, ale mně se zdálo, že mé ucho zachycuje v jeho hlase jakýsi neochotný tón. Druhý kormidelník a tři nebo čtyři jiní námořníci dělali něco na přídi. Když jsme šli okolo, Burns vyslovil jeho jméno a já jsem mu kývl na pozdrav. Byl velmi mladý. Dělal na mne dojem klacka.

Pak jsme se vrátili dolů, já jsem se posadil na jeden konec hluboké, polokruhovitě, nebo spíš polooválné pohovky s čalouněním z červeného plyše. Zabírala celou zadní stěnu kajuty. Pan Burns, když jsem mu pokynul, aby se posadil, zapadl do jedné otáčivé židle, které byly kolem stolu, a upíral na mne oči stejně vytrvale jako předtím a s takovým podivným výrazem, jako kdyby tohle všechno bylo jen tak na oko a on očekával, že se zvednu, dám se do smíchu, plácnu ho do zad a zmizím z kajuty.

V celé té situaci bylo tak podivné napětí, že jsem se začínal cítit nespůj. Snažil jsem se ten nejasný pocit překonat.

„To je jen má nezkušenost,“ pomyslí jsem si.

Před tváří toho muže, o několik roků staršího než já, jak jsem usoudil, jsem si uvědomil to, co jsem už vlastně nechal za sebou – své mládí. Ale to byla opravdu ubohá útěcha. Mládí je hezká věc, mohutná síla – do té doby, dokud na ně člověk nepomyslí. Cítil jsem, že se snažím být sebevědomý. Takřka proti své vůli jsem se zatvářil důstojně. Řekl jsem: „Vidím, že jste ji udržoval opravdu v pořádku, pane Burnsi.“

Jakmile jsem ta slova vyřkl, ihned jsem se v duchu sám sebe ptal, proč jsem to k čertu říkal? Pan Burns na mne místo odpovědi jen zamžoural. Co tím u všech všudy myslí?

Napadla mě otázka, kterou jsem měl na mysli už delší dobu – nejpřirozenější otázka z úst každého námořníka, který vstupuje na loď. Nahlas jsem ji pronesl (zatracené sebevědomí) s líčenou bodrostí: „Řekl bych, že jezdit umí, co?“

No a na takovou otázku bylo možno normálně odpovědět buďto s důrazem omluvné lítosti, nebo se špatně potlačovanou pýchou, tónem asi jako: „Nechci se vytahovat, ale uvidíte sám.“ Jsou i námořníci, kteří by řekli bez obalu: „Mrcha líná,“ nebo s otevřenou radostí: „Letí jako vítr.“ Dva způsoby, i když ve čtyřech obměnách.

Ale pan Burns si našel jiný způsob, svůj vlastní, který měl při nejmenším tu výhodu, že mu šetřil plíce, když už nic jiného.

Neřekl zase nic. Jen se zamračil. A zamračil se zlostně. Čekal jsem. Nepřišlo už nic.

„Co je...? Copak to nevíte, ačkoliv jste skoro dva roky na lodi?“ obrátil jsem na něj ostře.

Vypadal na okamžik vyděšeně, jako kdyby teprve teď objevil mou přítomnost. Ale ten výraz ihned zase zmizel a pan Burns se zatvářil nezúčastněně. Ale myslím, že pokládal za vhodné přece jen něco říci. Řekl, že loď, právě tak jako člověk, potřebuje dostat příležitost, aby mohla dokázat, co dovede, a že tahle loď k tomu za celou tu dobu, co on je na palubě, příležitost nikdy nedostala. Že se aspoň nepamatuje. Bývalý kapitán... Zarazil se.

„To měl tak málo štěstí?“ zeptal jsem se s otevřenou nedůvěrou. Pan Burns ode mne odvrátil oči. Ne, ne že by se bývalému kapitánovi štěstí vyhýbalo. To se nedá říci. Ale vypadalo to, že se nesnaží svého štěstí využít.

Pan Burns – jehož chování mi bylo hádankou – učinil toto prohlášení s nehybnou tváří a s pohledem umíněně upřeným na kormidlovou skříň. Prohlášení samo o sobě napovídalo něco temného.

Zeptal jsem se klidně:

„Kde zemřel?“

„V tomto salonu. Právě tam, kde teď sedíte,“ odpověděl pan Burns.

Potlačil jsem hloupý impuls vyskočit; ale vcelku se mi ulevilo, když jsem slyšel, že nezemřel v lůžku, které mělo být teď moje. Vysvětlil jsem prvnímu kormidelníkovi, že jsem se ptal, kde svého bývalého kapitána pohřbil.

Pan Burns řekl, že na kraji zálivu. Prostorný hrob; dostatečná odpověď. Ale kormidelník, zřejmě něco v sobě překonáváje – něco podivného, co mu bránilo věřit v můj příchod (aspoň jakožto v neodvolatelný fakt) – při ní nezůstal, ačkoliv by si to ve skutečnosti snad býval přál.

Mluvil vytrvale ke kormidlové skříni (myslím, že to byl ústupek jeho citům), takže si vůči mně mohl zachovávat postoj člověka, který si mluví sám pro sebe a není si toho tak docela vědom.

Vykládal, jak ráno, když zaznělo sedm úderů na lodní zvon v dopoledni hlídce, dal nastoupit všem mužům na zadní palubu a řekl jim, že by měli sejít dolů a rozloučit se s kapitánem.

Tato slova, která zněla jako nevraživá odpověď dotěrnému člověku, stačila, aby ve mně vyvolala živý obraz toho podivného obřadu: bosí, prostovlasí námořníci, kteří se ostýchavě tlačí do této kajuty, malá hrstka, spíš stísněná než dojatá, namačkaná na tento příborník. Košile rozhalené na opálených hrudích, tváře ošlehané větrem, a všichni upírají na umírajícího muže stejný strnulý pohled, plný vážnosti a očekávání.

„Byl při vědomí?“ zeptal jsem se.

„Nepromluvil, ale obrátil oči, aby se na ně podíval,“ řekl kormidelník.

Po malé chvilce prý pan Burns naznačil posádce, aby odešla z kajuty, ale dvěma nejstarším námořníkům řekl, aby počkali a zůstali u kapitána; on že zatím půjde na palubu se sextantem a změří šířku. Táhl už k polednímu a byl by rád určil šířku přesně. Když se vrátil dolů, aby uklidil sextant, zjistil, že ti dva námořníci už zase vyšli do předsíně. Otevřenými dveřmi spatřil kapitána, jak leží

pokojně na polštáři. „Odešel,“ zatím co pan Burns prováděl měření. Přesně v poledne, tak přesně, jak jen možno. Sotva změnil polohu.

Pan Burns si vzdychl, pohlédl na mne zkoumavě, jako by chtěl říci „ještě nepůjdete?“, a potom obrátil mysl od svého nového kapitána ke starému, který je už mrtev a nemá tedy žádnou autoritu, nestojí nikomu v cestě a člověk se s ním nemusí moc obírat.

Pan Burns se s ním obíral poněkud dlouho. Byl to prý podivný muž – asi pětadesátiletý – prošedivělý, tvrdého obličjeje, umíněný a nesdílňý. Nechával loď z nevyzpytatelných důvodů potloukat se po moři. Přišel třeba v noci na palubu, dal svinout nějakou plachtu, bůhví proč a zač, pak šel dolů, zavřel se v kajutě a hodiny a hodiny hrál na housle – třeba až do svítání. Vlastně strávil většinu času ve dne i v noci hraním na housle. Totiž, když ho to popadlo. A ke všemu hrál hodně hlasitě.

Stalo se jednoho dne, že pan Burns sebral odvalu a se vši vážností si šel kapitánovi stěžovat, že on a druhý kormidelník nemohou dole ve svých kajutách kvůli tomu rámusu ani na chvíli zamhouřit oči... A jak potom prý může od nich čekat, že ve službě neusnou? namítal. Ten divous prý odpověděl, že když se jemu nebo druhému kormidelníkovi ten rámus nelíbí, mohou spánembohem sbalit svých pět švestek a vystoupit. Když jim tuto alternativu nabízel, byla loď právě šest set mil od nejbližšího pobřeží.

V tom místě se na mne pan Burns zvědavě podíval. Pomyslíl jsem si, že můj předchůdce byl nadmíru zvláštní stařík.

Ale měl jsem vyslechnout ještě divnější věci. Vyšlo najevo, že ten divoký, zlostný, větrem ošlehaný, hrubý, pětadesátiletý nemluvný mořský vlk byl nejen umělcem, ale i milencem. Když po dlouhém období naprosto neúčinného ježdění (během něhož loď dvakrát takřka ztroskotala) dopluli do Haifongu, „zapletl se“, jak se pan Burns vyjádřil, s nějakou ženskou. Pan Burns o té aféře sám nic nevěděl, ale existoval pozitivní důkaz v podobě fotografie z Haifongu. Pan Burns ji našel v jedné zásuvce v kapitánově kajutě.

Za nějaký čas jsem i já spatřil tu obdivuhodnou památku po člověku. (Dokonce jsem ji později hodil přes palubu.) Na obrázku seděl kapitán, ruce na kolenou, holohlavý, zavalitý, šedivý, ježatý, připomínající něčím divokého kance, a po jeho boku se tyčila strašná, letitá bílá ženština s hrabivým chřípím a dryáčnický zlověstným pohledem v obrovských očích. Byla přistrojená do nějakého sprostého, poloorientálního maškarního kostýmu. Připomínala medium třetího řádu anebo jednu z těch ženských, které za půlkorunu hádají z karet budoucnost. A přece uchvacovala. Profesionální věstkyně z peleše. Bylo to děsivé pomyšlení, že pro tu zuřivou duši, která se na člověka dívala z křečovitě, divošské tváře starého námořníka, byla posledním odleskem světa vášní. Zpozoroval jsem však, že žena drží v ruce jakýsi hudební nástroj – kytaru nebo mandolínu. Snad v tom bylo tajemství kapitánova výběru.

Pro pana Burnse byla ta fotografie vysvětlením, proč musela loď bez nákladu kotvit tři týdny v zamořeném, horkém přístavu a hynout vedrem a nedostatkem vzduchu. Leželi v přístavu a lapali po dechu. Kapitán, který se tu a tam na skok objevil, zabručel vždycky panu Burnsovi nějakou nepravděpodobnou pohádku o jakýchsi dopisech, na které čeká.

Jednou zmizel asi na týden a pak přišel náhle uprostřed noci na palubu a s prvním rozbřeskem vyplul s lodí na moře. Na denním světle se ukázalo, že vypadá nemocně a zpustle. Trvalo dva dny, než se vůbec dostali od pevniny a – bůh ví proč – narazili zlehka na útes. Ale neukázala se žádná trhлина, kapitán zavrčel „nevadí“, a sdělil panu Burnsovi, že se rozhodl plout s lodí do Hongkongu a zavézt ji do suchého doku.

Po té zprávě upadl pan Burns v zoufalství. Vždyť to byl skutečně bláznivý nápad chtít se probít proti zuřivému monzunu až do Hongkongu s lodí, která nebyla dostatečně zatížená a neměla doplněnou zásobu vody!

Ale kapitán zavrčel s konečnou platností: „Jen ji popožeňte!“ a pan Burns, poděšený a rozlícený ji popoháněl a hnal ji dál, až plachty praskaly, až se ráhna lámala, až posádka padala vyčerpáním, div že nezešílel v absolutním přesvědčení, že to je nemožný pokus a že všechno musí nutně skončit katastrofou.

Kapitán, zavřený ve své kajutě a zaklíněný v rohu křesla na obranu proti bláznivým skokům lodi, hrál zatím na housle – nebo aspoň z nich neustále vyluzoval nějaké zvuky.

Když se objevil na palubě, nemluvil a někdy ani neodpovídal, když někdo promluvil na něj. Bylo zřejmé, že je nějak záhadně nemocen a že už má na mále.

Jak dny mýjely, zvuky houslí byly čím dál tišší, až konečně k uchu pana Burnse, když stál v salonu a poslouchal za dveřmi kapitánovy kajuty, doléhalo jen slabé vrzání.

Jednou odpoledne prý v úplném zoufalství vrazil dovnitř, strašným hlasem svolával kletby na jeho hlavu a udělal takovou scénu, že v nemocném muži zastrašil zpupného démona. Voda v nádržích byla u dna, za čtrnáct dní neurazili ani padesát mil. Loď nikdy do Hongkongu nedojede.

Vždyť to vypadá jako zoufalý boj za zkázu lodi i posádky. To je zřejmé i bez důkazů. Pan Burns odhodil veškeré zábrany a zaječel kapitánovi přímo pod nos: „Vy, pane, vy už jste na odchodu z tohoto světa. Ale já nemohu s otočením kormidla čekat, až budete mrtev. To musíte otočit vy sám. A musíte to udělat hned!“

Muž na pohovce pohrdavě zavrčel: „Tak já jsem na odchodu z tohoto světa, co?“

„Ano, pane – moc dní už vám nezbývá,“ pravil pan Burns už klidněji. „Je vám to vidět na obličejích.“

„Na obličejích, eh...? Tak otočte kormidlo a táhněte k čertu!“ Burns vyletěl na palubu, obrátil loď po větru, pak přišel znova dolů, ovládá se, ale rozhodný.

„Nařídil jsem kurz k Pulo Condoru, pane,“ pravil. „Jestli tu s námi ještě budete, až tam doplujeme, řeknete mi, do kterého přístavu mám s lodí zajet, a já to udělám.“

Stařec na něj vrhl pohled plný divokého pohrdání a vražedným, pomalým tónem vyslovil ta strašlivá slova:

„Kdyby bylo po mém, nedostala by se do přístavu ani loď ani nikdo z vás, a doufám, že se tam také nedostanete.“

Pan Burns byl až do hloubi otřesen. Věřím, že ho to tehdy přímo vyděsilo. Podařilo se mu prý však ze sebe dostat tak působivý smích, že se teď na oplátku vyděsil zase stařec. Celý se scvrkl a obrátil se k panu Burnsovi zády.

„A to měl ještě všech pět pohromadě,“ ujišťoval mě pan Burns vzrušeně. „Myslel to do písmene vážně!“

To byla prakticky poslední řeč bývalého kapitána. Potom už mu nepřešla přes rty ani jedna souvislá věta. Té noci využil zbytku svých sil, aby hodil skřípky přes palubu. Nikdo ho neviděl přímo při činu, ale po jeho smrti nemohl pan Burns ten krám nikde najít. Prázdné pouzdro bylo zcela nepopíratelně tady, ale housle očividně na lodi nebyly. A kam jinam se mohly podít než přes palubu?

„On hodil své housle přes palubu?“ vykřikl jsem. „Hodil,“ křičel pan Burns vzrušeně. „A já věřím, že by se byl pokusil stáhnout loď s sebou, kdyby to bylo v lidských silách. Nepřál si, aby se vůbec kdy dostala domů. Nechtěl psát majitelům, nenapsal své staré ženě – ani ho nenapadlo. Rozhodl se, že udělá se vším amen. Tak to bylo. Nestaral se o obchod, nestaral se o to, aby dopravil zboží, nestaral se, kudy jezdí – nestaral se o nic. Byl by jezdil po světě sem a tam, dokud by se loď s celou posádkou nepotopila.“

Pan Burns vyhlížel jako člověk, který unikl velkému nebezpečí. Div že nevykřikl: „Kdyby nebylo mne!“ A průzračnou nevinnost jeho rozhorlených očí podivně podtrhoval pár nafoukaných knírů, které pan Burns v jednom kuse kroutil a potahoval, jako kdyby je chtěl prodloužit.

Byl bych se snad usmál, kdybych se nezaměstnával vlastními pocity, jež nebyly totožné s pocity pana Burnse. Byl jsem teď už kapitánem. Mé pocity musely být jiné, než pocity všech ostatních na palubě. Tady v té obci jsem byl třída sama pro sebe, jako král ve své zemi. Myslím dědičného krále, ne pouze zvolenou hlavu státu. Byl jsem na trůn dosazen mocností, která je pro ty lidi tak vzdálená a takřka tak nevyzpytatelná jako milost Boží.

A jakožto člen dynastie, který cítí, že je s mrtvými spojen polo-mystickým poutem, byl jsem vyprávěním o svém bezprostředním předchůdci hluboce otřesen.

Ten muž byl ve všem všudy kromě svého věku jen jiný takový člověk jako já. A přesto byl konec jeho života hotový akt zrady, zpro-
nevěra na tradici, která mi byla příkazem nevyhnutelnějším než cokoli na světě. Vycházelo najevo, že i na moři se člověk může stát obětí zlých duchů. Pocítil jsem na tváři dech neznámých mocností, jimiž jsou určovány naše osudy.

Aby ticho netrvalo příliš dlouho, zeptal jsem se pana Burnse, zda napsal kapitánově ženě. Zavrtěl hlavou. Nepsal nikomu. Jeho obličej se rázem zasmušil. Na psaní prý ani nepomyslel. Všechen čas mu zabralo dávat bez přestání pozor, jak ten rošťák Číňan nakládá loď. Pan Burns mi tak dal nahlédnout do pravé duše prvního kormidelníka, jež neklidně přebývala v jeho těle.

Chvilí dumal a potom s chmurnou přesvědčivostí spěšně pokračoval:

„Ano! Kapitán zemřel v poledne – tak přesně v poledne, jak je to jen možné. Odpoledne jsem prohlédl jeho papíry. Při západu slunce jsem za něj četl bohoslužby a potom jsem obrátil loď přídi k severu a dovezl ji sem. Dovezl – jsem – ji –.“

Uhodil pěstí do stolu.

„Sama by byla stěží dojela,“ poznamenal jsem. „Ale proč jste se místo toho nevydali do Singapuru?“

Jeho oči zaváhaly. „Byl to nejbližší přístav,“ zahučel nevrle.

Utvořil jsem tu otázku v naprosté nevinności, ale jeho odpověď (rozdíl ve vzdálenosti byl bezvýznamný) a jeho chování mi poskytly klíč k prosté pravdě. Jel s lodí do přístavu, kde, jak mohl očekávat, bude jeho dočasná hodnota kapitána potvrzena, protože nebude po ruce kvalifikovaný velitel, kterého by postavili nad něj. Kdežto v Singapuru, jak se správně domýšlel, bude kvalifikovaných mužů plno. Ale ve svém naivním uvažování zapomněl vzít v úvahu telegrafní kabel, spočívající na dně téhož zálivu, do něhož obrátil loď, kterou podle svých představ zachránil před zkázou. Odtud ta hořká příchuť naší rozmluvy. Rozeznával jsem tu chuť čím dál víc – a byla mi po chuti čím dál méně.

„Podívejte se, pane Burnsi,“ začal jsem velice rozhodně. „Bude lépe, když vám hned řeknu, že já jsem se za tímhle velením nehonil. Přišlo mi do cesty. Přijal jsem je. Jsem tady především proto, abych dovezl loď domů. A můžete být ujištěni, že dohlédnu na to, aby každý z vás tady na palubě mi k tomu napomáhal tím, že bude konat svou povinnost. To je všechno, co chci říci – prozatím.“

To už byl na nohou, ale nevyužil toho, že rozmluva je u konce, nýbrž zůstal stát s třesoucími se, uraženě ohrnutými rty, dívá se na mne zarytě, jako kdybych po tomhle už nemohl udělat skutečně nic taktnějšího než zmizet jeho rozzuřenému pohledu. Bylo to dojemné jako každé opravdu prosté pohnutí mysli. Bylo mi ho líto – takřka jsem se vžíval do jeho pocitů, dokud (když viděl, že jsem nezmizel) nepromluvil s nuceným sebeovládáním.

„Můžete být ujištěni, pane, že kdybych neměl doma ženu a dítě, byl bych vás požádal o propuštění hned v tom okamžiku, kdy jste vstoupil na palubu.“

Odpověděl jsem mu věcně chladným tónem, jako kdyby šlo o nějakou vzdálenou třetí osobu.

„A já, pane Burnsi, bych vás býval nepropustil. Podepsal jste smlouvu jako první důstojník, a očekávám, že budete konat své povinnosti až do konečného vykládacího přístavu, kde vaše smlouva

končí, a že mi budete prospívat svými zkušenostmi podle svých nejlepších schopností.“

V jeho očích vězela zatvrzelá nedůvěra. Rozbila se však o můj přátelský výraz. S lehkým pokrčením ramen (později jsem to gesto dobře poznal) vyrazil z kajuty.

Byli bychom si mohli ten malý, nevinný cvičný zápas ušetřit. Sotva uplynulo pár dní, byl to pan Burns, který mě úpěnlivě prosil, abych ho nenechával v přístavu; jenže já jsem mu v té době nemohl dávat než vyhýbavé odpovědi. Celá ta záležitost měla tehdy poněkud tragickou tvářnost.

A při tom byl ten strašný problém jen vedlejší epizodou, jen komplikací zásadního problému, jak dostat loď – která byla moje se vším příslušenstvím a s celou posádkou a jejíž hmotná i duševní podstata teď klímala v té zamořené řece – ven na moře.

Když byl pan Burns ještě ve funkci kapitána, pospíšil si podepsat smlouvu o pronájmu lodi, smlouvu, která by v ideálním, bezelstném světě byla bývala znamenitým dokladem. Jakmile jsem ji přelétl očima, ihned jsem předvídal, že nastanou těžkosti, ledaže je druhá strana zcela výjimečně poctivá a ochotná se dohodnout.

Pan Burns, kterému jsem sdělil své obavy, si zamlouval, že si bude hrát na uraženého. Vyvalil na mne svým obvyklým pochybovačným způsobem oči a řekl hořce:

„Mám za to, že chcete dokázat, že jsem jednal jako blázen?“

Řekl jsem mu se svou důslednou vlídností, která ho, jak se zdálo, vždycky znova překvapila, že nechci dokazovat nic. Že to ponechám budoucnosti.

A na mou duši, budoucnost přinesla spoustu potíží. Byly dny, kdy jsem vzpomínal na kapitána Gilese s nemalým odporem. Jeho prožluklý ostrovtip mě dostal do téhle kaše; čím víc se splňovalo jeho proroctví, že „budu mít plné ruce práce“, tím víc to vypadalo, jako by to udělal schválně, aby zahrál mé mladé nevinnosti ošklivý kousek.

Ano. Měl jsem plné ruce komplikací, které byly velmi cenné jakožto „zkušenosti“. Lidé mají vysoké mínění o výhodách zkušeností. Ale zkušenost v tomto smyslu znamená vždycky něco nepříjemného, něco jako protiklad ke kouzlu a nevinnosti ilusí.

Musím přiznat, že jsem své iluse ztrácel velmi rychle. Nechci se však o těch poučných komplikacích šířit dál, než že řeknu, že je lze všechny shrnout do jednoho slova: zdržování.

Pokolení, které vynalezlo přísloví „Čas jsou peníze“, pochopí mou rozmrzelost. Slovo „zdržování“ proniklo do tajné komůrky mého mozku, hlaholilo tam jako vyzvánění zvonu, které drásá uši, zachvátilo všechny mé smysly, dostalo pochmurné zabarvení, hořkou příchuť a zhoubný význam.

„Hrozně mě mrzí, když vás vidím takhle ztrápeného. Opravdu...“

To byla jediná slova lidskosti, která jsem v té době slýchal. A bylo dost příznačné, že vycházela z úst lékaře.

Lékař je lidský už svým posláním. Ale ten člověk takový byl skutečně. Jeho slova nebyla profesionální. Nebyl jsem nemocen. Ale jiní byli a to byl důvod jeho návštěv na lodi.

Byl lékařem našeho vyslanectví a samo sebou i konsulátu. Staral se o zdraví posádky na lodi, které bylo povšechně mizerné a kolísalo takřka na pokraji zhroucení. Ano. Námořníci churavěli. A tak čas byl nejen peníze, ale i život.

Nikdy jsem neviděl tak spořádanou lodní posádku. Jak poznamenal lékař: „Zdá se, že vaši námořníci jsou počestnost sama.“ Nejenže byli neustále střízliví, ale ani nechtěli chodit na pevninu. Dbal jsem, aby byli na slunci co možná nejméně. Dával jsem jim lehkou práci pod plachtami proti slunci. A ten lidský doktor mě za to chválil.

„Myslím, že vaše opatření jsou velmi rozumná, milý kapitáne.“

Je těžké vyjádřit, jak mě jeho prohlášení potěšilo. Lékařův kulatý plný obličej, orámovaný světlými licousy, byl dokonalým ztělesněním důstojné přívětivosti. Byla to jediná lidská bytost na světě,

kteřá o mne jevila aspoň trochu zájmu. Obyčejně při každé návštěvě poseděl asi tak půlhodinku v mé kajutě.

Jednou jsem mu řekl:

„Myslím, že jedině, co teď mohu dělat, je starat se o ně tak jako vy, dokud nedostanu loď na moře?“

Naklonil hlavu, zavřel oči pod velkými brýlemi a zamumlal:

„Moře... bezesporu.“

První člen posádky, kterého to doslova porazilo, byl stevard – první člověk, s kterým jsem na lodi promluvil. Odvezli ho na pobřeží (s příznaky cholery) a tam do týdne zemřel. Potom, zatím co jsem byl ještě pod vlivem ohromujícího dojmu z vražedné rány, kterou nám zasadilo podnebí, musel se vzdát pan Burns a ulehl s prudkou horečkou, aniž komu řekl slovo.

Myslím, že si nemoc přivodil zčásti tím, jak se užíral; zbytek došlo podnebí s rychlostí neviditelné příšery, číhající ve vzduchu, ve vodě a v bahně říčního břehu. Pan Burns byl předurčená oběť.

Našel jsem ho, jak leží na zádech, hledí zamračeně před sebe a sálá žářem jako malá pec. Na mé otázky sotva odpověděl a jenom zavrčel: „Copak si člověk nemůže také jednou vzít půl dne volno, když má takové bolení hlavy?“

Ten večer, když jsem seděl po večeři v salonu, jsem slyšel, jak si bez ustání ve své kajutě cosi brblá. Ransome, který uklízel se stolu, mi řekl:

„Obávám se, pane, že nebudu moci věnovat kormidelníkovi tak velkou pozornost, jakou bude pravděpodobně potřebovat. Budu muset být většinu času vpředu v kuchyni.“ Ransome byl kuchař. Kormidelník mi ho ukázal hned první den; stál tehdy na palubě, ruce zkřížené na širokých prsou, a zevloval na řeku.

Už z dálky byla nápadná jeho dobře urostlá postava, něco skrz naskrz námořnického v postoji. Když člověk přišel blíž, spatřil inteligentní, klidné oči, ušlechtilou tvář a ukázněnou nenucenost způsobů, jež dohromady dokreslovaly jeho přitažlivou osobnost. Pan Burns mi nádvkem k tomu řekl, že to je nejlepší námořník

na lodi; vyjádřil jsem své překvapení nad tím, že mohl v květu let a s takovým zjevem podepsat smlouvu jako lodní kuchař.

„Srdce,“ řekl na to pan Burns, „něco s ním nemá v pořádku. Nesmí se moc namáhat, nebo najednou spadne a bude po něm.“

A přitom byl Ransome jediný, kterého se podnebí nedotklo. Snad proto, že se naučil systematicky kontrolovat své pocity a pohyby, vědom si toho, že nosí v prsou smrtelného nepřítele. Když někdo znal jeho tajemství, bylo mu to z Ransomova chování jasné. Po smrti chudáka stevarda se nabídl, že bude dělat práci za oba, protože bylo nemožné nahradit stevarda v tom orientálním přístavu bělochem.

„Zastanu to docela dobře, pane, pokud to budu dělat opatrně,“ ujistil mě.

Ale bylo jasné, že se na něm nemůže žádat, aby ještě ke všemu ošetřoval nemocného. Kromě toho lékař neodvolatelně nařídil, že pan Burns musí na pevninu.

Kormidelník, podpírán v podpaží s každé strany jedním námořníkem, šel po ochozu ještě zakaboněnější než jindy. Podepřeli jsme ho v nosítkách polštáři a tu s velkým úsilím přerývaně promluvil:

„Tak – teď máte – co jste chtěl – dostal jste mě z lodi.“

„Ještě nikdy v životě jste nebyl na větším omylu, pane Burnsi,“ pravil jsem klidně s patřičným úsměvem; a bryčka vyrazila směrem k jakémusi sanatoriu, cihlovému pavilonu, který měl lékař v zahradě u svého domu.

Navštěvoval jsem pana Burnse pravidelně. Po několika prvních dnech, kdy nikoho nepoznával, mě přijímal, jako bych přišel buď popást se na porážce nepřítele anebo lísat se k člověku, jemuž jsem těžce ublížil. Buď to bylo to první, nebo druhé, tak jak to právě vyhovovalo jeho vrtošivým nemocničním náladám. Ať měl však náladu jakoukoli, dokázal mi ji vyjádřit i v tom období, kdy byl příliš slabý, než aby mohl mluvit. Jednal jsem s ním s nezměněnou laskavostí.

Potom jednoho dne z ničeho nic vytryskl z jeho bláznění hotový příboj šíleného strachu.

Nechám-li prý ho tady v tom zhoubném místě, umře. Cítí to. Je si tím jist. Ale přece bych neměl to srdce nechat ho na souši. Má v Sydney ženu a dítě.

Vytáhl vyzáblé paže zpod pokrývky, kterou byl přikryt, a sepal pařáty, na nichž nebyl ani lot masa. Umře! Umře tady...

Dočista se mu povedlo posadit se, ale jen na okamžik, a když spadl zpátky do polštářů, myslil jsem opravdu, že tu na místě zemře. Zavolał jsem bengálského ošetřovatele a spěchal rychle z pokoje.

Příští den mě úplně přivedl z míry tím, že mě začal zapřísahat znovu. Dal jsem mu vyhýbavou odpověď a opustil ho, zoufalý obraz bídy a utrpení. Den nato jsem k němu šel s odporem a on mě ihned napadl mnohem silnějším hlasem tolika argumenty, že mě to až ohromilo. Přednesl svůj případ s jakousi bláznivou energií a nakonec se mě zeptal, jak by se mi líbilo mít na svědomí smrt člověka. Chtěl, abych mu slíbil, že bez něho nevypluji.

Řekl jsem, že se musím nejprve poradit s lékařem. Sotva jsem to vyslovil, zařval. Lékař! Nikdy! To by byl rozsudek smrti.

Ta námaha ho úplně vyčerpala. Zavřel oči, ale potichu blouznil dál. Od začátku jsem ho prý nenáviděl. Předešlý kapitán ho také nenáviděl. Nejraděj i by ho byl viděl mrtvého. Nejraději by byl viděl všechny námořníky mrtvé...

„Proč se chcete spojovat s tím bohaprázdným nebožtíkem, pane? Dostane vás také,“ skončil, mžouraje kalnýma, skelnýma očima do prázdna.

„Pane Burnsi,“ vykřikl jsem v úplném zmatku, „o čem to probaha mluvíte?“

Zdálo se, že se vzpamatovává, ale byl ještě příliš slabý, aby sebou mohl škubnout.

„Nevím,“ řekl malátně, „ale neptejte se toho doktora, pane. Jsme oba námořníci, vy i já. Nепtejte se ho, pane. Možná, že budete mít také jednu ženu a dítě.“

A znova se dožadoval slibu, že ho tam nenechám. Měl jsem dost pevnou vůli, abych mu jej nedal. Později se mi má neoblomnost zdála zločinná; neboť jsem se v duši už rozhodl. Nebylo možno odolat tomu vyčerpanému muži, který měl stěžít sílu, aby dýchal, a který byl zpustošený děsným strachem. A kromě toho zvolil náhodou správná slova. On i já jsme byli námořníci. Právem uváděl tento argument, neboť příbuzné jsem žádné neměl a co se týká argumentu „žena a dítě“ (jednou možná), ten na mne nepůsobil. Ten mi nanejvýš připadal bizarní.

Nedovedl jsem si představit, že by něco na mne mohlo mít nárok silnější a závaznější nežli moje loď, moji lidé, chycení hloupými obchodními komplikacemi do tenat řeky jako do nějaké otrávené pasti.

Ale už jsem si skoro probojoval cestu. Cestu k moři. K moři – které bylo čisté, bezpečné a přátelské. Ještě tři dny.

Ta myšlenka mě na zpáteční cestě na loď podpírala a nesla. V salonu mě pozdravil doktorův hlas a po něm jeho velká postava, vycházející z rezervní kajuty na zádi, kde byla lodní lékárníčka, bezpečně přivázaná na svém místě.

Řekl mi, že když zjistil, že nejsem na palubě, šel prohlédnout zásobu léků, obvazů atd. Všechno je doplněno a v pořádku.

Poděkoval jsem mu; že jsem právě na to myslel a chtěl ho o to požádat, protože, jak ví, ve dvou dnech vyjedeme na moře, kde všechny naše potíže konečně skončí.

Poslouchal mě vážně a neodpovídal. Ale když jsem mu prozradil, co zamýšlím udělat s panem Burnsem, přisedl si ke mně, položil mi přátelsky ruku na koleno a prosil mě, abych pomyslel, čemu se to vystavuji.

Ten člověk má prý jen tolik síly, aby snesl transport. Ale kdyby se mu vrátila horečka, nevydrží. Mám před sebou cestu, která může trvat třeba dva měsíce, která začne obtížnou plavbou a skončí pravděpodobně za nepříznivého počasí. Mohu riskovat, že to

všechno budu muset podstoupit sám, bez prvního kormidelníka, jen s druhým, který je ještě mládě...?

Byl by mohl ještě dodat, že to je ke všemu má první plavba ve funkci kapitána. Pravděpodobně na tuto okolnost také připadl, neboť se zarazil. Já jsem na to myslel až příliš.

Vážně mi radil, abych zatelegrafoval pro prvního kormidelníka do Singapur, i kdybych musel odjezd odložit o týden.

„Ani o den,“ řekl jsem. Zachvěl jsem se, i když jsem na to jen pomyslel. Zdálo se, že posádka je do jednoho v pořádku a že je na čas dostat je odsud pryč. Jakmile budeme jednou na moři, nebudu se už bát čelit čemukoliv. Moře byla teď jediná pomoc proti všem nesnázím.

Doktorovy brýle byly ke mně obráceny jako dvě lampy, které pátrají po věrohodnosti mého rozhodnutí. Pootevřel ústa, jako kdyby chtěl uvádět další důvody, ale zase je zavřel, aniž řekl slovo. Viděl jsem v duchu ubohého Burnse v jeho vyčerpanosti, nemožnosti a úzkosti tak živě, že mne to dojímalo víc než skutečnost, od které jsem teprve před hodinou odešel. Bylo to zjevení, oproštěné od záporů jeho osobnosti, a já jsem mu nemohl odolat.

„Podívejte,“ řekl jsem, „pakliže mi nezakážete z moci úřední, aby se s ním hýbalo, zařídím, aby ho už zítra přenesli na palubu, a pozítří ráno vyjedu s lodí z řeky, i kdybych musel pár dní kotvit za vlnolamem, než bude loď schopna vyplout na moře.“

„Ach, zařídím to sám,“ řekl ihned doktor. „Mluvil jsem s vámi jen jako váš přítel, jako člověk, který vám přeje všechno nejlepší, a tak podobně.“

Vstal ve své ušlechtilé prostotě a podal mi srdečně ruku, poněkud slavnostně, jak jsem si pomyslel. Ale dostal slovu. Když se pan Burns objevil v ochozu na nosítkách, šel doktor osobně po jeho boku. Program byl změněn jen potud, že jsme transport odložili až na poslední chvíli, na ráno v den našeho odjezdu.

Bylo to sotva hodinu po východu slunce. Doktor mi zamával z pobřeží obrovskou paží a šel ihned zpět k drožce, která pro něj přijela

na břeh prázdná. Když pana Burnse nesli po zadní palubě, vypadal docela bez života. Ransome sešel dolů, aby ho uložil v kajutě. Musil jsem zůstat na palubě, abych dohlédl na loď, protože vlečný člun se už zmocnil našeho lana.

Jakmile jsem uslyšel, že lana, kterými jsme byli připoutáni ke břehu, pleskla do vody, mé pocity se úplně změnily. Podobalo se to částečnému ulehčení, které člověk pocítí, když se probudí z hrozného snu. Ale když lodní příď klouzala dolů po řece, pryč z tohoto města, orientálního a špinavého, nepocitoval jsem v tom vytouženém okamžiku nic z té povznesené nálady, kterou jsem očekával. Jen se ve mně bezesporu uvolnilo napětí a proměnilo se v pocit únavy po neslavném boji.

Asi v poledne jsme zakotvili míli za přístavem. Odpoledne měli všichni na palubě plné ruce práce. Byl jsem celou tu dobu na můstku a pozoroval je. V tom, jak námořníci pracovali, jsem objevil ještě stopy malátnosti oněch šesti týdnů, strávených v parném vedru řeky. První vánek to odfoukne. Teď bylo naprosté bezvětrí. Usoudil jsem, že druhý důstojník – neopeřené mládě s obličejem, který moc nesliboval, abych se vyjádřil mírně – není z toho neocenitelného materiálu, ze kterého má být kapitánova pravá ruka. Ale potěšilo mě, když jsem zachytil na hlavní palubě několik úsměvů na obličejích námořníků, na které jsem až dosud neměl čas pořádně se podívat. Teď, když jsem se sebe shodil přístavní záležitosti – pouto, které mě rdousilo – připadalo mi, že jsem jim blízký a zároveň tak trochu cizí, jako zbloudilý poutník, který po dlouhé době přišel zase mezi své.

Ransome v jednom kuse poletoval od kuchyně ke kajutám a zpět. Byla radost se na něj podívat. Ten člověk měl nesporně půvab. On jediný z celé posádky nebyl v přístavu ani jeden den nemocen. Protože jsem však věděl o tom nepokojném srdci v jeho hrudi, dovedl jsem rozpoznat, jak drží na uzdě přirozenou mrštnost pohybů námořníka. Bylo to, jako když musí pořád u sebe nosit něco

tuze křehkého nebo nějakou silnou třaskavinu a je si toho neustále vědom.

Jednou nebo dvakrát se mi naskytlo ho oslovit. Odpověděl příjemným, klidným hlasem, se slabým, lehce zasněným úsměvem. Pan Burns prý podle všeho odpočívá. Zdá se, že je mu docela dobře.

Po západu slunce jsem vyšel znovu na palubu a setkal jsem se jen s pokojným, širým prostorem. Tenký, nezřetelný škrálop pobřeží už nebylo lze rozeznat. Kolem lodi se zvedla temnota jako tajemná vyvřelina zamklých a osamělých vod. Opřel jsem se o zábradlí a nastavil uši stínům noci. Ani hlásku. Jako by má loď byla planetou, letící vířivě po určené dráze v prostoru nekonečného ticha. Přimkl jsem se k zábradlí, jako by mě můj smysl pro rovnováhu nadobro opouštěl. Jaký nesmysl. Nervózně jsem zavolal:

„Ahoj, na palubě!“

Okamžitá odpověď „Ano, pane,“ zlomila kouzlo.

Hlídka u kotvy hbitě vylezla po žebříku na můstek. Řekl jsem, aby ihned hlásil i nejmenší známku, že přichází vánek.

Na cestě dolů jsem se podíval na pana Burnse. Vlastně jsem se nemohl nepodívat, protože dveře jeho kajuty byly otevřené. Byl tak vyzáblý, že na jeho zmenšené hlavě, zabořené do bílého polštáře, v bílé kajutě, pod bílým povlakem, upoutávaly oči hlavně jeho ryšavé kníry, které vypadaly jako umělé kníry z krámu, vystavené tady v tvrdém světle lodní lampy bez stínidla. Zatím co jsem na něj s údivem civěl, upozornil na sebe tím, že otevřel oči a dokonce je obrátil směrem ke mně. Malinkatý pohyb.

„Úplně bezvětrí, pane Burnsi,“ pravil jsem resignovaně.

Neočekávaně zřetelným hlasem začal pan Burns blouznivě řečnit. Jeho tón byl velmi podivný, ale zdálo se, že příčinou není nemoc, nýbrž něco jiného. Znělo to nezemsky. Pokud jde o obsah, vyrozuměl jsem něco, jako že je to vina „starého“ – bývalého kapitána –, který tam dole pod vodou číhá s nějakým zlým úmyslem. Byl to strašidelný příběh.

Poslouchal jsem až do konce; pak jsem vstoupil do kajuty a položil kormidelníkovi ruku na čelo. Bylo chladné. Mluvil s cesty jen proto, že byl neobyčejně zesláblý. Ale najednou si snad uvědomil mou přítomnost a svým přirozeným hlasem – ovšem velmi slabým – se lítostivě zeptal:

„Není vůbec naděje, že vyplujeme, pane?“

„Jaký by to mělo smysl zvednout kotvy a nechat se jen tak hnát proudem, pane Burnsi?“ odpověděl jsem.

Vzdychl a já jsem ho ponechal jeho nehybnosti. Jeho život visel na vlásku právě tak jako jeho zdravý rozum. Má osamělost v odpovědnosti mě skličovala. Šel jsem do své kajuty, abych našel úlevu v několika hodinách spánku, ale takřka jsem ještě nezavřel oči, když přišla hlídka a hlásila slabý vítr. Řekl, že stačí k vyplutí.

A nestačil skutečně na víc. Poručil jsem obsadit vratidlo, rozvinout plachty, napnout košovou plachtu. Ale než jsem loď přitočil k větru, necítil jsem takřka ani závan. Nicméně jsem dal seřídít ráhna a napnout kdejakou plachtu. Nechtěl jsem se toho pokusu vzdát.

IV

S vytaženou kotvou, zahalená do plachet až po vrcholky stožárů, vypadala má loď tak nehybně jako model lodi vystavený na světlech a stínech leštěného mramoru. V záhadném klidu nezměrných živelů světa bylo nemožné rozeznat zemi od vody. Přepadla mě náhlá netrpělivost.

„Copak vůbec neposlechne kormidlo?“ řekl jsem podrážděně námořníkovi, jehož silné snědé osvětlené ruce svírající rukojeť kola se ostře rýsovaly v temnotě jako symbol úsilí lidstva, které si chce samo řídit svůj osud.

Odpověděl mi:

„Ano, pane. Pomalu začíná poslouchat.“

„Obratťe ji příďí k jihu!“

„Dobrá, pane.“

Přecházel jsem po můstku sem a tam. Kromě zvuku mých kroků nebylo slyšet ani hlásku, až námořník opět promluvil: „Teď je příď na jih, pane.“

Pocítil jsem v prsou lehkou tíseň, než jsem po prvé jakožto kapitán udal do mlčenlivé noci, těžké rosou a jiskřící hvězdami svůj první kurz. Ten akt měl závěrečnou platnost, která mě zavazovala k nekonečné bdělosti nad mým osamělým dílem.

„Udržte tenhle kurz,“ pravil jsem konečně. „Kurz je jih.“

„Jih, pane,“ ozval se námořník ozvěnou.

Poslal jsem druhého kormidelníka a jeho hlídku dolů a zůstal jsem na jejich místě; ty sychravé, ospalé hodiny, které předcházejí svítání, jsem prochodil po palubě sám.

Lehké závany větrů přicházely a odcházely a kdykoliv byly dost silné, aby probudily černou vodu, šumění na boku lodi mi proniklo do srdce v jemném crescendo sladké rozkoše; vždycky však zase

rychle odumřely. Byl jsem k smrti unaven. Zdálo se, že i hvězdy jsou znavené čekáním na rozbřesk. Konečně přišel, s perletovým trpytem na obzoru, rozbřesk, jaký jsem v tropech nikdy předtím neviděl, matný, takřka šedý, jako podivný pozdrav vysokých šířek.

Hlas hlídky v koši zpředu zavolal:

„Země na levém boku, pane.“

„Dobře.“

Opíral jsem se o zábradlí a ani jsem nezvedl oči. Pohyb lodi byl takřka nepostižitelný. Brzy nato mi Ransome přinesl k snídani šálek kávy. Když jsem ji vypil, podíval jsem se před sebe a v nehybném proužku jasného bledě oranžového světla jsem spatřil siluetu země, tak plochou, jako kdyby byla vystřižena z černého papíru. Zdálo se, že pluje na vodě lehká jako korek. Ale vycházející slunce ji proměnilo v černý opar, v neurčitý masivní stín, chvějící se v jiskřivé výhni. Hlídka skončila s umýváním paluby. Sešel jsem dolů a zastavil se u dveří pana Burnse. (Nesnesl, aby je měl zavřené.) Ale zaváhal jsem, mám-li s ním pohovořit; tu však najednou otevřel oči. Řekl jsem mu, co je nového.

„Když se rozednilo, spatřili jsme mys Liant. Ve vzdálenosti asi patnácti mil.“

Pohnul rty, ale neslyšel jsem žádný zvuk, až když jsem k němu naklonil ucho a zachytil popudlivou poznámku: „Lezeme... nemáme štěstí.“

„Je to rozhodně pořád lepší než stát,“ namítl jsem resignovaně a ponechal ho jeho myšlenkám a představám, které ho strašily v jeho beznadějně vysílenosti, ať už byly jakékoliv.

Později odpoledne, když mě vystřídal druhý kormidelník, vrhl jsem se na pohovku a na nějaké tři hodiny jsem skutečně našel zapomnění. Bylo tak dokonalé, že když jsem se probudil, nevěděl jsem, kde jsem. Potom přišla nesmírná úleva v myšlence: na palubě své lodi! Na moři! Na moři!

Lodními okny jsem spatřil nezčehené, sluncem bičované moře, které se prostíralo až k obzoru. Obzor bezvětrného dne. Ale už jeho šíře mě stačila naplnit na okamžik pocitem vítězoslávy ze šťastného úniku, ze svobody.

Překročil jsem práh salonu se srdcem tak lehkým, jako jsem už po mnoho dnů neměl. Ransome byl u příborníku a chystal se prostírat k první večeři na moři za naší plavby. Otočil hlavu, a něco v jeho očích zakřiklo mou nesměle slavnostní náladu.

Instinktivně jsem se zeptal: „Co je zas?“, ani zdaleka neočekávaje odpověď, kterou jsem dostal. Zazněla v ní ta zdrženlivá vážnost, která byla pro Ransoma tak charakteristická.

„Obávám se, pane, že nemoc není ještě docela za námi.“

„Že ne! Co se děje?“

Řekl mi na to, že dva z našich mužů dostali v noci vysokou horečku. Jeden hoří a druhý se třese zimou, ale on že si myslí, že je to pohříchu u obou úplně totéž. Já jsem si to pomyslně také. Zhrozil jsem se těch zpráv. „Jeden hoří, druhý se třese, říkáte? Ne, nemoc ještě není za námi. Vypadají hodně nemocní?“

„Dost, pane!“ Ransomovy oči se dívaly upřeně do mých. Usmáli jsme se jeden na druhého. Ransome poněkud zasněně, jako obyčejně, a já asi dost přísně, jak to odpovídalo mému skrytému rozhořčení.

Zeptal jsem se:

„Byl dnes ráno vůbec nějaký vítr?“

„Větrem se to nedá dost dobře nazvat, pane. Ale přesto jsme se po celou tu dobu pohybovali. Zdá se, že země před námi je o kousek blíž.“

To bylo právě to. O kousek blíž. Kdybychom měli jen trochu větší vítr, jen trošinku, mohli bychom touhle dobou být, byli bychom v jedné rovině s mysem Liant a zvětšovali bychom svou vzdálenost od toho pobřeží plného nákazy. Ale nešlo jen o vzdálenost. Domníval jsem se, že silnější bríza by bývala odvála morové ovzduší, které

se drželo lodi jako klíště. Bylo na bíle dni, že se lodi drželo. Dva námořníci. Jeden hoří a druhý se třese. Pociťil jsem zřetelnou nechuť jít se na ně podívat. Co z toho. Jed je jed. Tropická zimnice je tropická zimnice. Ale že za námi natahuje pařáty přes moře, to je neslýchaná, neslušná troufalost. Nemohl jsem uvěřit, že by mohlo přijít ještě něco horšího než její poslední zoufalý nápor, před kterým jsme prchali do čistého dechu moře. Jen kdyby ten dech byl trochu silnější. Proti zimnici tady však byl chinin. Šel jsem připravit dvě dávky do rezervní kajuty, kde byla lékárnička. Otevřel jsem ji pln víry, jako člověk otvírá zázračnou skříňku. V hořejší části přebývaly kolekce lahviček, všechny buclaté a podobné jedna druhé jako vejce vejci. Pod tím uspořádaným šikem byly dvě zásuvky tak nacpané věcmi, jak si jen člověk dovede představit. Byly tam papírové balíčky, obvazy, krabičky s originálními nálepkami. Ve spodnější přihrádce byla v jednom oddělení naše zásoba chininu.

Bylo tam pět lahviček, všechny kulaté a stejně velké. Jedna byla asi do třetiny plná. Ostatní čtyři byly ještě zabalené v papíru a zapečetěné. Ale neočekával jsem, že nahoře na nich bude ležet obálka. Čtverhranná obálka, která byla vlastně z lodní zásoby.

Byla položena tak, že jsem viděl, že není zalepená, a když jsem ji vzal a obrátil, zpozoroval jsem, že je adresovaná mně. Bylo v ní půl archu dopisního papíru, který jsem rozevřel s podivným pocitem, že jde o něco neblahého, ale bez jakéhokoliv vzrušení, tak, jak lidé prožívají a provádějí neobyčejné věci ve snu.

„Můj milý kapitáne,“ začínal dopis, ale já jsem přeskočil očima k podpisu. Pisatel byl doktor. Dopis byl datován toho dne, kdy jsem našel našeho znamenitého doktora, jak na mne čeká v kajutě, když jsem se vrátil z návštěvy v nemocnici u pana Burnse, a kdy mi řekl, že vyplnil čas tím, že mi prohlédl lékárničku. Jak směšné! Zatím co čekal, že každou chvíli vejdu, bavil se tím, že mi psal dopis a pak, když jsem vešel, spěšně jej nacpal do zásuvky s léky. Dost neuvěřitelné jednání. Udiveně jsem se vrátil k textu.

Z nějakého důvodu, buď z laskavosti, nebo spíš podněcován neodolatelnou touhou vyjádřit svůj názor, kterým mě nechtěl předem srážet v mých nadějích, mě ten hodný člověk velkým, chvatným, ale čitelným písmem varoval, abych neskládal důvěru v blahodárny účinek změny z pobřeží na moře. „Nechtěl jsem vám přidělovat starosti, zrazovat vás ve vašich nadějích,“ psal. „Bojím se, že po zdravotní stránce konec vašich nesnází ještě nenastal.“ Krátce, očekával, že pravděpodobně budu muset bojovat s tropickou zimnicí ještě znova. Na štěstí mám dostatečnou zásobu chininu. V něj mám skládat důvěru a vytrvale ho podávat, dokud se zdraví na lodi nadobro nezlepší.

Zmuchlal jsem dopis a nacpal ho do kapsy. Ransome odnesl dvě velké dávky chininu mužům na přídi. Já sám jsem ještě na palubu nešel. Místo toho jsem šel ke dveřím kajuty pana Burnse a řekl tu novinku také jemu.

Je nemožné vylíčit, jaký to na něho mělo účinek. Nejdříve jsem myslel, že oněměl. Jeho hlava ležela zabořena do polštáře. Ale dokázal pohnout ústy natolik, aby mě ujistil, že je už mnohem silnější; prohlášení urážlivě nepravdivé vzhledem k tomu, jak vypadal.

To odpoledne jsem převzal hlídku, jako by to bylo samozřejmé. Obrovské, rozžhavené ticho obkličovalo loď, jako by ji svíralo v planoucím objetí, složeném ze dvou odstínů modře, takže se nemohla ani pohnout. Slabé, horké závany větrů se mdlé odrážely v malých vírech od jejích plachet. Ale přesto se pohybovala. Ano, pohybovala se, neboť jsme se při západu slunce dostali do jedné roviny s mysem Liant a nechali jej za sebou: zlověstný ustupující stín v posledních záblescích soumraku.

Večer v tvrdé záři lampy se zdálo, že se pan Burns poněkud vynořil z hloubi lůžka. Bylo to, jako kdyby se ruka, která ho tlačila dolů, najednou zvedla. Odpověděl na mých pár slov poměrně dlouhou, souvislou řečí. Byl plný vervy. Jestliže unikl zadušení v tom stojatém

vedru, pravil, pevně věří, že v několika málo dnech bude schopen jít na palubu a pomoci mi.

Během jeho řeči jsem se chvěl, že po tom energickém úsilí zůstane před mýma očima ležet bez ducha. Ale nemohu popřít, že v jeho dobré vůli bylo něco utěšujícího. Dal jsem mu přiměřenou odpověď, ale rovnou jsem mu řekl, že jediné, co nám může opravdu pomoci, je vítr – příznivý vítr.

Zavrtěl netrpělivě hlavou na polštáři. Ale ani dost málo mne nepotěšilo, když jsem slyšel, že začíná mumlat nesmyslné věci o bývalém kapitánovi, o tom „dědkovi“, pohřbeném na 8°20' severní šířky, který na nás číhá u vchodu do zálivu přímo v naší dráze.

„Ještě pořád myslíte na svého mrtvého kapitána, pane Burnsi?“ řekl jsem. „Domnívám se, že mrtví nechovají k živým záští. Jsou k nim naprosto lhostejní.“

„Tohohle neznáte,“ vydechl ochable.

„Ne. Neznal jsem ho a on neznal mne. A tak proti mně nemůže v žádném případě nic mít.“

„To ne. Ale jsme tady na palubě my ostatní,“ trval na svém.

Pocítil jsem, jak to nestvůrné, šílené třeštění chce zákeřně ohrozit nepřemožitelnou silou zdravého rozumu. A tak jsem řekl:

„Nesmíte tolik mluvit. Unavíte se.“

„A pak je tady ještě lod' sama,“ šeptal umíněně.

„A teď už ani slovo,“ řekl jsem a vešel dovnitř a položil mu ruku na chladné čelo. Bylo mi důkazem, že ten do nebe volající nesmysl je zakořeněn přímo v panu Burnsovi a ne v jeho nemoci, která mu očividně odčerpala všechny síly, duševní i tělesné, kromě té jediné utkvělé myšlenky.

V příštích dnech jsem se vyhýbal dát panu Burnsovi příležitost ke konverzaci. Obyčejně jsem jen prohodil pár veselých spěšných slov, když jsem šel kolem dveří. Myslím, že kdyby byl měl sílu, byl by mě nejednou zavolaal. Ale neměl sílu. Ransome však jednou odpoledne poznamenal, že se zdá, že se kormidelník „báječně sbírá“.

„Vykládal vám v poslední době nějaké nesmysly?“ zeptal jsem se jakoby mimochodem.

„Ne, pane,“ Ransome byl tou přímou otázkou ohromen; ale po chvilce lhostejně dodal: „Dnes ráno mi řekl, pane, že ho mrzí, že pochoval našeho bývalého kapitána v tom místě, kudy loď musí, abych tak řekl, vyjet ze zálivu.“

„A to podle vás není nesmysl?“ zeptal jsem se a podíval se s důvěrou do inteligentního, klidného obličeje, přes který nepokoj, skrytý v námořnickových prsou, přehodil průhledný závoj opatrnosti.

Ransome nevěděl. Vůbec prý na to ani nepomyslel. A s lehkým úsměvem ode mne odlétl za svými nekonečnými povinnostmi, obezřelý, ale čilý – jako vždycky.

Uplynuly ještě dva dny. Popojeli jsme o kousek – o kousínek – dál do prostoru Siamského zálivu. Přestože jsem po svém prvním velení, které mi spadlo do klína prostřednictvím kapitána Gilese, sáhl chtivě a s pýchou, měl jsem nemilý pocit, že za takové štěstí, jako je tohle, se musí možná nějak zaplatit. Podíval jsem se na své vyhlídky očima odborníka. Byl jsem dostatečně způsobilý. Aspoň jsem si to myslel. Měl jsem pocit, že jsem připraven, pocit, jaký mívá jen člověk, jenž vykonává zaměstnání, které má rád. Připadalo mi, že ten pocit je nejpřirozenější věc na světě. Tak přirozená jako dýchaní. Nedovedl jsem si představit, že bych bez něho mohl žít.

Nevím, co jsem očekával. Snad nic jiného, než tu zvláštní intenzitu života, která je jádrem mladistvých tužeb. Ať jsem však čekal cokoli, neočekával jsem, že mne budou znepokojovat hurikány. Tolik jsem věděl. V Siamském zálivu nejsou hurikány. Ale že budu svázán na rukou i na nohou tak beznadějně, jak se mi to den ze dne víc a víc jevilo, to jsem také neočekával.

Ne že bychom byli neustále v zakletí nehybnosti. Záhadné proudy nás honily sem a tam a jejich záludná moc se projevovala v tom, jak se měnila vyhlídka na ostrovy, vrubící východní pobřeží zálivu. A vály dokonce i větry, vrtkavé a zrádné. Vyvolávaly v nás naději, jen

aby ji zase rozdrtily na prach hořkého zklamání; začínaly příslibem, že se dostaneme kupředu a končily ztrátou směru; vzdychajíce odumíraly, až vzaly za své a proměnily se v němé ticho, ve kterém si s námi proudy zahrávaly podle své vůle – podle své nepřátelské zvůle.

Zdálo se, že středem osudného kruhu je ostrov Koh-ring, velký, černý, vzduť hřbet, který se zvedal uprostřed spousty malých ostrůvků, ležící na vodním zrcadle jako Triton mezi mřenkami. Vypadalo to, že je nemožné se od něho vzdálit. Den za dnem nám zůstával na očích. Nejednou jsem za příznivého větru pohlédl v rychlém přílivu temnoty směrem k němu s myšlenkou, že to je naposledy. Marná naděje. Noc vrtkavých vánků zmařila výsledek chvilkové přízně osudu a vycházející slunce vytesalo na obzoru černý reliéf ostrova Koh-ring, pustější, nehostinnější a posupnější než kdy jindy.

„To je jako z učarování, na mou duši,“ řekl jsem jednou panu Burnsovi se svého obvyklého místa na prahu.

Seděl zpřímá v posteli. Přibližoval se krok za krokem světu živých; i když se o něm dalo stěžít říci, že se už do něho vrátil. Přikývl křehkou, kostnatou hlavou moudře a tajuplně na souhlas.

„Ach, ano, já vím, co si myslíte,“ řekl jsem. „Ale nemůžete po mně chtít, abych uvěřil, že mrtvý člověk má moc vyhodit z kolejí počasí v této části zeměkoule. I když to skutečně vypadá tak, jako by bylo pořádně porouchané. Větry od pobřeží i od moře se rozdrobily na kousíčky. Nemůžeme se na ně spolehnout ani pět minut.“

„Už to nebude dlouho trvat a budu moci přijít na palubu,“ zamumlal pan Burns. „A pak uvidíme.“

Nemohu říci, jestli to myslel jako slib, že se pustí do křížku s nadpřirozeným zlem. V žádném případě to nebyla pomoc, jakou jsem potřeboval. Pravda, byl jsem na palubě prakticky ve dne v noci, abych využil každé příležitosti dostat loď trochu jižněji. Viděl jsem, že kormidelník je dosud neobyčejně slabý a že se ještě doce-

la nezbavil svých přeludů, které pro mne byly jen příznakem jeho nemoci. Ani za nic jsem však nesměl nemocného zrazovat v jeho odvaze a nadějích. Řekl jsem mu:

„Uvidím vás tam opravdu rád, pane Burnsi. Jestli se budete zotavovat takhle rychle, budete co nevidět jeden z nejzdravějších mužů na lodi.“

To ho potěšilo, ale nesmírná vyzáblost zvrhla jeho samolibý úsměv v hrůznou podívanou na dlouhé zuby pod ryšavým knírem.

„Copak se chlapcům nevede líp, pane?“ zeptal se s úzkostí ve tváři, ale strážlivě, jako naprosto normální člověk.

Odpověděl jsem mu jen neurčitým posunkem a odešel ode dveří. Nemoc si s námi totiž zahrávala právě tak rozmarně jako vítr. Přeskakovala z jednoho na druhého, někoho švihla víc, někoho méně, ale vždycky zanechala stopy, s některými zacloumala, jiné na čas povalila, jedny nechala, k druhým se vrátila, takže všichni teď měli chorobný výraz a uštváný, ustrašený pohled v očích; a já a Ransome, jediní dva naprosto nezasažení, jsme chodili mezi nimi a neúnavně rozdělovali chinin. Byl to dvojí boj. Nepříznivé počasí nám bránilo v cestě vpřed a zezadu se na nás tlačila nemoc. Musím přiznat, že se námořníci chovali moc hezky. Bez reptání se podrobovali věčné dřině s natáčením ráhen. Z jejich údů však vyprchala veškerá pružnost, a když jsem se na ně díval s můstkem, nemohl jsem z mysli vypudit hrozný dojem, že se pohybují v otráveném vzduchu.

Ve své kajutě dole v podpalubí pokročil pan Burns už tak daleko, že se mohl nejen posadit, ale i skrčit nohy. Objal je bezmasýma rukama jako oživlý kostlivec a vydával hluboké, netrpělivé vzdechy.

„Hlavní věc, pane,“ říkal mi po každé, když jsem mu k tomu dal příležitost, „hlavní věc je dostat loď za 8°20' severní šířky. Jak jednou loď bude za ní, je s námi všechno v pořádku.“

Z počátku jsem se na něho vždycky jen usmál, ačkoliv, ví bůh, do smíchu mi moc nebylo. Ale nakonec jsem ztratil trpělivost.

„Ano, ano. Šířka 8°20'. Tam jste pohřbil svého bývalého kapitána, že?“ a potom přísně: „Nemyslíte, pane Burnsi, že už je na čase, abyste s těmi nesmysly přestal?“

Zakoulel na mne hluboko zapadlýma očima, v pohledu nezlomnou umíněnost. A pak mumlal už jen tak hlasitě, abych to zaslechl, něco jako „Nebyl překvapen... uvidím... že nám ještě zahraje... zatracený kousek...“

Takové slovní potyčky nebyly zrovna na prospěch mé odhodlanosti. Účinky nezdolného protivenství se na mně začínaly projevovat. A přitom jsem sám sebou pro tu skrytou slabost v duši pohrdal. Řekl jsem si s opovržením, že stačilo opravdu málo k tomu, abych byl zviklán ve své pevnosti. Mělo by k tomu být zapotřebí mnohem víc. Tehdy jsem ještě nevěděl, jak brzo a s jak neočekávané strany bude mé odhodlání napadeno.

Stalo se to hned příštího dne. Slunce právě vyšlo nad jižním výběžkem ostrova Koh-ring, který nám stále ještě čněl na levoboku jako zlověstný průvodce. I pohled na něj mi byl nesmírně odporný. Během noci jsme vystřídali všechny směry kompasové růžice, nastavující plachty něčemu, co byly většinou jen imaginární závany větru, jak se obávám. Potom, právě za východu, jsme na hodinu zachytili nevysvětlitelnou stálou brízu, která nám vála přímo do očí. Bylo to nesmyslné. Neodpovídala ani ročnímu období, ani staletým námořnickým zkušenostem, jak jsou zaznamenány v knihách, ani vzhledu oblohy. Dala se vysvětlit jen záměrnou zlomyslností. Zahnala nás velkou rychlostí daleko od správného směru. Kdybychom si byli jezdili jen tak pro zábavu, byla by to bývala líbezná bríza za jiskření probuzeného moře, s pocitem radosti z pohybu a z nezvyklé svěžesti. A pak, jako kdyby pokládala za nedůstojné hnát ten ubohý žert až do krajnosti, najednou ustala a ani ne v pěti minutách nadobro odumřela. Příklad lodi se pohupovala tam, kde se zarazila. Utišené moře se v bezvětří vyhladilo jako ocelová deska.

Sešel jsem dolů, ne proto, že bych si chtěl odpočinout, ale prostě proto, že jsem právě teď nesnesl pohled na moře. V saloně se činil neúnavný Ransome. Zvykl si podávat mi každé ráno pravidelné hlášení o zdravotním stavu. Otočil se od příborníku se svým obvyklým, příjemným, mírným pohledem. Na jeho inteligentním čele nebylo ani mráčku.

„S většinou chlapců to dnes ráno vypadá dost špatně, pane,“ řekl klidně.

„Co? Všichni jsou na hromadě?“

„Ležet zůstali vlastně jenom dva, pane, ale...“

„To ta zatracená včerejší noc je tak dodělala. Museli jsme v jednom kuse svinovat a napínat.“

„Slyšel jsem, pane. Měl jsem v úmyslu jít pomoci, ale víte...“

„To nesmíte. Rozhodně ne... A ještě něco: chlapci polehávají v noci po palubě. To jim neprospívá.“

Ransome přisvědčil. Ale na námořníky prý člověk nemůže dávat pozor jako na malé děti a kromě toho jim nemůže mít za zlé, že se snaží užít chladu a nabrat na palubě tolik vzduchu, kolik jen lze. On že z toho samozřejmě má rozum.

Ransome byl vskutku rozumný. Dalo by se však těžko říci, že ti ostatní ne. Posledních pár dní bylo pro nás jako zkouška v peci ohnivé. Člověk opravdu nemohl zápolit s jejich prostou lidskou nemoudrostí, která, když noc přinesla ilusi chladu a když světlo hvězd mihotavě pronikalo těžkým vzduchem, zvlhlým rosou, využila okamžiků úlevy, jak jen mohla. A co víc, většina z nich byla tak zesláblá, že ať jsme chtěli udělat cokoli, musil každý, kdo se aspoň udržel na nohou, zabrat u lan. Ne, nemělo smysl jim něco vyčítat. Ale pevně jsem věřil, že ze všeho nejúčinnější je chinin.

Věřil jsem v něj. Upjal jsem k němu víru. Zachrání posádku, zachrání loď, zlomí kouzlo svou léčivou silou, způsobí, že čas nebude hrát roli, že počasí bude jen přechodné trápení, které pomine, a jako kouzelný prášek proti záhadné zlovůli ochrání první plavbu

pod mým velením před zlými mocnostmi – bezvětrím a nákazou. Vzhlížel jsem k němu jako k něčemu, co je drahocennější než zlato, a na rozdíl od zlata, kterého, jak se zdá, není nikdy nikde dost, měla ho loď dostatečnou zásobu. Šel jsem dovnitř s úmyslem, že navážím dávky. Natáhl jsem ruku s pocitem člověka, který sahá po neselhávajícím všeléku, vzal jsem novou láhev a rozbalil obal. Přitom jsem si všiml, že někdo už obal nahoře i dole rozpečetil.

Ale proč zaznamenávat všechny stupínky děsivého objevu? Už jste uhodli pravdu. Byl tu obal, láhev a v ní bílý prášek. Nějaký bílý prášek! Ale nebyl to chinin! Stačil jediný pohled. Vzpomínám si, že hned v tom okamžiku, jak jsem vzal lahvičku, ještě než jsem se začal zabývat obalem, mě na okamžik zarazila váha předmětu, který jsem držel v ruce. Chinin je lehký jako peří; a moje nervy už musely být vydrážděné až na nejvyšší stupeň citlivosti. Pustil jsem lahvičku. Rozbila se na podlaze. Její obsah, ať už to bylo cokoli, mi zavrzel pod podrážkou. Popadl jsem druhou lahvičku a potom další. Už jejich váha mi řekla všechno. Jedna po druhé padaly a rozbíjely se mi u nohou, ne snad, že bych je ve svém ohromení házel na zem, ale protože mi proklouzávaly prsty, jako kdyby ten objev byl nad mé síly.

Popravdě se říká, že je to právě hloubka duševního otřesu, která tím, že vytváří jakousi dočasnou otupělost, pomáhá člověku, aby neklesl. Vyšel jsem z kajuty omráčen, jako kdyby mi něco těžkého spadlo na hlavu. Z druhého konce salonu na mne přes stůl civěl s otevřenými ústy Ransome s prachovkou v ruce. Nemyslím, že jsem vypadal vyjeveně. Je docela možné, že se zdálo, že pospíchám, neboť jsem se instinktivně hnal na palubu. Příklad, jak se zvyk stane instinktem. S obtížemi, nebezpečím, s problémy lodi na moři se musíme vypořádat na palubě.

Na tento impuls jsem reagoval instinktivně, jakoby samo sebou: což se dá považovat za důkaz, že jsem byl zbaven schopnosti uvažovat.

Rozhodně jsem byl přiveden z míry; byl jsem kořistí pudů, neboť u paty schodiště jsem se obrátil a vrhl se ke dveřím kajuty pana Burnse. Jeho divoký vzhled postavil hráz mému duševnímu zmatku. S okázalou spokojeností seděl zpříma ve svém lůžku: tělo, které vypadalo nesmírně dlouhé, a hlava trochu svěšená na stranu. V třesoucí se ruce, na konci paže ne silnější než pořádná vycházková hůl, třímal lesklé nůžky, které se před mýma očima pokoušel vrazit si do krku...

Trochu mě to vyděsilo; ale byl to spíš jakýsi druhořadý pocit, ve skutečnosti nebyl dost silný ani na to, aby mě přinutil zařvat na něj něco jako: „Nechte toho!... Proboha!... Co to děláte...?“

On zatím jen prostě přeceňoval svou vracející se sílu; pokoušel se ostříhat si chvějící se rukou hustý porost ryšavých vousů. Na klíně měl rozprostřen velký ručník, na který se při každém šmiknutí nůžek snesla prška tuhých štětín, podobných kouskům měděného drátu.

Otočil ke mně obličej, jehož směšnost překonávala nejfantastičtější nápady bláznivých snů. Jedna jeho tvář byla celá chundelatá, jako by se na ní vzdouvaly plameny, na druhé, nahé a propadlé, se okázale vypínal neporušený, dlouhý knír, osamělý a výbojný. A jak na mne tak pan Burns s rozevřenými nůžkami v prstech civěl, jako by do něj hrom uhodil, vychrlil jsem na něj svůj objev, s ďábelskou rozkoší, šesti slovy.

V

Slyšel jsem, jak cvakly nůžky, když mu vyklouzly z ruky, všiml jsem si nebezpečného pohybu, kterým se celé jeho tělo naklonilo přes okraj kóje, jak se pro ně natáhl, a potom jsem pokračoval v kurzu na palubu, vraceje se ke svému prvnímu záměru. Jiskření moře mě oslepilo. Prostíralo se pod prázdnou křivkou oblohy, nádherné a pusté, jednotvárné a beznadějně. Plachty visely schlíple a bez hnutí, dokonce ani záhyby na jejich zplihlém povrchu se nepohnuly víc než tesaná žula. Prudkost mého příchodu poněkud vyděsila námořníka u kormidla. Ve výši zaskřípala nějaká kladka – z nepochopitelných příčin, neboť proč by měla u všech všudy skřípat? Byl to zvuk, jako když zahvízdá pták. Dlouho a dlouho jsem se díval do tváře prázdnému světu, který byl pohroužen do nekonečnosti ticha, jímž se v proudech řinula sluneční záře za nějakým záhadným cílem. Tu jsem po boku uslyšel Ransomův hlas.

„Uložil jsem pana Burnse zpátky do postele, pane.“

„Uložil.“

„Ano, pane, z čista jasna vylezl najednou z postele, ale když se pustil okraje koje, upadl. Pomateně však nevypadá.“

„Nevypadá,“ řekl jsem tupě, aniž jsem se na Ransoma podíval. Chvilí čekal, potom pravil opatrně, jako kdyby mě nechtěl urazit: „Já myslím, pane, že moc toho prášku snad nazmar nepřijde,“ pravil, „mohu to smést takřka do posledního zrníčka a potom bychom to mohli prosít. Půjdu to udělat hned. Snídani to nezdrží ani o deset minut.“

„Ach, ano,“ řekl jsem hořce. „Jen ať snídaně počká. Smetěte to do posledního zrníčka a potom všechno to zatracené svinstvo hod'te přes palubu!“

Nastalo zase hluboké ticho, a když jsem se podíval přes rameno, Ransome, inteligentní, vyrovnaný Ransome, zmizel. Nesmírná opuštěnost moře působila na můj mozek jako jed. Když jsem obrátil zraky k lodi, zjevil se mi chorobný přízrak: má loď jakožto plující hrobka. Kdo nikdy neslyšel o lodích s mrtvou posádkou, které volně plují, nesený proudem a větrem nazdařbůh? Podíval jsem se na námořníka u kormidla, zachtělo se mi na něj promluvit, a skutečně, on jako kdyby vytušil můj úmysl: jeho obličej vzal na sebe vyčkávavý vzhled. Ale nakonec jsem sešel dolů, protože jsem chtěl být s velikostí svého trápení na chvíli sám. Otevřenými dveřmi viděl však pan Burns, jak jdu dolů, a obrátil se na mne zhurta: „Tak co, pane?“

Vešel jsem. „Nic,“ řekl jsem.

Pan Burns, znovu uveleben ve svém lůžku, skrýval ježatou tvář v dlani.

„Ten zatracený chlap mi vzal nůžky,“ byla jeho další slova.

Napětí, které mě trápilo, bylo tak veliké, že snad bylo dobře, že pan Burns začal právě tou stížností. Zdálo se, že ho to moc zlobí, protože vrčel: „Myslí si, že jsem blázen, nebo co?“

„Myslím, že ne, pane Burnsi,“ řekl jsem. V tom okamžiku jsem se na něj díval jako na vzor sebeovládání. Dokonce jsem začínal pociťovat jakýsi obdiv k tomuto muži, kterému se podařilo podobat se duchu bez těla (nehledě k nesporně hmotné podstatě toho, co zbylo z jeho vousů) tak dokonale, jak jen živoucí člověk dokáže. Všiml jsem si nadpřirozené ostrosti jeho nosního hřbetu, hlubokých proláclin jeho spánků a záviděl jsem mu. Byl tak vyzáblý, že pravděpodobně velmi brzy umře. Jak jsem mu záviděl! Co nevidět zhasne – kdežto mnou budou dál zmítat pochyby, bezradnost, trýzněná chuť k životu, výčitky a nedefinovatelný odpor podívat se děsné logice situace do tváře. Proti své vůli jsem zamumlal: „Mám pocit, že se zblázním já sám.“

Pan Burns na mne poučil oči jako strašidlo, ale jinak byl báječně vyrovnaný.

„To se od něho dalo čekat, že nám ještě zahraje nějaký ďábelský kousek,“ pravil se zvláštním důrazem na slova „od něho“. Ta slova mnou otřásla do hloubi duše, ale neměl jsem ani chuť, ani náladu, ani odvalu se s ním přít. Moje nemoc měla podobu lhostejnosti. Progresivní paralyza s beznadějnými vyhlídkami. A tak jsem na něj jen civěl. Pan Burns se rozřečnil.

„Eh! Co? Ne! Tak vy tomu nevěříte! Dobrá, tak jak si vysvětlíte tohle? Jak myslíte, že se to mohlo stát?“

„Stát?“ opakoval jsem tupě. „Ovšem, ano, jak se to u všech ďasů stalo?“

Skutečně, když jsem o tom přemýšlel, zdálo se to nepochopitelné: lahvičky vysypané, znova naplněné, znova zabalené a znova na místě. Jakýsi úklad, nekalý pokus o podvod, něco podobného zákeřné pomstě – ale proč? – nebo ďábelský žert. Ale pan Burns byl v zajetí své teorie. Byla prostá a vyjádřil ji dutým hlasem a slavnostně:

„Řekl bych, že mu za tu hromádku dali v Haiphongu takových patnáct liber.“

„Pane Burnsi,“ vykřikl jsem.

Přikývl groteskní hlavou nad skrčenýma nohama, které vyčuhovaly z pyžama jako dva smetáky s ohromnými bosými chodidly na konci.

„Proč ne? V tomhle koutě je chinin hezky drahý a v Tonkingu ho měli hrozně málo. A jemu to bylo fuk. Vy jste ho neznal. Já ano, a nebál jsem se mu vzdorovat. Neměl strach ani z Boha, ani z ďábla, ani z lidí, ani z větru, ani z moře, ani ze svého vlastního svědomí. A já tvrdím, že všechny a všechno nenáviděl. Ale myslím si, že se bál umřít. Řekl bych, že jsem jediný, kdo se s ním pustil do křížku. Když byl nemocný, postavil jsem se mu na odpor v téhle kajutě, kde teď bydlíte vy, a tehdy jsem ho zpražil. Myslel, že mu zakroutím krkem. Kdyby bylo po jeho, byli bychom se probíjeli proti severovýchodnímu monzunu, dokud by byl na živu a ještě potom, až na

věky věků. Byli bychom si hráli na Bludného Holand'ana v Čínském moři. Ha! Ha!“

„Ale proč dával lahvičky takhle pěkně na místo...?“ začal jsem.

„Proč by ne? Proč by lahvičky zahazoval? Hodí se do přihrádky a patří do lékárničky.“

„A byly zabalené,“ zvolal jsem.

„Nu, dobrá, obaly měl po ruce. Asi to udělal ze zvyku. A že je znovu naplnil, nu, jsou všelijaké věci, které se posílají v papírových balíčcích a které po čase vybuchnou. A pak, kdo ví? Předpokládám, že jste to neochutnal, pane? Ale ovšem, vy jistě...“

„Ne,“ řekl jsem. „Neochutnal jsem to. Už je to všechno přes palubu.“

Tichý, kultivovaný hlas za mnou pravil: „Já jsem to ochutnal. Chutnalo to jako míchanice ze všeho možného, bylo to nasládlé, slané... něco strašného.“

Ransome, který vyšel z kuchyně, po nějakou dobu poslouchal, což bylo omluvitelné.

„Špinavý kousek,“ řekl pan Burns. „Vždycky jsem říkal, že nám něco provede.“

Velikost mého rozhorlení byla bez hranic. A co ten milý doktor, plný účasti? Jediný člověk, jenž měl pro mne pochopení, kterého jsem kdy poznal. Proč ten člověk raději neudělal pořádnou prohlídku, místo aby psal ten varovný dopis, hotový destilát účasti? Ale abych řekl pravdu, nebylo příliš spravedlivé dávat vinu doktorovi. Na povrchu vypadalo všechno v pořádku a uspořádání lékárničky je věc přístavních úřadů. Skutečně, nebylo nic, co by vzbuzovalo nejmenší podezření. Ten, komu jsem však nikdy nemohl odpustit, jsem byl já sám. Člověk nemá nikdy nic předpokládat. Sémě věčné výčitky bylo zaseto do mé hrudi.

„Mám pocit, že to je všechno má vina,“ vykřikl jsem, „moje a nikoho jiného. Tak to cítím. Nikdy si to neodpustím.“

„To je bláznovství, pane,“ řekl pan Burns prudce.

A po této námaze klesl vyčerpaně zpátky na postel. Zavřel oči, těžce oddychoval. Tato příhoda, toto ohavné překvapení otřásl i jím. Když jsem se otočil, spatřil jsem Ransoma, jak se na mne ustrašeně dívá. Uvědomoval si, co to znamená, ale dokázal vyloučit svůj příjemný, zasněný úsměv. Potom zašel opět do kuchyně a já jsem letěl znova na palubu podívat se, jestli snad není vítr, nějaký závan v povětří, nějaký pohyb vzduchu, nějaká známka naděje. Setkal jsem se zase jen s mrtvým tichem. Nic se nezměnilo, jen u kormidla byl jiný námořník. Vypadal nemocný. Celá postava zvadlá, zdálo se, že se o kormidlo spíš opírá, než že mu dává směr. Řekl jsem mu:

„Vy byste patřil do postele.“

„Vydržím to, pane,“ pravil ochable.

Pravda, neměl tam žádnou práci. Lod' vůbec neposlouchala kormidlo. Ležela, špicí obrácená k západu, za zádí bylo vidět nezbytný ostrov Koh-ring s několika ostrůvky, plovoucími před mýma usouzenýma očima jako černé skvrnky v obrovském proudu světla. A kromě těch kousíčků země nebylo na obzoru ani tečky; ani na obloze, ani na vodě; nikde ani obláčku páry, nikde ani stínu kouře, nikde žádná plachta, nikde žádná loď, nikde ani stopy po človíčku, nikde ani známky života, nic!

První otázka byla, co dělat. Co se dá dělat? Za prvé bylo bezpochyby nutné říci to posádce. Udělal jsem to ještě téhož dne. Nechtěl jsem, aby se to prostě dověděli. Řeknu jim to do očí. Shromáždili se za tím účelem na zadní palubě. V tom okamžiku, kdy jsem vyšel, abych k nim promluvil, objevil jsem, že v životě jsou strašné chvíle. Žádného kajícího zločince nikdy tak netížil pocit viny. Snad proto byl můj obličej tak tvrdý a můj hlas tak úsečný a nevzrušený, když jsem prohlásil, že už nemohu pro nemocné udělat nic, pokud jde o léky. Co se týká toho, co jim poskytnout mohu, vědí, že měli veškerou péči.

Byl bych jim dal za pravdu, kdyby mě byli roztrhali na kousíčky. Ticho, které nastalo po mých slovech, bylo pro mne takřka horší

nežli nejzuřivější poprask. Byl jsem zdrcen nekonečnou hloubkou jeho výčitky. Ale ve skutečnosti jsem se mýlil. Hlasem, který se mi jen s velkými obtížemi podařilo udržet pevný, jsem pokračoval: „Doufám, že jste všichni rozuměli, co jsem říkal, a že víte, co to znamená.“

Bylo slyšet dva nebo tři hlasy: „Ano, pane... Rozumíme.“

Předtím byli zticha, poněvadž si prostě mysleli, že od nich nečekávám, že budou něco říkat; a když jsem jim pověděl, že mám v úmyslu dojet do Singapur a že jediná možnost pro loď a pro posádku je v úsilí nás všech, nemocných i zdravých, dostat loď odsud pryč, dostalo se mi povzbuzení v podobě tichého souhlasného mručení a jednoho hlasitějšího zvolání: „To se ví, že je nějaká cesta z téhle sakramentské díry.“

Tady je výňatek ze zápisků, které jsem si v té době psal:

„Konečně jsme ztratili Koh-ring z dohledu. Myslím, že uplynulo mnoho dní, co jsem nezůstal ani na dvě hodiny dole. Samo sebou jsem na palubě pořád, ve dne v noci, a noci i dny se přes nás převalují jeden za druhým, krátké či dlouhé, kdo to ví? Veškerý pojem času se ztratil v jednotvárnosti očekávání, naděje a touhy – která je jen jedna: dostat loď na jih! Dostat loď na jih! Působí to podivně mechanicky; slunce se vyšplhá na oblohu a zase sleze, noc se nám vyšvihne nad hlavu, jako kdyby někdo pod horizontem otočil kličkou. Je to tak málíčerné, tak bez cíle... a po celou dobu té ubohé komedie pořád a pořád pochoduji po palubě. Kolik mil jsem nachodil po můstku téhle lodi! Umíněné putování bez pokoje, zpestřené jen krátkými výpravami dolů k panu Burnsovi. Nevím, jestli se neklamou, ale zdá se mi, že pan Burns je den ze dne hmotnější. Moc toho neříká, neboť situace vskutku nesvádí k planým řečem. Pozoruji to i u mužstva, když se na ně dívám,

jak se pohybují nebo posedávají po palubách. Nemluví spolu. Napadlo mě, že jestliže existuje neviditelné ucho, které zachycuje všechno, co se kde na zemi šustne, zjistí, že tahle loď je nejtišší místo na světě...

Ne, pan Burns mi nemá moc co říci. Sedí ve své kóji, vousy ostříhané, kníry jako plamen a v křídově bílém obličejí výraz němé odhodlanosti. Ransome mi řekl, že zhltně všechno jídlo, které dostane, do posledního drobečku, ale že zřejmě velmi málo spí. I v noci, když sejdu dolů nacpat si dýmku, si vždycky všimnu, že ačkoliv klímá natažen rovně na zádech, vypadá velmi odhodlaně. Řekl bych podle postranního pohledu, kterým se na mě dívá, když je vzhůru, že je znechucen tím, že ho vyrušuji při nějaké namáhavé a usilovné duševní činnosti; a když se zase vynořím na palubě, mé oči se opět setkají s urovnaným uspořádáním hvězd, jasných, nekonečně nudných. Je to pořád dokola: hvězdy, slunce, světlo, temnota, prostor a vodstvo; obrovské dílo Sedmi dnů, do kterého lidstvo bez pozvání nechtíc zabloudilo. Nebo spíš bylo vlákáno. Právě tak jako já jsem byl vlákán na tuto strašnou loď, kterou obchází smrt..."

Jediná světelná skvrna na lodi v noci byly lampy v kompasnici, které osvětlovaly obličej muže, střídajících se u kormidla; všude jinde jsme se ztráceli v temnotě, já, když jsem chodil po můstku, i námořníci, ležící po palubách. Byli všichni nemocí tak zesláblí, že jsme nemohli stavět hlídky. Ti, kteří mohli chodit, zůstávali ve službě pořád, ležíce ve stínech hlavní paluby, dokud je můj zvýšený hlas, když jsem vydal nějaký rozkaz, nepostavil na zesláblé nohy – malý, potácející se houfec, který se pohyboval po lodi trpělivě, takřka bez hlesu; žádný z nich ani nezašeptal. A po každé, když jsem musel pozvednout hlas, mučily mě výčitky a lítost.

Potom asi ve čtyři hodiny ráno zazářilo světlo vpředu v kuchyni. Spolehlivý Ransome s nepokojným srdcem, imunní, vyrovnaný a čilý, připravoval ranní kávu pro posádku. Brzy nato mi přinesl šálek kávy na můstek a teprve pak jsem si dovolil vklouznout do židle na palubě, abych si na dvě hodiny dopřál skutečného spánku. Bezpochyby jsem si asi tu a tam krátce zdříml i tehdy, když jsem se na chvíli v naprostém vyčerpání opřel o zábradlí; ale na mou duši jsem si to neuvědomoval, leda v trapných okamžicích, kdy jsem sebou křečovitě škulbl, v okamžicích, které mě přepadaly dokonce i v chůzi. Asi od pěti do sedmi jsem však pod blednoucími hvězdami spal bez výčitek.

Řekl jsem vřdycky muži u kormidla: „Zavolejte mě, kdyby to bylo zapotřebí,“ a vklouzl do židle a zavřel oči s pocitem, že pro mne na zemi už není spánku. A pak už jsem nevěděl nic, dokud jsem mezi sedmou a osmou neucítil dotyk na rameni a nezahlédl k Ransomovu obličejí s jemným, zasněným úsměvem a s přátelskýma šedýma očima; vypadal, jako by se dobrácky bavil tím, že jsem si zdříml. Někdy přišel druhý kormidelník a v době snídáně mě vystřídal. Ale bylo to stejně jedno. Zpravidla bylo úplné bezvětří nebo slabé vánky, tak proměnlivé a prchavé, že to nestálo za to, sahat kvůli nim na lana. Kdyby se vítr úplně ustálil, mohl jsem se spolehnout, že námořník u kormidla na mne varovně zavolá: „Lod' jde nazpět, pane!“ Výkřik jako hlas polnice, při kterém bych vyskočil stopu nad palubu. Připadalo mi, že bych na tato slova vyskočil i z věčného spánku. Ale nestávalo se to často. Nikdy jsem se od té doby nesetkal s tak bezvětrnými východy slunce. A když tam náhodou byl druhý kormidelník (obvyčně byl každý třetí den bez horečky), našel jsem ho, jak sedí na světlíku napůl v bezvědomí, idiotský pohled upřený na nějaký předmět nablízku – na lano, na skřípec, na kolík nebo na svorník.

S tím mladíkem bylo dost potíží. Zůstal klackem i ve svém utrpení, jako by úplně zpitoměl; a když ho horečka zahrnala zase

dolů, bylo první, že se z kajuty hned ztratil. Když se to stalo po prvé, Ransome a já jsme se velice znepokojili. Začali jsme v tichosti hledat a nakonec ho Ransome objevil, jak leží stočen do klubíčka ve skladišti plachet, z něhož vedly posunovací dveře do chodbičky. Když jsme se s ním vadili, zamumlal nevrle: „Je tady chládek!“ Nebyla to pravda. Byla tam jenom tma.

Zsinalý nádech, který měli všichni na lodi, nezušlechtil základní vady jeho obličeje. U mnoha ostatních tomu bylo naopak. Zdálo se, že zpustošení, způsobené chorobou, idealizuje hlavní tahy obličeje, zdůrazňujíc u některých netušenou ušlechtilost, u jiných sílu; v jednom případě odhalilo vyloženě komický výraz. Bylo to u jednoho malého, zrzavého, čilého muže s nosem a bradou jako „kašpárek“, kterému jeho kolegové říkali „Francouzík“. Nevím proč. Možná, že byl Francouz, ale nikdy jsem ho neslyšel pronést ani jedno slovo francouzsky. Člověka potěšilo, když ho viděl přicházet na zád' ke kormidlu. Modré cajkové kalhoty, vyhrnuté do půl lýtek, jednu nohavici trochu výš než druhou, čistá kostkovaná košile, bílá plátěná čepice, kterou si zřejmě sám vyrobil, to všechno tvořilo podivuhodně úpravný celek, a neustálá pružnost jeho chůze (i když, chudák, už jen vrávoral), svědčila o nezlomném duchu. Byl tu také muž, kterému říkali Gambriel. Byl to jediný člověk na lodi, který už byl šedivý. Jeho obličej měl přísné tahy. Ale i když si vzpomínám na všechny jejich tváře, chřadnoucí mi tragicky před očima, většina jejich jmen mi vymizela z paměti.

Slov, která jsme spolu vyměnili, bylo málo a vzhledem k naší situaci byla dětinská. Musil jsem se nutit, abych se jim díval do obličeje. Čekal jsem, že se setkám s vyčítavými pohledy. Nebylo jich. Opravdu, musit snášet výraz utrpení v jejich očích bylo kruté ažaž. Ale za ten nemohli. Ptám se ostatně dnes sám sebe, zda příčina, že posádka, které patří má neskonalá úcta, byla tak obdivuhodná, spočívala v jejich duševní rovnováze nebo v jejich představitosti a schopnosti vžít se do situace.

Já sám jsem přitom neměl ani dost duševní rovnováhy, ani jsem svou představivost pořádně neovládal. Přišly okamžiky, kdy jsem nejen cítil, že se zblázním, ale že jsem se už zbláznil; neodvažoval jsem se pak otevřít ústa ze strachu, že se prozradím nějakým šíleným zaječením. Na štěstí jsem nemusel dělat nic než vydávat rozkazy, a rozkaz má na toho, kdo jej musí vydat, uklidňující vliv. Kromě toho, ten námořník, ten službu konající důstojník ve mně, byl dostatečně při smyslech. Byl jsem jako šílený truhlář, který dělá bednu. Ať je jakkoliv přesvědčen, že je král jeruzalemský, bedna, kterou dělá, bude normální bedna. Jediné, čeho jsem se obával, bylo, že mi bezděčně unikne vrískavý tón a zvrhne mou rovnováhu. Měl jsem štěstí i v tom. Neměl jsem zapotřebí zvyšovat hlas. Zdálo se, že tento svět zamyšleného ticha je citlivý i na nejlehčí šelest, jako klenutí, pod nímž je na určitých místech slyšet i sebetišší šepot. Slova, pronesená hovorovým tónem, se nesla z jednoho konce lodi takřka až na druhý. Strašné bylo to, že jediný hlas, který jsem vůbec zaslechl, byl můj vlastní. Zvláště v noci se opuštěně odrážel od ploch nehybných plachet.

Pan Burns, který stále ještě ležel v posteli s výrazem skrytého odhodlání, měl pořád na co reptat. Naše rozhovory byly záležitosti pěti minut, krátké, ale velmi časté. Věčně jsem slézal dolů pro oheň, ačkoliv jsem v té době mnoho tabáku nevykouřil. Dýmka mi pořád vyhasínala; neboť vpravdě moje mysl neměla dost klidu, aby mě nechala pořádně si zakouřit. Kromě toho bych byl mohl po většinu času z těch čtyřiadvaceti hodin rozškrtnout sirku na palubě a držet ji ve vzduchu, až by mi plamen spálil prsty. Ale vždycky jsem utíkal dolů. Byla to změna. Byla to jediná přestávka v neustálém napětí; a pan Burns mě samo sebou po každé viděl otevřenými dveřmi přicházet a odcházet.

Byl to příšerný zjev: kolena přitažená pod bradu, nad nimi zelenavé oči upřené před sebe, zjev, který pro mne nebyl příliš přitěžlivý, protože jsem věděl o bláznivých představách v jeho hlavě.

Přesto však jsem na něj musil tu a tam promluvit. Jednoho dne si postěžoval, jak je na lodi ticho. Hodiny a hodiny, pravil, tam leží a neslyší ani hlásku, takže neví, co si má sám se sebou počít.

„Když je Ransome náhodou vpředu v kuchyni, je všude tak ticho, že by si člověk myslil, že jsou všichni na lodi mrtví,“ bručel. „Jediný hlas, který občas zaslechnu, je váš, pane, ale ten mě nestačí rozveselit. Co je s posádkou? Copak už tam není ani jeden, který by dokázal zaspívat při tahání lan?“

„Ani jeden, pane Burnsi,“ řekl jsem. „Na palubě této lodi není ke zpěvu nazbyt dechu. Aby bylo jasno, leckdy nemám k práci víc než tři námořníky.“

Rychle, ale bázlivě se zeptal:

„Nikdo ještě nezemřel, pane?“

„Ne.“

„To by nebylo dobře,“ prohlásil pan Burns přesvědčivě. „To mu nesmíme dovolit. Jestli se zmocní jednoho, dostane je všechny.“

Na ta slova jsem rozzlobeně vyjel. Myslím, že jsem dokonce zaklel, jak mě pobouřila. Útočila na veškerou sebevládu, která mi ještě zbývala. Za svého nekonečného bdění, tváří v tvář nepříteli, jsem byl pronásledován představami až dost strašnými, míval jsem vidiny, ve kterých má loď plula v bezvětrí bez cíle a houkala se na vodě, honěná vrtkavými vánky, s posádkou, která pomalu umírala po palubách. Takové věci se už staly.

Pan Burns odpověděl na můj výbuch tajemným mlčením.

„Podívejte se,“ řekl jsem. „Sám nevěříte tomu, co povídáte. Nemůžete věřit. To není možné. To není to, co od vás mám právo žádat. Moje postavení je dost zlé i bez starostí s vašimi hloupými představami.“

Nehnulo to s ním. Nebyl jsem si jist, jestli se slabě usmál nebo ne, protože světlo mu padalo na hlavu tak, že jsem to nemohl poznat. Změnil jsem tón.

„Poslyšte,“ řekl jsem. „Začíná to vypadat tak zoufale, že jsem si jednu chvíli myslel, jestli bych se neměl pokusit otočit kormidlo

na západ, když už se nemůžeme dostat na jih, a snažit se dostat se do dráhy poštovních lodí. Rozhodně by nám dali aspoň chinin. Co myslíte?“

Vykřikl: „Ne, ne, ne! Nedělejte to, pane. Nesmíte ani na okamžik tomu starému lotrovi uhnout. Jestli to uděláte, bude mít nad námi vrch!“

Opustil jsem ho. Byl nemožný. Bylo to jako posedlost. Přesto však byl jeho protest v podstatě docela rozumný. Můj záměr obrátit na západ v problematickém předpokladu, že zahlédneme nějaký parník, nemohl vlastně při chladnější úvaze obstát. Na straně, kde jsme byli, jsme měli dost větru, aspoň čas od času, abychom se probojovali k jihu. Aspoň tolik, že jsme v sobě mohli žít naději. Ale řekněme, že bych použil těch rozmarných závanů a uhnul se k západu, do oblasti, kde po celé dny nebylo ani větříčku, co pak? Snad by se potom má děsná vidina lodi, plující s mrtvou posádkou, stala skutečností, až by ji posádka nějaké lodi, zděšená hrůzou, objevila.

To odpoledne mi Ransome přinesl šálek čaje a jak tak čekal s podnosem v ruce, poznamenal, zvoliv na vlas správný tón účasti:

„Držíte se dobře, pane.“

„Ano,“ řekl jsem. „Zdá se, že na vás a na mne zapomněl.“

„Zapomněl, pane?“

„Ano. Ďábel horečky, který vstoupil na naši loď,“ řekl jsem.

Ransome na mne vrhl jeden ze svých půvabných, inteligentních rychlých pohledů a odešel s podnosem. Napadlo mě, že jsem mluvil poněkud v duchu pana Burnse. Zamrzelo mě to. Přesto jsem se však v temnějších chvílích zapomněl často do té míry, že jsem vůči našim trampotám zaujímal postavení, které by spíš odpovídalo postavení v boji s živoucím nepřítelem.

Ano. Ďábel horečky ještě nevztáhl ruku ani na mne ani na Ransoma. Ale může to kdykoliv udělat. To byla jedna z myšlenek, které člověk musí přemoci, které si musí za každou cenu udržet od těla. Bylo nesnesitelné představit si, že by se Ransome, hospodář

lodi, mohl položit. A co by se stalo s mou lodí, kdybych se složil já, když pan Burns je příliš slabý, než aby se mohl postavit, aniž by se přidržoval postele, a když druhý kormidelník upadl do stavu trvalé slabomyslnosti? Bylo nemožné si to představit nebo spíš bylo příliš snadné si to představit.

Byl jsem sám na můstku. Protože loď nereagovala na kormidlo, poslal jsem muže u kola pryč, aby si šel lehnout nebo sednout někam do stínu. Síly námořníků byly tak vyčerpány, že jsem se musel vystříhat všech požadavků, které nebyly zrovna naléhavé. Byl to přísný Gambрил s šedivými vousy. Odešel až příliš ochotně, ale byl tak zesláblý opakovanými výpady horečky, ubožák, že aby se dostal po žebříku dolů, musel se otočit na bok a přidržovat se oběma rukama zábradlí. Dívat se na to bylo prostě srdcervoucí. A to na tom nebyl ani o mnoho hůř ani o mnoho líp než většina z púltuctu ubohých obětí, které jsem mohl zaměstnat na palubě.

Bylo to strašně neživé odpoledne. Po několik dní za sebou se v dále objevovaly nízké mraky, bílé kupy s temnými zákruty, spočívající na vodě bez hnutí, takřka kompaktní, které však přesto stále nepatrně měnily svůj vzhled. K večeru zpravidla zmizely. Ale tentokrát vyčkaly západu slunce, které mezi nimi žhnulo a pochmurně doutnalo, než zapadlo. Dochvilné a nudné hvězdy se zase objevily nad našimi stožáry, ale vzduch zůstal nehybný a dusný.

Spolehlivý Ransome rozsvítil lampy v kompasnici a vyběhl ke mně jako klouzavý stín.

„Nešel byste dolů, pane, a nepokusil se něco sníst,“ navrhoval.

Jeho tichý hlas mě poplašil. Stál jsem a díval jsem se přes zábradlí, přemožen zlým kouzlem, neříkal jsem nic, necítil jsem nic, ani únavu ve svých údech.

„Ransome,“ zeptal jsem se najednou, „jak dlouho jsem už na palubě? Ztrácím ponětí o čase.“

„Čtrnáct dní, pane,“ řekl. „Minulé pondělí to bylo čtrnáct dní, co jsme opustili kotviště.“

Jeho vyrovnaný hlas zněl jaksí truchlivě. Chvilí čekal a pak dodal: „To je po prvé, kdy to vypadá, jako kdybychom měli dostat trochu deště.“

Tu jsem si na horizontu všiml širokého stínu, který úplně zastřel ty hvězdy, které byly nízko na obzoru; když jsem vzhlédl k těm nad hlavou, vypadaly, jako by jejich záře k nám pronikala závojem kouře.

Jak se tam ten závoj dostal, jak mohl vylézt tak vysoko, to nevím. Vypadal zlověstně. Vzduch se ani nehnul. Na Ransomovo opětné vyzvání jsem tedy šel dolů do kajuty, abych se – podle jeho slov – „pokusil něco sníst“. Nezdá se mi, že by ten pokus byl příliš úspěšný. Mám zato, že jsem v tom období sice musel žít docela normálně z potravy, ale teď mám v paměti jenom to, že jsem se v těch dnech udržoval při životě pouze nepřemožitelnou úzkostí, jakýmsi ďábelským dráždidlem, které zároveň povzbuzovalo i stravovalo.

Je to jediné údobí mého života, ve kterém jsem se pokusil psát si deník. Ne, jediné ne. Po letech, ve stavu duševního osamocení, jsem také kladl na papír myšlenky a příhody řady dnů. Ale tehdy to bylo po prvé. Nevzpomínám si, jak k tomu došlo nebo jak se mi octl zápisník a tužka v ruce. Není myslitelné, že bych je snad úmyslně vyhledal. Myslím, že mě zachránily před bláznovským nápadem vést samomluvu.

Je dost podivné, že v obou případech jsem se k takové věci utekl za okolností, kdy jsem neočekával, že se z toho dostanu (abych užil běžné fráze). Nemohl jsem ani doufat, že mě můj záznam přetrvává. To ukazuje, že to byla čistě osobní potřeba ulevit nitru, nikoli výraz samolibosti.

Tady musím podat ještě jednu ukázkou z těch stránek, které jsem onoho večera načmáral, pár řádek, vytržených ze souvislosti, které teď připadají mým očím jako přízrak.

„Na obloze se děje něco jako rozklad, jako když se rozpadává vzduch, který při tom zůstává tak klidný jako dřív. Konec konců jsou to jen mraky, které s sebou možná nesou vítr nebo déšť. Nebo

také ne. Divné, že mě to tak znepokojuje. Je mi, jako by se na mne vyrojily všechny mé hříchy. Ale myslím, že potíží je v tom, že loď pořád ještě leží na vodě nehybně a bez vlády; a že nemám na práci nic, co by zadrželo mou obrazotvornost, aby se divoce neřítila k nestvůrným představám hrůz, které by na nás mohly přijít. Co se bude dít? Pravděpodobně nic. Nebo všechno. Třeba to bude zuřivý poryv větru, který dopadne jako rána kyjem. A na palubě je pět mužů, kteří mají životní síly tak za dva. Možná, že nám to urve všechny plachty. Všechny plachty do posledního cípečku visí na lodi od té doby, kdy jsme zvedli kotvy u ústí Mei-namu před čtrnácti dny... nebo před čtrnácti stoletími. Připadá mi, že celý můj život před tím významným dnem je nekonečně vzdálená, blednoucí vzpomínka na lehkomyšlné mládí, něco, co je na druhé straně hranice stínu. Ano, je docela dobře možné, že nám to urve plachty. A to bude jako rozsudek smrti nad posádkou. Všichni na palubě nemáme dohromady dost síly napnout novou soupravu. Neuvěřitelné pomyšlení, ale pravdivé. Nebo můžeme dokonce přijít o stožár. Mnoho lodí přišlo ve vichřicích o stožár, protože dost rychle nemanévrovaly. A v naší moci není ani natočit ráhna. Je to jako být svázan na rukou i na nohou, když se člověku chystají podřezat krk. A ze všeho nejvíc mě děsí, že se hrozím jít na palubu podívat se tomu do tváře. Jsem tím povinen lodi, jsem tím povinen lidem, kteří jsou na palubě, někteří z nich ochotni vydat poslední zbytek síly na mé jediné slovo. A já se toho hrozím. Hrozím se i té představy. Moje první velení. Teď rozumím té podivné nejistotě, kterou jsem v minulosti pociťoval. Vždycky jsem se podezříval, že k ničemu nejsem. A tady je jasný důkaz. Hrozím se toho. Nejsem k ničemu.“

V tom okamžiku nebo snad o chvíli později jsem si uvědomil, že Ransome stojí v kajutě. Něco v jeho výrazu mě polekalo. Nedovedl jsem rozpoznat, co to má znamenat. Vykřikl jsem:

„Někdo zemřel!“

Ted' bylo na něm, aby vypadal polekaně.

„Zemřel? Pokud vím, ne, pane. Je to teprve deset minut, co jsem byl v ubikaci a to tam nebyl ani jediný mrtvý.“

„Vy jste mě ale vyděsil,“ řekl jsem.

Naslouchat jeho hlasu bylo nesmírně příjemné. Vysvětlil mi, že přišel dolů zavřít okno u pana Burnse pro případ, že by začalo pršet. Nevěděl, že jsem v kajutě, dodal.

„Jak to vypadá venku?“ zeptal jsem se ho.

„Je tam úplně černo, pane. Něco je určitě ve vzduchu.“

„Na které straně?“

„Kolem dokola, pane.“

Opíraje se lokty o stůl, opakoval jsem nezúčastněně: „Kolem dokola. Určitě.“

Ransome lelkoval v kajutě, jako kdyby tam měl něco na práci, ale pořád s tím otálel. Náhle jsem řekl:

„Myslíte, že bych měl být na palubě?“

Odpověděl ihned, ale bez jakéhokoli zvláštního přízvuku nebo důrazu: „Myslím, že ano, pane.“

Vyskočil jsem rychle na nohy a on ustoupil, abych mohl vyjít. Když jsem šel chodbičkou, uslyšel jsem hlas pana Burnse:

„Stevarde, prosím vás, nezavřel byste mi dveře u kajuty?“

A Ransomův hlas, poněkud překvapený: „Zajisté, pane.“

Myslel jsem, že všechny mé pocity byly otupeny až do naprosté lhůstivosti, ale poznal jsem, že být na palubě je stejně krušné jako předtím. Neproniknutelná černá obklopila loď tak těsně, že se zdálo, že kdyby člověk natáhl ruku přes zábradlí, dotkl by se nějaké nezemské hmoty. Byla v tom nepochopitelná hrůza a nevýslovná tajuplnost. Těch několik hvězd nad hlavou rozlévalo matné světlo právě jen na loď, bez odrazů na vodě, v osamělých proudech, které pronikaly ovzduším, jež se proměnilo v saze. Bylo to něco, co jsem nikdy předtím nespátřil. Nijak to neprozrazovalo směr; ze kterého by mohla přijít nějaká změna, bylo to jako být uzavřen ze všech stran jakousi hrozbou.

U kormidla stále ještě nikdo nebyl. Nehybnost všech věcí byla dokonalá. Když už i vzduch zčernal, možná, že se moře proměnilo v pevnou hmotu. Nemělo smysl dívat se nějakým směrem, vyhlížet nějaké znamení nebo uvažovat o blízkosti toho okamžiku. Až přijde čas, černě potichu zardousí ten zbyteček hvězdné záře, který ještě dopadá na loď, a nastane konec všech věcí, bez jediného povzdechu, bez jediného pohybu a bez jakéhokoliv šelestu, a srdce nás všech přestanou bít jako hodiny, které došly.

Bylo nemožné setřást se sebe pocit, že všechno končí. Klid, který mě prostoupil, chutnal jako předzvěst vyhlazení. Poskytovalo mi to jakousi útěchu, jako by se má duše najednou usmířila s věčností slepého ticha.

Jedině můj instinkt námořníka přežil ve zdraví můj duševní rozklad. Sestoupil jsem po žebříčku na zádi. Zdálo se, že záře hvězd zhasla, ještě než jsem se tam dostal, ale když jsem se tiše zeptal: „Jste tady, chlapi?“, mé oči rozpoznaly stínovité postavy, které se kolem mne vztyčovaly; byly velmi nezřetelné a bylo jich málo a nějaký hlas řekl: „Všichni, pane.“ A jiný úzkostlivě opravil:

„Všichni, kteří ještě k něčemu jsou, pane.“

Oba hlasy byly velmi tiché a nezvučné; bez jakéhokoliv zvláštního výrazu horlivosti nebo sklíčenosti. Velmi věčné hlasy.

„Musíme se pokusit úplně svinout hlavní plachtu,“ řekl jsem.

Stíny se ode mne beze slova odpotácely. Každý z těch mužů vypadal jako svůj vlastní přízrak a jejich váha, když zatáhli za lana, nemohla vydat o nic víc, než váha hrstky duchů. Opravdu, jestli byla kdy plachta svinuta pouze duševní silou, byla to určitě tato plachta, vždyť abych řekl pravdu, k té práci nebylo dost svalů ani na celé lodi, natož pak v tom našem ubohém houfečku na palubě. Samo sebou jsem převzal vedení při práci sám. Klopýtavě a udýchaně se za mnou vlekli od lana k lanu. Lopotili se jako titáni. Dělalí jsme to nejméně hodinu a po celou tu dobu nevydal černý vesmír ani hlásku. Když jsme připevnili poslední lanko, mé oči, uvyklé temnotě,

rozpoznaly obrysy vyčerpaných námořníků, kteří se schlíple opírali o zábradlí nebo seděli zhroucení na poklopech. Jeden visel přes vratidlo na zádi a vzlykavě lapal po dechu; a já jsem mezi nimi stál jako věž síly, nepřístupná nemoci a cítil jsem jen trýzeň v duši. Čekal jsem chvíli, bojuje se svými hříchy, které mě táhly dolů jako závaží, bojuje proti pocitu neschopnosti. A pak jsem řekl:

„A teď, chlapci, půjdeme všichni na zád' a natočíme hlavní ráhno. To je tak asi všechno, co můžeme pro lod' udělat; v ostatním si musí poradit, jak dovede.“

VI

Jak jsme tak šli všichni nahoru, napadlo mi, že přece musí být ještě jeden námořník u kormidla. Zvýšil jsem hlas (nebylo to o mnoho silnější než šepot) a ve světle na zádi se nehlučně zjevil nereptající duch v těle stráveném horečkou, ozářená hlava se zapadlýma očima, odrážející se od černi, jež pohltila náš svět – i vesmír. Zdálo se, že nahé předloktí, spočívající na rukojeti, září svým vlastním světlem.

Zašeptal jsem tomu světelnému zjevu:

„Držte kormidlo v přímém směru!“

Odpověděl tónem člověka, který trpělivě snáší své soužení:

„V přímém směru, pane.“

Potom jsem sestoupil na zadní palubu. Bylo nemožné říci předem, odkud přijde rána. Pohled kolem dokola byl jako pohled do bezedné, černé propasti. Oči se utápěly v nepochopitelných hloubkách.

Chtěl jsem se přesvědčit, jestli jsou uložena lana. To bylo možné, jen když člověk nohou ohledával každý krok. Při svém opatrném postupu jsem narazil na muže, ve kterém jsem poznal Ransoma. Poznal jsem ho už při doteku podle neoslabené tělesné podstaty. Opíral se o vratidlo na zádi a mlčel. Bylo to jako zjevení. To on byl ta zhroucená postava, lapající vzlykavě po dechu, které jsem si všiml, když jsem šel na můstek.

„Vy jste pomáhal s hlavní plachtou!“ vykřikl jsem tiše.

„Ano, pane,“ zazněl jeho klidný hlas.

„Člověče! Co si myslíte? Takové věci nesmíte dělat!“

Po chvílce přisvědčil: „Asi nesmím.“ Potom po chvílce mlčení dodal mezi krátkým oddychováním, které ho usvědčovalo ze lži: „Teď už je mi docela dobře.“

Neviděl jsem ani neslyšel nikoho jiného. Ale když jsem promluvil hlasitěji, rozvlnila se zád' zasmušilým bručením a její stíny se začaly

převalovat sem a tam. Dal jsem rozkaz, aby na palubě připravili všechna zdvihací lana.

„Dohlédnu na to, pane,“ nabídl se Ransome svým přirozeným milým hlasem, který mě utěšoval a zároveň jaksi vzbuzoval soucit.

Ten člověk by měl být v posteli a odpočívat, a má samozřejmě povinnost byla poslat ho tam. Ale snad by mě byl neposlechl. Neměl jsem dost duševní síly, abych to zkusil. Tak jsem jenom řekl:

„Ale hezky opatrně, Ransome.“

Vraceje se na můstek, přišel jsem ke Gambrilovi. Jeho obličej, na kterém světlo vytvořilo vpadlé stíny, vypadal strašlivě, jakoby navždy umlčen. Zeptal jsem se ho, jak mu je, ale ani jsem skoro neočekával odpověď. Proto mě udivila jeho poměrně velká povídavost.

„Po tej třesavce jsem dycky slabej jako kotě, pane,“ řekl, báječně při tom zachováváje nezúčastněný postoj, který má mít muž u kormidla ke všemu, co se netýká jeho práce. „A než se trochu seberu, přijde zas ta horká vlna a složí mě znova.“

Vzdychl si. V jeho tónu nebyla stížnost, ale i ta holá slova stačila, aby mě přepadly strašné výčitky. Na chvíli jsem z toho oněměl. Když ten mučivý pocit pominul, zeptal jsem se:

„Myslíte, že máte dost síly, abyste udržel kormidlo ve směru? Bylo by zlé, kdyby se s řízením něco stalo. Máme už beztak dost potíží, se kterými se musíme potýkat.“

Odpověděl, v hlase jen stín únavy, že je dost silný, aby na kormidle udržel ruce. Že mi může slíbit, že je nepustí. Víc že mi nemůže říci.

V tom okamžiku se těsně vedle mne objevil Ransome, který se najednou vynořil z temnoty do okruhu viditelnosti, jako kdyby byl se svým klidným obličejem a příjemným hlasem právě stvořen.

Všechna lana na palubě, řekl, jsou prý na svém místě. Aspoň pokud se o tom je možno ujistit hmatem. Není vůbec nic vidět. Francouzík zaujal postavení na přídi. Řekl prý, že má v sobě ještě trochu páry.

Při těchto slovech pozměnil na okamžik slabý úsměv čistou, pevnou křivku Ransomových rtů. Byl to ve všem všudy neocenitelný

muž, se svými vážnými, jasnými, šedými očima a vyrovnanou povahou. Duše tak silná jako svaly jeho těla.

Byl to jediný muž na palubě (kromě mne, ale já jsem si musel uchovat svobodu pohybu), který měl ve svalech dost síly, na niž se mohl spolehnout. Na okamžik jsem si pomyslel, že bych měl raději požádat jeho, aby se ujal kormidla. Ale to strašné vědomí, že má nepřítele, kterého musí nosit v sobě, způsobilo, že jsem zaváhal. V mé neznalosti fyziologie mne napadlo, že by mohl z rozrušení v kritickém okamžiku najednou umřít.

Zatím co ten hrozný strach držel na uzdě slova, která jsem měl na jazyku, Ransome ustoupil o dva kroky a zmizel mi s očí.

Ihned se mne zmocnil neklid, jako kdyby mi vzali nějakou oporu. I já jsem se pohnul kupředu, ven z okruhu světla, do temnoty, která přede mnou stála jako zeď. Vnikl jsem do ní jedním krokem. Taková tma musela být před stvořením. Zavřela se za mnou. Věděl jsem, že pro muže u kormidla jsem neviditelný. Ani já jsem neviděl nic. On byl sám, já jsem byl sám, každý na lodi byl sám na tom místě, kde stál. A zmizely i všechny tvary, trámy, plachty, kování, zábradlí; všechno vymazala strašlivá hebkost té absolutní noci.

Zášleh blesku by býval byl úlevou – myslím fyzickou. Byl bych se modlil, aby přišel, nebýt mé úzkostlivé obavy před hromem. V napjatém tichu, které mi působilo utrpení, mi připadalo, že první zahřmění mě musí rozdrtit na prach.

A s největší pravděpodobností bude hrom první, co přijde. Celý strnulý a sotva dýchaje čekal jsem v tísnivé předtuše. Nestalo se nic. Bylo to k zbláznění. Ale tupá, stupňující se bolest v dolní části obličeje mě upozornila, že už bůhvíjak dlouho skřípu zuby jako blázen.

Zvláštní je, že jsem sám sebe při tom neslyšel; ale ne, neslyšel. S úsilím, které vyčerpalo všechny mé schopnosti, se mi podařilo udržet bradu v klidu. Vyžadovalo to hodně pozornosti a zatím co jsem se tím zabýval, začaly mě obtěžovat podivné, nepravidelné zvuky, slabounké tukaní na palubu. Slyšel jsem je jednotlivě, po dvou, ve skupinkách. Jak

jsem se tak té záhadné čertovině divil, dostal jsem lehkou ránu pod levé oko a cítil jsem, jak mi běží dolů po tváři obrovská slza. Dešťové kapky. Obrovské. Předzvěst něčeho. Tuk... tūk... tūk...

Otočil jsem se a obraceje se na Gambрила, zapřísahal jsem ho, aby „nepouštěl kormidlo“. Ale rozčilením jsem sotva mohl mluvit. Osudný okamžik byl tu. Zatajil jsem dech. Ťukání ustalo tak neočekávaně, jako začalo, a už tu byl nový okamžik nesnesitelné nejistoty: jako když se přitáhne šroub, kterým člověka napínají na skřípec. Nemyslím, že bych byl vykřikl, ale pamatuji se, že jsem byl přesvědčen, že nemohu udělat nic jiného než vykřiknout.

Najednou – jak to mám vyjádřit? – tedy – najednou se temnota proměnila ve vodu. To je jediný vhodný obraz. Hustý déšť, lijavec přijde s hlukem. Jeho příchod slyšíte na moři a věřím, že i ve vzduchu. Ale tohle bylo něco jiného. Neuslyšel jsem předem ani šumot, ani šelest, ani šplouchnutí, neucítil jsem dokonce ani stín nějakého nárazu a v okamžiku jsem byl promočen až na kůži. Ne, že by to bylo tak těžké, vždyť jsem měl na sobě jen pyžamo. Mé vlasy byly v okamžiku plné vody, voda mi tekla v proudech po kůži, naplnila mi nos, uši, oči. Ve zlomku vteřiny jsem se jí pěkně nalokal.

Gambril, ten se málem zadusil. Kašlal žalostně přerývaným kašlem nemocného člověka; když jsem se na něho díval, zahlédl jsem jen prchavý, fosforeskující stín – jako když se díváme ve světle elektrické žárovky na rybu v akváriu. Jen s tím rozdílem, že sebou nemrskl a nezmezil. Ale stalo se něco jiného. Zhasly obě lampy v kompasnici. Asi se do nich dostala voda, ač bych byl řekl, že to není možné, neboť zapadaly přesně do chránidla.

Poslední paprsek světla ve vesmíru zhasl. Doprovázel ho Gambri-
lův výkřik zděšení. Hmátl jsem po Gambrilovi a popadl ho za ruku. Jak byla hrozně vyhublá.

„To nevádí,“ řekl jsem. „Nepotřebujete světlo. Jen se musíte starat o to, abyste si udržel vítr v týle, až přijde, rozumíte?“

„Ba, ba, pane... ale měl bych rád světlo,“ dodal nervózně.

Po celou tu dobu stála loď tak nehnutě jako skála. Zvuk vody, stékající po plachtách a po trámec, valící se po můstku, náhle ustal. Odpady ještě chvilku bublaly a vzlykaly a pak naprosté ticho ve svazku s naprostou nehybností hlásalo, že kletba naší bezmocnosti ještě není zlomena a že v temnotách číhá nějaké násilnické rozuzlení, jež visí jen na vlásku.

Neklidně jsem vykročil. Nepotřeboval jsem oči, abych mohl chodit s naprostou jistotou po můstku své první lodi, lodi, která plula pod nešťastnou hvězdou. Každá čtvereční stopa paluby se mi nesmazatelně vtiskla do mozku, až do posledního vlákna a do posledního suku v prknech. A přece jsem z ničeho nic přes něco upadl a natáhl se, jak široký tak dlouhý, na ruce a na obličej.

Bylo to něco velkého a živého. Pes ne – spíše něco jako ovce. Ale na lodi nebyla zvířata. Jak by mohlo zvíře... To mi dodalo. Nemohl jsem se ubránit fantastické hrůze. Vlasy na hlavě mi vstávaly, i když jsem se už zvedl, hrozně vyděšen; ne jako je vyděšen člověk, jehož rozum se ještě pokouší vzdorovat, ale vyděšen naprosto, bez mezí a řekl bych nevinně – jako malé dítě.

Viděl jsem *to* – tu Věc! Tma, z níž se velká část právě proměnila ve vodu, trochu zřídla. Tu *to* bylo! Ale nepřipadl jsem na to, že by to mohl být pan Burns, který po čtyřech leze po schodech ke kajutám, dokud se nepokusil postavit se, a i pak mi nejprve bleskla hlavou myšlenka na medvěda.

Jako medvěd také zabručel, když jsem ho chytil kolem těla. Upnul se do jakéhosi obrovského zimního kabátu z nějaké huňaté látky, jehož váha byla pro zesláblý stav pana Burnse příliš velká. Stěží jsem nahmatal neuvěřitelně tenkou lať jeho těla, která se v tlusté látce ztrácela; jeho zabručení však bylo hluboké a bytelné: Zatracená loď, nemá, se zbabělou cháskou, která chodí po špičkách. Proč si nedupou do kroku, když tahají lana? Copak mezi tou cháskou není ani jeden Bohem zavržený holomek, který by dokázal předzpěvovat u lan?

„To nepomůže zalézt, pane,“ napadl mne přímo. „Kolem toho lotrovského starého vraha se nemůžete proplížit. Tak to nejde. Musíte se do něho pustit s kuráží – tak, jak jsem to udělal já. Kuráž – to je to, co potřebujete. Ukažte mu, že si z jeho sakramentských kousků vůbec nic neděláte. Jen hezky ostře do toho.“

„Pro pána krále, pane Burnsi,“ řekl jsem pohněvaně. „Pro všechno na světě, co to děláte? Co to má znamenat, že jste přišel v tomhle stavu na palubu?“

„No co! Právě to! Kuráž! Jediný způsob, jak zastrašit toho starého chvástavého rošťáka, který na nás pořád pouští hrůzu.“

Hudroval dál. Přistrčil jsem ho k zábradlí a řekl jsem drsně: „Držte se toho!“ Nevěděl jsem, co si s ním počít. Spěšně jsem ho opustil a běžel jsem ke Gambriovi, který slabě zavolal, že si myslí, že je nahoře vítr. Vskutku, na vlastní uši jsem zachytil lehké třepetání mokrého plátna vysoko nad hlavou, chřestění článku uvolněného řetězu...

V té mrtvé nehybnosti vzduchu kolem mne to byly zvuky ponuré, znepokojivé a poplašné. Proběhlo mi hlavou všechno, co jsem slyšel o případech, kdy stožáry byly smety s lodi a při tom na palubě nebylo dost větru, ani aby sfoukl sirku.

„Nevidím horní plachty, pane,“ prohlásil Gambрил roztřeseně.

„Nehýbejte s kormidlem, ono to půjde,“ řekl jsem povzbudivě.

Tomu chudákovi selhaly nervy. Nebyl jsem na tom o mnoho líp. Byl to okamžik, kdy napětí na chvíli povolilo a vystřídal je náhlý pocit, že se loď pod mýma nohama pohybuje dopředu, jakoby sama od sebe. Mnohem dřív, než jsem ucítil sebemenší závan na tváři obrácené k zádi, na tváři úzkostlivé a nevidomé jako tvář slepce, jsem slyšel zřetelně svištění větru nahoře v plachtoví a tiché praskání horních ráhen, jak přejímala napětí.

Najednou nám naplnil uši hlasitější tón, tma se začala proudem valit proti našim tělům, vydatně je zchlazujíc. Oba, Gambрил i já, jsme se silně chvěli v promočených šatech z tenké bavlny, které se nám lepily na tělo. Řekl jsem mu:

„Ted' je to dobře, kamaráde. Ted' si jenom udržte vítr v týle. Určitě to svedete. Tuhle loď by v nezčeřeném moři dokázalo řídit i dítě.“

Zamumlal: „Ba, zdravé dítě.“ A já se cítil zahanben, že horečka, která plenila síly všech mužů kromě mne, mě vynechala, aby moje výčitky byly tím trpčí, pocit neschopnosti štiplavější a abych tím tíže nesl pocit odpovědnosti.

Lod' urazila v klidném moři takřka ihned velký kus cesty. Cítil jsem, jak klouže vodou, nedoprovázel ji žádný jiný zvuk než tajemný šumot na bocích. Jinak se vůbec nehýbala. Ani se nekymácela, ani se nehoupala. Byla to skličující nehybnost, která ted' už trvala osmnáct dní. Za celou tu dobu jsme neměli nikdy, nikdy dost větru, abychom moře aspoň trochu rozvlnili. Najednou bríza pookřála. Pomyslel jsem si, že je nejvyšší čas dostat pana Burnse z paluby. Dělal mi starosti. Pohlížel jsem na něj jako na náměsíčníka, který se s největší pravděpodobností začne toulat po lodi a zláme si hnáty anebo sletí přes palubu. Byl jsem opravdu rád, když jsem zjistil, že se stále ještě docela rozumně drží tam, kde jsem ho opustil. Ale něco si zlověstně mumlal.

Bylo to skličující. Poznamenal jsem věcně:

„Od té doby, co jsme opustili rejdu, jsme nikdy neměli tolik větru jako ted'“

„A zdá se, že vydrží,“ zabručel uvážlivě. Byla to poznámka námořníka, který je naprosto při smyslech. Ale vzápětí dodal: „Už byl čas, abych přišel na palubu. Šetřil jsem si pro to síly – jen pro tohle. Chápete, pane?“

Řekl jsem, že ano, a začal jsem narážet na to, že bych mu doporučoval, aby šel ted' dolů a odpočinul si.

V odpověď se rozhorlil: „Dolů, pane! Ani mě nenapadne!“

Pěkná legrace! Byla s ním hrozná potíže. A ke všemu hned začal polemizovat. Cítil jsem ve tmě jeho pomatenou podrážděnost.

„Vy nevíte, jak na to, pane. Jak byste mohl? Všechno tohle šeptání a chození po špičkách nikam nevede. Marně doufáte, že

proklouznete kolem takové poťouchlé, zchytralé, neřádké bestie, jako byl on. Vy jste ho nikdy neslyšel mluvit. To člověku stačilo, aby mu vlasy vstávaly hrůzou. Ne! Ne! Nebyl blázen. Nebyl o nic větší blázen než já. Byl jen prostě skrz naskrz darebák. Takový darebák, že se ho většina lidí bála. Já vám řeknu, jaký byl. V jádru nebyl nic lepšího než zloděj a vrah. A vy si myslíte, že se změnil, jen proto, že je mrtvý? Kdepak ten! Jeho zdechlina leží na 8°20' severní šířky, sto sáhů pod vodou, ale je pořád stejný..."

Vyzývavě zafrkal. S unavenou resignací jsem si všiml, že během té doby, co zuřil, bríza trochu povolila. Už v tom byl zas.

„Měl jsem toho mrzáka hodit přes zábradlí jako psa. Jenom kvůli posádce jsem... To bylo gusto muset číst pohřební řeč nad takovou bestí!...! Náš zvěčnělý bratr... Bylo mi do smíchu. To bylo právě to, co nesnášel. Myslím, že jsem jediný, kdo si kdy troufl se mu vysmát. Když pak onemocněl, tak z toho měl vždycky hrůzu... ten... bratr... bratr zvěčnělý... spíš bych řekl, bratře, žralokovi.“

Bríza ustala tak náhle, že mokré plachty narazily ztěžka na stožár, jak byla loď v pohybu. Zachvátila nás zase kletba mrtvého klidu. Zdálo se, že není úniku.

„No pozdrav pámbů!“ zvolal pan Burns vyděšeným hlasem. „Zase bezvětrí!“

Odpověděl jsem mu, jako kdyby to měl v hlavě v pořádku.

„To už máme sedmnáct dní, pane Burnsi,“ řekl jsem s nesmírnou hořkostí. „Závan, pak bezvětrí a uvidíte, že si hned sedne, špici otočenou někam k ďáblu, jenom ne do správného kurzu.“

Chytil se toho slova. „Ten starý úskočný ďábel,“ vykřikl pronikavě a vypukl v tak hlasitý smích, jaký jsem ještě nikdy neslyšel. Byl to vyzývavý, posměvačný chechtot, v němž převládal ječivý, pohrdavý tón, při kterém vstávaly vlasy na hlavě. Ustoupil jsem úplně zděšeně.

Vtom se něco zavlnilo na zadní palubě, bylo slyšet změt' vystrašených hlasů. Stísněný hlas vykřikl ze tmy pod námi: „Kdopak se to tam zbláznil?“

Snad si myslili, že jejich kapitán. Úprk není slovo, kterého by se dalo použít pro nejvyšší rychlost, jíž byli ti ubožáci schopni; ale v podivuhodně krátké době se podařilo všem mužům na lodi, kteří se mohli postavit na nohy, dostat se na můstek.

Křikl jsem na ně: „To první kormidelník. Chyťte ho dva...“

Očekával jsem, že ten výstup skončí nějakou příšernou bitkou. Ale pan Burns přestal ve svých uštěpačných výkřicích, jako když utne, a obrací se k ostatním, zařval zuřivě: „Aha! Vy poserové! Tak už jste našli řeč, co? Myslel jsem, že jste němí. No tak se smějte! Smějte se – povídám. Tak tedy – všichni najednou! Ráz, dva, tři – – – smát se!“

Nastal okamžik ticha, tak hlubokého ticha, že byste na palubě slyšeli upadnout špendlík. Potom Ransomův příjemný hlas pronesl beze zmatku tato slova:

„Myslím, že omdlel, pane...“ Nehybné klubko mužů se pohnulo s tichým povzdechem úlevy. „Držím ho v podpaží. Chyťte ho někdo za nohy.“

Ano, byla to úleva. Na čas byl umlčen – na čas. Nebyl bych vydržel ještě jeden výbuch toho nepřítelného ječení. Tím jsem si byl jist; a právě tehdy nás Gambрил, přísný Gambрил, vyčastoval další hlasovou produkcí. Začal volat, aby ho vystřídali. Jeho hlas ve tmě žalostně naříkal: „Pojďte někdo na zád! Už to nevydržím! Hned se zase rozběhne a já už nemůžu...“

Letěl jsem na zád' sám a cestou jsem se setkal s prudkým nárazem větru, jehož příchod rozeznalo Gambрилovo ucho už z dálky a který naplnil plachty na hlavním stožáru, při čemž se ozvala řada zvuků, podobných přidušeným výstřelům z pušky, smíšených s tichým nářkem ráhnoví. Přišel jsem právě včas, abych uchopil kormidlo, a Francouzík, který spěchal za mnou, mezitím zachytil zhrouceného Gambрила. Odtáhl ho s cesty, nakázal mu, aby klidně ležel tam, kde je, pak mě přišel vystřídat a klidně se zeptal:

„Jak mám kormidlovat, pane?“

„Zatím si držte vítr v zádech. Hned vám obstarám světlo.“

Ale když jsem šel dopředu, potkal jsem Ransoma, který už přinášel náhradní lampy do kompasnice. Ten člověk si všímal všeho, byl u všeho, rozléval kolem sebe útěchu všude, kam se jen pohnul. Jak šel kolem mne, poznamenal konejšivým tónem, že hvězdy právě vycházejí. Vycházely. Bríza, pronikající netečným tichem moře, vymetla umouněnou oblohu do čista.

Přehrada strašného klidu, která nás tolik dní svírala v kruhu, jako kdyby na nás spočívala kletba, byla prolomena. Cítil jsem to. Klesl jsem na sedátko na světlíku. Na boku začínal vykvétat nesmělý, bílý hřeben pěny – tenký – tenounký. První po řadě a řadě století. Byl bych křičel radostí, nebýt pocitu viny, který se potají ovíjel kolem všech mých myšlenek. Najednou stál přede mnou Ransome.

„Co je s kormidelníkem,“ zeptal jsem se s úzkostí. „Pořád v bezvědomí?“

„Víte, pane – je to legrační.“ Ransome zřejmě nevěděl kudy kam. „Nepromluvil ani slovo a má zavřené oči. Ale mám dojem, že je to spíš zdravý spánek než cokoli jiného.“

Přijal jsem jeho názor, protože byl ze všech nejméně znepokojivý nebo rozhodně nejméně nepříjemný. Pana Burnse jsme museli prozatím ponechat sama sobě, ať už to byly smrtelné mdloby anebo hluboký spánek. Ransome najednou poznamenal:

„Myslím, že byste potřeboval kabát, pane.“

„Myslím, že ano,“ povzdechl jsem.

Ale nepohnul jsem se. Cítil jsem, že to, co potřebuji, jsou nové údy. Mé paže a nohy mi připadaly naprosto neužitečné, doslova opotřebované. Dokonce ani nebolely. Nicméně jsem však – když mi Ransome přinesl kabát – vstal, abych si ho oblékl. A když nadhodil, jestli by teď neměl vzít Gambрила dopředu, řekl jsem:

„Dobře. Pomohu vám dostat ho dolů na hlavní palubu.“ Objevil jsem, že jsem dokonce docela dobře schopen pomáhat. Postavili jsme Gambрила na nohy mezi sebe. Ze všech sil se snažil vzhopit se, ale celou tu dobu se žalostivě vyptával:

„Nepustíte mě, až přijdeme k žebříku, že ne? Nepustíte mě, až přijdeme k žebříku, že ne?“

Bríza neustále nabývala na síle a foukala spolehlivě – na vlásek spolehlivě. Za denního světla se nám opatrnou manipulací kormidla podařilo, že se ráhna natočila sama (protože voda byla pořád klidná) a potom jsme se dali do přitahování lan. Z těch čtyř mužů, kteří mi byli v noci po boku, jsem teď viděl jenom dva. Nepátral jsem po ostatních. Vzdali se. Jenom na čas, doufejme.

Rozličné úkony, které jsme na přídí prováděli, nám trvaly hodiny a hodiny. Ti dva muži se hýbali tak pomalu a museli odpočívat tak často! Jeden z nich poznamenal, že „všechny ty zpropadené věci na lodi se zdají stokrát těžší, než je jejich správná váha“. To byla jediná stížnost, která byla vyřčena. Nevím, co bychom byli dělali bez Ransoma. Pracoval s námi. I on mlčel – s malým úsměvem, který mu přimrzl na rtech. Čas od času jsem mu polohlasem připomněl: „Jen pomalu – buďte opatrný, Ransome!“ a on na mne místo odpovědi vrhl rychlý pohled.

Když jsme udělali všechno, co jsme mohli, abychom loď zabezpečili, zmizel do kuchyně. Když jsem šel za nějakou dobu dopředu na obhlídku, zahlédl jsem ho otevřenými dveřmi. Seděl zpříma na bedně před kamny, hlavu měl opřenou o pažení. Měl zavřené oči; jeho šikovné ruce rozhalovaly tenkou, bavlněnou košili, truchlivě odhalující mohutnou hrud', která se zvedala bolestnými a namáhavými vzdechy. Neslyšel mne. Potichu jsem ustoupil a šel jsem přímo na můstek vystřídat Francouzíka, který už vypadal hodně špatně. Se vši ceremonií mi předal kormidlo a pokusil se odejít co nejsvižněji, ale než mi zmizel s očí, dvakrát důkladně zavrával.

A pak jsem zůstal na zádi docela sám, řídě svou loď, která letěla před větrem, tu a tam se pružně zhoupla a dokonce se trochu kolébala. Za chvilinku se přede mnou objevil Ransome s podnosem. Při pohledu na jídlo jsem najednou dostal hlad jako vlk. On převzal kormidlo a já si sedl na mřížoví, abych posnídal.

„Zdá se, že ta bríza posádku dodělala,“ bručel. „Jednoduše je složila – všechny.“

„Ano,“ přisvědčil jsem. „Řekl bych, že vy a já jsme na lodi jediní, kteří jsou co k čemu.“

„Francouzík říká, že v něm ještě trochu páry je. Ale nevím. Moc jí asi nebude,“ pokračoval Ransome se svým zasněným úsměvem. „Správný chlapík. Ale dejme tomu, pane, že se tenhle vítr otočí, až budeme těsně u pobřeží – co pak?“

„Jestli vítr změní prudce směr, až budeme těsně u pobřeží, loď buď narazí na břeh, nebo jí to urve stožár anebo obojí. Nebudeme moci dělat nic. Teď s námi uhání. Všechno, co můžeme dělat, je kormidlovat. Je to loď bez posádky.“

„Ano. Všichni jsou na hromadě,“ opakoval Ransome klidně. „Každou chvíli se jdu na ně dopředu podívat, ale mohu pro ně udělat po čertech málo.“

„Já a loď a všichni na palubě jsme vašimi velkými dlužníky, Ransome,“ řekl jsem teple.

Dělal, že neslyší, a mlčky kormidloval, dokud jsem ho zase nevystřídal. Předal mi kormidlo, sebral podnos a na rozloučenou mi oznámil, že pan Burns je vzhůru a že se zdá, že má v úmyslu přijít na palubu.

„Nevím, jak bych mu v tom zabránil, pane. Nemohu být dost dobře pořád dole.“

Pochopitelně nemohl. A pan Burns opravdu přišel na zád', vlekl se namáhavě na palubu ve svém obrovském kabátě. Díval jsem se na něho s pochopitelnou hrůzou. Byla to dost strašná vyhlídka, že ho tu budu mít kolem sebe a on mi bude třeštit o umrlcových nástrahách, zatím co já budu muset řídit divoce se řítící loď, plnou umírajících mužů.

Ale jeho první poznámky byly docela rozumné, jak významem, tak tónem. Zřejmě se na noční scénu ani trochu nepamatoval. A jestli ano, neprozradil se ani jednou. A ani moc nemluvil. Seděl

na světlíku a zprvu vypadal zoufale nemocný, ale zdálo se, že ta silná bríza, která skosila poslední zbytek mé posádky, vdechovala každým závanem do jeho ústrojí novou várku životní síly. Člověk mohl ten pochod takřka pozorovat.

Na zkoušku, jestli je při smyslech, jsem začal schválně dělat narážky na bývalého kapitána. S potěšením jsem zjistil, že pan Burns nejeví o toto téma nemístný zájem. S jakýmsi mstivým požitkem zopakoval v rychlosti starou povídačku o neřestech toho zlotřilého divouse a potom neočekávaně doložil: „A věřím, pane, že mu začal měknout mozek už nejmíň rok před smrtí.“

Obdivuhodné uzdravení. Nestačil jsem mu uštvědit tolik obdivu, kolik zaslouhovalo, neboť jsem musel celou svou mysl obrátit ke kormidlování.

Ve srovnání s beznadějnou malátností předešlých dnů byla tohle závratná rychlost. Od přídě proudily dva hřebeny pěny; vítr si zpíval pln horlivosti, která by pro mne za jiných okolností znamenala veškerou radost světa. Kdykoliv se rozvinutá hlavní plachta pokusila vyrazit kupředu a roztrhat se při tom pohybu na kousky, podíval se na mne pan Burns s obavami.

„Co mám dělat, pane Burnsi? Nemůžeme ji svinout ani napnout. Přál bych si jen, aby se ta potvora rozervalá na kousky, aby byl pokoj. Ten pekelný rámus mi leze na nervy.“ Pan Burns zalomil rukama a najednou vykřikl:

„Jak chcete dostat loď do přístavu, pane, když nemáte lidi k obsluze?“

To jsem mu říci nedovedl.

A hle – o čtyřicet hodin později se to stalo. Díky zaklínací formulí kormidelníkovy strašlivého smíchu se škodolibý přízrak zhroutil, zlá kletba byla zlomena a prokletí bylo sňato. Byli jsme v rukou laskavé a mocné Prozřetelnosti. Poháněla nás vpřed...

Nikdy nezapomenu na poslední noc, temnou, větrnou a hvězdnatou. Kormidloval jsem. Pan Burns, když ode mne dostal slavnostní

slib, že do něho strčím nohou, kdyby se něco stalo, šel si dobrovolně lehnout na palubu vedle lamp v kompasnici. Rekonvalescenti potřebují spánek. Ransome, hřbet opřený o zadní stožár a pokrývku přes nohy, byl naprosto zticha, ale nevěřím, že jen na okamžik zavřel oči. Francouzík, to ztělesnění pružnosti, stále v ilusi, že má v sobě ještě trochu páry, trval na tom, že se k nám připojí; ale pamětliv disciplíny, natáhl se tak daleko od nás, jak to jen šlo – na přední části můstku podél věder.

A já jsem kormidloval, příliš unaven, abych si dělal starosti, příliš unaven na souvislou myšlenku. Měl jsem okamžiky zuřivé vítězoslávy a pak mi zase strašně kleslo srdce při pomýšlení na tu ubikaci na přídi na druhé straně temné paluby, plnou mužů, rozpálených horečkou – z nichž někteří umírají. Mou vinou. Ale nic. Výčitky musí počkat. Musím kormidlovat.

Za svítání bríza polevila, potom ustala docela. Asi v pět se vrátila a shovívavě nám dovolila zamířit k rejdě. Rozbřesk zastihl pana Burnse, jak sedí zaklíněn mezi svitky lan na mřížoví na zádi a z hlubin kabátu řídí loď velice bílýma, kostnatýma rukama; já a Ransome jsme se zatím rozběhli po palubách a v letu uvolňovali všechny plachty a všechna lana. Pak jsme honem pospíchali k ubikaci na přídi. Hlavy jsme měli doslova potem zalité, jednak z nervózy a jednak z námahy, jak jsme se lopotili, abychom připravili kotvy. Když jsme tak s Ransomem pracovali bok po boku, neodvažoval jsem se na něho ani podívat. Mluvili jsme spolu jen stručně; slyšel jsem ho těsně vedle sebe, jak popadá dech a střežil jsem se obrátit oči v jeho stranu ze strachu, že bych uviděl, jak padá na zem a vypouští duši, protože už obětoval všechny své síly – za co? Věřu, že za něco po výtce neskutečného!

Ten dokonalý námořník v něm se probudil. Nepotřeboval rozkazů. Věděl, co má dělat. Veškerá jeho námaha, každý pohyb byl aktem neochvějného heroismu. Nepříslušelo mi dívat se na muže takhle nadšeného.

Konečně bylo všechno hotovo a já slyšel, jak říká: „Neměl bych teď jít dolů uvolnit kotevní brzdy, pane?“

„Ano. Jděte,“ řekl jsem. Ale ani pak jsem se na něho neohlédl. Po chvíli zazněl jeho hlas z hlavní paluby:

„Hotovo, pane. U vratidla je všechno připraveno.“

Dal jsem panu Burnsovi znamení, aby upevnil kormidlo, a potom jsem spustil obě kotvy, jednu po druhé, a dal jsem lodi vůli, aby si odvinula tolik řetězu, kolik potřebuje. Než se zastavila, spotřebovala oba řetězy skoro úplně. Uvolněné plachty se vrátily do původní polohy a šílený rámus nad mou hlavou ustal. Na lodi vládlo dokonalé ticho. A jak jsem stál vpředu, pociťuje v tom náhlém klidu tak trochu závrať, zaslechl jsem z ubikace jednou nebo dvakrát slabé zasténání a nesouvislé brumlání nemocných.

Protože na našem zadním stožáru vlál signál, že potřebujeme lékařskou pomoc, přijely k našemu boku tři motorové čluny z několika válečných lodí; doslova dřív, než se loď stačila úplně zastavit; a při nejmenším pět námořních lékařů se vyšplhalo na palubu. Stáli v klubku a rozhlíželi se po hlavní palubě, která byla úplně prázdná, potom se podívali vzhůru, kde také nebylo ani človíčka.

Šel jsem k nim – osamělá postava v modrošedě pruhovaném pyžamu s bílou korkovou helmou na hlavě. Byli nesmírně znechuceni. Čekali chirurgické případy. Do jednoho si s sebou přinesli své nástroje na řezání. Brzy však to malé zklamání překonali. Ani ne v pěti minutách jeden z člunů spěchal ke břehu zjednat velkou lodici a nějaké ošetřovatele pro převoz posádky. Velký člun odjel ke své lodi pro několik námořníků, kteří by na mé lodi svinuli plachty.

Jeden z lékařů zůstal na palubě. Vyšel z ubikace na přídi s nevyzpytatelným vzezřením a všiml si mého tázavého pohledu.

„Nikdo není mrtev, jestli chcete vědět tohle?“ řekl rozvážně. Potom dodal tónem plným údivu: „Celá posádka!“

„A je to moc zlé?“

„A je to moc zlé,“ opakoval. Jeho oči bloudily po lodi.

„Proboha?! Co je tohle?“

„Tohle,“ řekl jsem, vrhnuv pohled na zád, „je pan Burns, můj první důstojník.“

Pan Burns, s hlavou umírajícího, která se klátila na stonku vychrtlého krku, to byl pohled, při němž musel vykřiknout každý. Lékař se zeptal:

„Ten jde také do nemocnice?“

„Ach, ne,“ řekl jsem čtverácky. „Pan Burns nemůže jít na pobřeží, dokud stojí hlavní stožár. Jsem na něho velmi pyšný. Je to můj jediný rekonvalescent.“

„Vypadáte...,“ začal doktor, dívaje se na mne upřeně. Ale já jsem ho zlostně přerušil:

„Nejsem nemocný.“

„Ne... vypadáte podivně.“

„Byl jsem totiž nepřetržitě sedmnáct dní na palubě, víte?“

„Sedmnáct...! Ale spal jste přece!“

„Snad jsem spal. Nevím. Ale vím určitě, že jsem nespal posledních čtyřicet hodin.“

„Fjúúúú...! Doufám, že teď půjdete hned na pobřeží?“

„Jakmile jen budu moci. Čeká tam na mne bezpočtu záležitostí.“

Lékař pustil mou ruku, kterou uchopil, když jsme mluvili, vytáhl notes, rychle do něho něco napsal, vytrhl list a podával mi jej.

„Vřele vám doporučuji, abyste si dal na pobřeží udělat tenhle recept. Budete ho dnes večer potřebovat, ledaže bych se moc mýlil.“

„Copak je to?“ zeptal jsem se podezíravě.

„Prášek pro spaní,“ odpověděl lékař stručně; a obrátiv se s výrazem zájmu k panu Burnsovi, pustil se s ním do rozhovoru.

Když jsem sestoupil dolů, abych se oblékl, že půjdu na pobřeží, přišel za mnou Ransome. Prosil za prominutí; ale že by chtěl, abych ho také poslal na souš, vyplatil mu mzdu a propustil ho.

Překvapeně jsem se na něho podíval. Čekal na mou odpověď s výrazem úzkosti.

„Snad nechcete opustit lod,“ vykřikl jsem.

„Chci, pane, opravdu. Chtěl bych jít někam, kde budu mít klid. Kamkoliv. Třeba do nemocnice.“

„Ale Ransome,“ řekl jsem, „to je pro mne strašné pomyšlení, že se mám s vámi rozloučit.“

„Musím jít,“ vpadl. „Mám na to právo.“ Zalupal po dechu a přes obličej mu přelétl výraz přímo barbarské umíněnosti. Na okamžik to byl někdo úplně jiný. A já jsem zahlédl za vysokou hodnotou a za spanilým zevnějškem tohoto člověka ubohou skutečnost. Považoval život za dobrodiní – ten nejistý, tvrdý život – a teď se o ten svůj důkladně strachoval.

„Ovšemže vás propustím, když si to přejete,“ pospíšil jsem si s odpovědí. „Jen vás musím požádat, abyste zůstal na palubě až do odpoledne. Nemohu nechat pana Burnse na tolik hodin na lodi úplně samotného.“

Ihned změkl a hlasem, který byl už zase příjemný jako obvykle, mě s úsměvem ujistil, že to moc dobře chápe.

Když jsem se vrátil na palubu, bylo všechno připravené k převozu posádky. Byla to poslední zkouška ohněm v této epizodě, která dala dozrát mému charakteru a zakalila jej, i když jsem o tom nevěděl.

Bylo to strašné. Míjeli mi před očima, jeden za druhým – každý ztělesněná pretrpká výčitka – tak trpká, že jsem pocítil, jak se ve mně probouzí něco jako vzpoura. Chudák Francouzík se najednou zhroutil. Nesli ho kolem mne v bezvědomí, dýchal chroptivě a jeho komický obličej byl strašně zarudlý a jakoby napuchlý. Podobal se kašpárkovi ještě víc než kdy předtím, nedůstojně opilému kašpárkovi.

Přísný Gambрил se naopak dočasně zotavil. Trval na tom, že půjde k zábradlí po svých – samozřejmě s oporou po obou stranách. Ale v okamžiku, když ho vyzdvihovali přes zábradlí, propadl náhle panice a začal žalostivě bědovat:

„Ať mě neupustí, pane! Ať mě neupustí, pane!“

A já jsem se ho snažil ze všech sil utěšit voláním: „Bez starosti, Gambriole. Neupustí! Neupustí!“

Bylo to bezpochyby velmi směšné. Mariňáci na naší palubě se potichu šklebili a dokonce i Ransome, který byl pořád při ruce, kde bylo třeba pomoci, musel místo svého zasněného úsměvu na jeden prchavý okamžik roztáhnout ústa od ucha k uchu.

Odjel jsem ve člunu na břeh, a když jsem se ohlédl, spatřil jsem pana Burnse, jak stojí u pažení ve svém obrovském kabátě zpříma jako svíčka. Jasná sluneční záře děsivě zdůraznila přízračnost jeho zjevu. Vypadal jako strašlivý, důmyslně vyrobený hastroš, kterého postavili na můstek lodi, kde řádí smrt, aby zaháněl mořské ptáky od mrtvol.

Náš příběh se už roznesl po městě a všichni na pobřeží byli velice laskaví. Námořní úřad mi prominul přístavní poplatky, a protože v Domově byla náhodou posádka z jedné ztroskotané lodi, dostal jsem bez obtíží tolik mužů, kolik jsem chtěl. Ale když jsem se ptal, jestli bych mohl na okamžik mluvit s kapitánem Ellisem, řekli mi s přízvukem politování nad mou nevědomostí, že náš zástupce Neptuna šel do výslužby a odjel domů na pensi asi tři týdny po tom, co jsem odplul z přístavu. A tak předpokládám, že moje jmenování bylo posledním činem jeho úředního života (kromě běžné denní práce).

Je zvláštní, jak mě udivovala pružná chůze, oživené oči a silná vitalita všech, které jsem potkával, když jsem přijel na břeh. Působilo to na mne obrovským dojmem. A mezi těmi, které jsem potkal, byl samo sebou kapitán Giles. Bylo by to bývalo tuze podivné, kdybych ho nepotkal. Když byl na souši, byla každé ráno jeho pravidelným zaměstnáním delší procházka v obchodní čtvrti města.

Už z dálky jsem zahlédl třpyt zlatého řetízků na jeho prsou. Kapitán Giles vyzařoval blahovůli.

„Co to slyším?“ vyslychal mě s úsměvem „hodného strýčka“, když jsme si podali ruce. „Jednadvacet dní z Bangkoku?“

„To je všechno, co jste slyšel?“ řekl jsem. „Pojďte se se mnou někam najíst. Chci, abyste se důkladně poučil o tom, do čeho jste mě dostal.“

Váhal skoro minutu.

„No – dobrá,“ rozhodl konečně blahosklonně.

Zamířili jsme k hotelu. Zjistil jsem k svému překvapení, že jsem schopen sníst toho hodně. Když potom odklidili se stolu a kapitán Giles trpělivě kouřil velký doutník, který jsem mu dal, vylíčil jsem mu celý příběh, od té doby, kdy jsem převzal velení, po všech stránkách odborných i citových.

On pak moudře poznamenal:

„Musíte už být hezky důkladně unaven.“

„Ne,“ řekl jsem. „Unaven ne. Ale řeknu vám, kapitáne Gilesi, jak mi je. Mám pocit, že jsem starý. A určitě také jsem. Vy všichni na pobřeží mi připadáte jen jako hejno zbrklých holobrádků, kteří ještě nikdy v životě nepoznali starost.“ Neusmál se. Vypadal nesnesitelně poučně – jako čítankový příklad. Prohlásil:

„To přejde. Ale vypadáte skutečně starší – to je pravda.“

„Aha!“ řekl jsem.

„Ne. Ne. Pravda je to, že člověk si nesmí z ničeho v životě moc dělat, ani z dobrého, ani ze špatného.“

„Žít na poloviční obrátky,“ zamumlal jsem svéhlavě. „To každý nedokáže.“

„Co nevidět budete moc rád, když vydržíte žít aspoň takovým tempem,“ odsekl s tím svým výrazem uvědomělé ctnosti. „A ještě něco: člověk se má postavit své smůle, svým omylům, svému svědomí a všem těmhle věcem. Inu – proti čemu jinému byste chtěl bojovat?“

Mlčel jsem. Nevím, co v mém obličejí spatřil, ale najednou se bez obalu zeptal:

„Nu – nejste snad strašpytel?“

„Bůh ví, kapitáne Gilesi,“ zněla moje upřímná odpověď.

„Tak je to správné,“ řekl klidně. „Brzy se naučíte, jak nebýt strašpytel. Člověk se musí všechno naučit a tomu právě tolik těch holobrádků nerozumí.“

„Já už ale nejsem holobrádek.“

„Ne,“ připustil, „jedete brzy?“

„Jdu přímo na loď,“ řekl jsem. „Jakmile jen přijde moje posádka na palubu, vytáhnu jednu kotvu, u druhé zkrátím řetěz na polovic a zítra za svítání už budu pryč.“

„Tak?“ zachrochtal kapitán Giles pochvalně. „Tak se to dělá. Vy se neztratíte.“

„Co jste čekal? Že budu na pobřeží odpočívat a že požádám o týden dovolené?“ řekl jsem podrážděn jeho tónem. „Nebudu mít klid, dokud má loď nebude v Indickém oceánu a dokonce ani pak moc ne.“

Bafal zádumčivě z doutníku, jakoby proměněn.

„Ano. Tak to na tom světě chodí,“ řekl zamyšleným tónem. Bylo to, jako kdyby se zvedl těžký závěs a odhalil netušenou tvář kapitána Gilese. Ale bylo to jen na okamžik, jen na chvilinku, jen aby stačil dodat: „Máme zkrátka v životě všichni po čertech málo klidu. Radši o tom nepřemýšlet.“

Zvedli jsme se, vyšli z hotelu a na ulici jsme se spolu rozloučili teplým stiskem ruky, právě když mě začal po prvé od našeho seznámení zajímat.

První, co jsem uviděl, když jsem se vrátil na loď, byl Ransome, sedící klidně na zadní palubě na své úpravně převázané námořnické truhle.

Kývl jsem na něj, aby šel za mnou do salonu, kde jsem se posadil a napsal mu doporučující dopis pro jednoho známého na pobřeží.

Když jsem skončil, přisunul jsem mu jej přes stůl.

„Možná, že vám bude k něčemu dobrý, až odejdete z nemocnice.“

Vzal jej a dal do kapsy. Jeho oči byly ode mne odvráceny a dívaly se – nikam. Obličej byl poznamenan úzkostí.

„Jak je vám teď?“ zeptal jsem se.

„Ne špatně, pane,“ odpověděl škrobeně. „Ale bojím se, že to zase přijde...“ Na okamžik se mu vrátil na rty zasněný úsměv. „Já... já mám plné kalhoty strachu kvůli tomu srdci, pane.“

Šel jsem k němu a podával jsem mu ruku. Jeho oči, které se na mne nedívaly, měly napjatý výraz. Byl jako člověk, jenž čeká, až uslyší varovné volání.

„Nepodáte mi ruku, Ransome?“ řekl jsem jemně.

Vykřikl, zarděl se do krvava, sevřel mi prudce ruku a v příštím okamžiku jsem byl v kajutě sám a poslouchal, jak jde po schodech, opatrně, krok za krokem, ve smrtelném strachu, že se najednou rozzlobí ten společný nepřítel nás všech, kterého on musil nosit ve své věrné hrudi vědomě, jak bylo jeho tvrdým údělem.

Joseph Conrad
Hranice stínu
Zpověď

Překlad Luba a Rudolf Pellarovi

Ilustrace na obálce mossolainen nikolai/Shutterstock.com

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 19. 5. 2020

ISBN 978-80-274-0794-1 (epub)

ISBN 978-80-274-0795-8 (pdf)

ISBN 978-80-274-0796-5 (prc)